

Diagnoza potencjału kulturotwórczego Miasta i Gminy Piaseczno

Opracowanie: Fundacja Obserwatorium

**CENTRUM KULTURY
W PIASECZNIE**

Obserwatorium

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2024

Spis treści

Rozdział 1. Założenia i metodologia	3
1.1. Program Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne	3
1.2. Podstawowe pojęcia	3
1.3. Proces badawczy	5
Rozdział 2. Potencjał lokalny	10
2.1. Gmina Piaseczno	10
2.2. Centrum Kultury w Piasecznie	16
2.3. Oddolne inicjatywy kulturotwórcze – artyści, twórcy, pasjonaci, liderzy	19
Rozdział 3. Praktyki kulturowe mieszkańców	24
3.1. Kultura instytucjonalna	25
3.2. Preferowane aktywności	27
Rozdział 4. Relacje Centrum Kultury w Piasecznie (CK) ze społecznością lokalną	42
4.1. Uczestnictwo w ofercie CK	43
4.2. Oferta, działania komunikacyjno-promocyjne i wizerunek CK	46
4.3. Możliwości wzmocnienia zaangażowania CK w życie lokalnej społeczności	51
Podsumowanie i rekomendacje	57
O Raporcie	60

Rozdział 1. Założenia i metodologia

1.1. Program Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne

Prezentowany raport został opracowany na zlecenie Centrum Kultury w Piasecznie (dalej: Centrum Kultury, CK), w ramach projektu *Spełnij swoje kulturalne marzenia z Centrum Kultury w Piasecznie!*, który otrzymał dofinansowanie z Programu Narodowego Centrum Kultury (NCK) Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2024 (dalej: Program). Instytucja bierze udział w Programie już po raz drugi (poprzednio uczestniczyła w 2016 roku).

Zgodnie z regulaminem, strategicznym celem Programu jest

inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności¹.

Program ma zwiększać zaangażowanie domów kultury, ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w życie społeczności lokalnych

poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych, realizowanych przez mieszkańców gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Poprzez realizację programu ma nastąpić tworzenie warunków sprzyjających refleksji domów kultury z wykorzystaniem systematycznego mikrodiagnozowania społeczności lokalnej².

Program składa się z dwóch etapów. Pierwszy obejmuje przeprowadzenie diagnozy identyfikującej zasoby kulturowe danej społeczności lokalnej. Wypracowane w ramach działań badawczych wnioski i rekomendacje stają się podstawą do stworzenia zasad wyboru inicjatyw, które mieszkańcy będą mogli zgłaszać w otwartym naborze. Wybrane inicjatywy są realizowane w drugiej fazie Programu.

Zgodnie z regulaminem, jednym z oczekiwanych efektów Programu jest wzmocnienie roli domu kultury jako miejsca otwartego, wspólnego dla wszystkich mieszkańców. W celu osiągnięcia tego rezultatu zaplanowane działania powinny służyć przede wszystkim inicjowaniu nowych praktyk zarządzania instytucją kultury, odkrywaniu i pobudzaniu aktywności społecznej, wspomaganie rozwoju kapitału społecznego i kulturowego oraz poznawaniu nowych możliwości współpracy z mieszkańcami³.

1.2. Podstawowe pojęcia

W prezentowanym raporcie posługujemy się specyficznym rozumianym pojęciem „kultury” oraz pokrewnymi pojęciami „uczestnictwa w kulturze” i „praktyk kulturowych”.

W literaturze przedmiotu funkcjonują dwojakiemu rodzajowi definicje „uczestnictwa w kulturze”. Zjawisko to bywa opisywane albo w znaczeniu wąskim, głównie jako *proces tożsamy z odbiorem (repcją), uczeniem się, wykorzystywaniem i konsumowaniem dóbr kultury wytworzonych przez innych⁴*, albo w znaczeniu szerokim, antropologicznym – jako *aktywny proces włączania*

¹ Regulamin Programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Edycja 2024, <https://nck.pl/upload/2023/11/regulamin-dom-kultury-edycja-2024373.pdf> [data dostępu: 7.06.2024], s. 1.

² Tamże, s. 4.

³ Tamże, s. 2.

⁴ B. Fatyga, *Słownik Teorii Żywej Kultury*. „Uczestnictwo w kulturze”, <http://ozkultura.pl/wpisy/297> [data dostępu: 7.06.2024].

i wyłączenia się jednostek i grup, przedmiotów, idei, zachowań oraz ich konfiguracji w konkretne sytuacje (codzienne i odświętne) uregulowane kulturowo⁵.

Działania badawcze prowadziliśmy ze świadomością tego dualizmu definicyjnego, uznając, że można tu przyjąć istnienie pewnego

kontinuum, które w swym zakresie ujmuje zarówno model kultury elitarnej – wymagającej mocnego zaangażowania i kompetencji, model kultury popularnej – łatwej w odbiorze dzięki prostocie i przystępności treści, a także model kultury jako „naturalnego” środowiska życia człowieka, przyjmowanego biernie, dostępnego dla każdego⁶.

W najszerszym ujęciu do partycypacji w kulturze zalicza się

zarówno uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych przez „świątynie sztuki”, takie jak teatr, muzeum czy opera, udział w warsztatach, festiwalach, festynach, ale również pisanie przez kogoś wierszy, publikowanie wpisów na blogu internetowym, tworzenie muzyki „garażowej” lub amatorskich filmików, bez zamiaru profesjonalizacji tej działalności. To także własny styl życia, sposób ubierania się inspirowany nowymi trendami w modzie, własny gust estetyczny, oparty na świadomym wyborze i będący wyrazem indywidualności, a objawiający się na przykład w urządzaniu mieszkania. To wszelkie aktywności podejmowane w domu, czyli między innymi oglądanie telewizji, słuchanie radia, korzystanie z internetu. Aktywnością kulturalną są również działania podejmowane w tak zwanym wolnym czasie, a więc spotkania towarzyskie, clubbing lub wspólne grillowanie, rekreacja i wypoczynek oraz shopping, a nawet uprawianie ogrodu⁷.

Z uwagi na to, że w potocznym rozumieniu kultura i uczestnictwo w niej są jednak rozumiane raczej wąsko (głównie jako *dobre wychowanie, przywiązanie do wspólnoty narodowej oraz kultura artystyczna wytwarzana przez profesjonalnych artystów⁸*), w celu oddania szerokiego, antropologicznego sensu omawianych zjawisk będziemy się tu posługiwać pojęciem „**praktyk kulturowych**”⁹. Za B. Fatygą definiujemy je jako *uporządkowane (czyli uwzorowane) ludzkie zachowania, tworzące całości o charakterze autotelicznym lub instrumentalnym, porządkowane przez wewnętrznie i zewnętrznie wzorce kulturowe¹⁰*. Autorzy publikacji *Praktyki kulturalne Polaków* wypracowali listę typów tych praktyk. Oprócz tradycyjnie rozumianego uczestnictwa w kulturze instytucjonalnej i popularnej, jak również twórczości własnej, zaliczają oni do nich m.in. życie towarzyskie, rekreację i wypoczynek, uprawianie sportu, ogrodnictwo, udział w różnego rodzaju imprezach masowych (wiecje i festyny, festiwale, odpusty, procesje) oraz praktyki religijne¹¹.

Z uwagi na przyjętą definicję praktyk kulturowych, samą **kulturę** rozumiemy jako integralny aspekt życia codziennego, czyli

specyficzne środowisko życia człowieka współczesnego i zarazem jako federację subkultur, w której kultura popularna stanowi obecnie subkulturę dominującą w sensie

⁵ B. Fatyga, *Słownik Teorii Żywej Kultury*. „Uczestnictwo...”, dz. cyt.

⁶ E. Janicka-Olejnik, *Uczestnictwo Polaków w kulturze w świetle aktualnych raportów*, „Studia BAS” 2 (46), 2016, s. 57-75, [http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/O/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/\\$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/O/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf) [data dostępu: 7.06.2024]; zob. T. Szlendak, K. Olechnicki, *Megaceremoniały i subświaty. O post-transformacyjnych przemianach uczestnictwa Polaków w kulturze*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2, 2014, s. 297.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże; zob. R. Drozdowski, B. Fatyga, M. Filiciak, M. Krajewski, T. Szlendak, *Praktyki kulturalne Polaków*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2014, s. 309.

⁹ W literaturze przedmiotu można spotkać określenia „praktyk kulturalnych” i „praktyk kulturowych”. W tym opracowaniu przyjmujemy to drugie brzmienie, z uwagi na to, iż przymiotnik „kulturalny” mocno konotuje przywołane wyżej, potoczne rozumienia pojęcia „kultury” i pojęć pokrewnych.

¹⁰ B. Fatyga, *Słownik Teorii Żywej Kultury*. „Praktyki kulturalne”, <http://ozkultura.pl/wpis/153/5> [data dostępu: 7.06.2024].

¹¹ R. Drozdowski i in., dz. cyt., s. 21-22.

ilościowym i w dużej mierze – jakościowym, a inne typy i/lub formy kultury (ludowa, wysoka, itp.) są swoistymi niszami, pozostającymi jednak w sieci wzajemnych, na ogół złożonych, relacji. To par excellence antropologiczne rozumienie kultury wyklucza jej wąskie, normatywne ujęcie, bądź jako sfery działania instytucji kultury, bądź jako sfery ograniczonej do obcowania ze sztuką i/lub z ofertą instytucji kultury w tzw. czasie wolnym¹².

Takie podejście wynika z przekonania, że tylko badanie praktyk kulturowych danej społeczności lokalnej, przeprowadzone w kontekście najszerzej rozumianej kultury, może dać wiedzę o głębszych motywacjach mieszkańców do uczestniczenia w życiu społecznym, a tym samym ma szansę przełożyć się na bardziej użyteczne rekomendacje dla instytucji kultury – niezależnie od tego, jak szeroko chciałaby ona formułować swoją ofertę.

1.3. Proces badawczy

Działania badawcze w ramach pierwszego etapu projektu zostały przeprowadzone przez zewnętrzny zespół Fundacji Obserwatorium w okresie od marca do maja 2024 roku.

1.3.1. Obszary, cele i pytania badawcze

Na podstawie wyżej opisanych celów Programu oraz oczekiwanych rezultatów przyjęliśmy następujące cele badawcze i wynikające z nich obszary badawcze:

- Cel 1: **identyfikacja zasobów i potencjału mieszkańców gminy Piaseczno** – liderów lokalnych, samodzielnych inicjatyw kulturotwórczych, lokalnych talentów (również twórców amatorów), w tym rozpoznanie możliwości aktywizacji tego potencjału → **obszar badawczy POTENCJAŁ**;
- Cel 2: **identyfikacja praktyk kulturowych społeczności lokalnej**, w tym określenie preferowanych przez mieszkańców form aktywności oraz motywacji do ich podejmowania → **obszar badawczy PRAKTYKI**;
- Cel 3: **określenie charakteru relacji Centrum Kultury w Piasecznie z mieszkańcami**, w tym określenie, kto uczestniczy, a kto nie uczestniczy w działaniach CK, określenie oczekiwań społeczności w odniesieniu do oferty CK, określenie nastawienia mieszkańek i mieszkańców względem instytucji, określenie optymalnych sposobów angażowania mieszkańców w działania instytucji → **obszar badawczy RELACJE**.

W obrębie każdego celu, tj. w każdym obszarze, sformułowano odpowiednie pytania badawcze:

POTENCJAŁ

- Jakie samodzielne inicjatywy kulturotwórcze funkcjonują w gminie?
- Czy lokalni liderzy współpracują z CK? W jakim zakresie?/ Dlaczego nie?
- Jak można angażować osoby/ grupy, które do tej pory nie współpracowały z CK?

PRAKTYKI

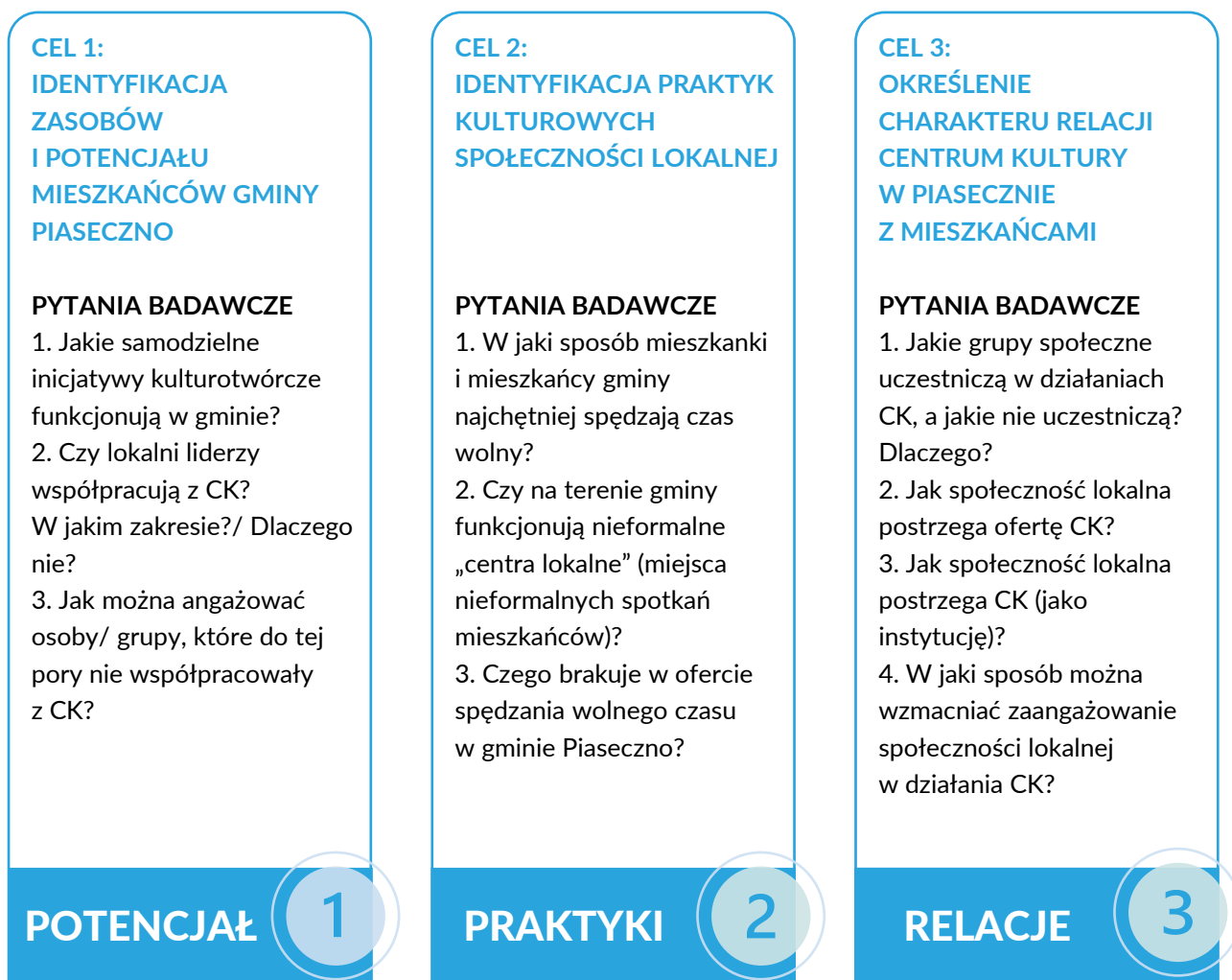
- W jaki sposób mieszkanki i mieszkańcy gminy najchętniej spędzają czas wolny?
- Czy na terenie gminy funkcjonują nieformalne „centra lokalne” (miejsca nieformalnych spotkań mieszkańców)?
- Czego brakuje w ofercie spędzania wolnego czasu w gminie Piaseczno?

¹² R. Drozdowski i in., dz. cyt., s. 22-23.

RELACJE

- Jakie grupy społeczne uczestniczą w działaniach CK, a jakie nie uczestniczą? Dlaczego?
- Jak społeczność lokalna postrzega ofertę CK?
- Jak społeczność lokalna postrzega CK (jako instytucję)?
- W jaki sposób można wzmacniać zaangażowanie społeczności lokalnej w działania CK?

Zestawienie obszarów, celów i pytań badawczych prezentuje schemat nr 1.

Schemat 1. Obszary, cele i pytania badawcze

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach badań zastosowano triangulację, tj. metodę mającą zapewnić wyższą jakość prowadzonych badań i ograniczenie błędu pomiaru. Metoda ta polega na zbieraniu danych za pomocą dwóch lub większej liczby technik, a następnie porównywanie i łączenie wyników. W ramach badań triangulacja została zastosowana zarówno na poziomie technik badawczych, jak i analizy danych, w trakcie której konfrontowano informacje pochodzące z różnych źródeł. Triangulacja dotyczyła także zróżnicowanego – pod względem podejść i doświadczeń badawczych – zespołu, co umożliwiło jego członkom pełnienie wobec siebie nawzajem funkcji niezależnych obserwatorów, komentatorów i kontrolerów w zakresie realizacji badań i formułowania wniosków. Tak szeroko i na wielu polach stosowana triangulacja pozwoliła zwiększyć pewność (*reliability*), prawomocność (*validity*) i wiarygodność (*credibility*) badań oraz umożliwiła uogólnienie wygenerowanych w ich trakcie wniosków.

1.3.2. Próba i narzędzia badawcze

Na wstępie trzeba zaznaczyć, że działania badawcze były prowadzone głównie za pośrednictwem metod jakościowych (które są nastawione na wyjaśnienie badanych zjawisk, a nie na ich pomiar, tj., upraszczając, na uzyskanie odpowiedzi na pytanie „dlaczego”, a nie „ile”), z pogranicza nauk społecznych i etnograficznych. Było to podejście zamierzone, uwarunkowane specyfiką Programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne, którego kwintesencją jest wzmacnianie relacji instytucji z mieszkańcami. Warto ten postulat wcielić w życie już na etapie diagnozy, jest to bowiem idealna okazja, aby nawiązać czy pogłębić bezpośredni dialog z mieszkańcami – w szczególności z tymi, którzy w instytucji goszczą rzadko bądź w ogóle.

W ramach badania zastosowano nielosowy dobór próby (co oznacza, że nie występują tu podstawy teoretyczne do stosowania wnioskowania statystycznego). Konkretnie, zastosowano dwie metody doboru: dobór celowy (oparty na własnej wiedzy o badanej populacji; tu: wiedzy pracowników Centrum Kultury) oraz wybór informatorów¹³. Obie zastosowane metody są charakterystyczne dla badań jakościowych.

Zgodnie z założeniem Centrum Kultury, działania badawcze były skierowane do wszystkich mieszkańek i mieszkańców gminy Piaseczno, także osób niekorzystających z oferty CK, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży. Wstępne rozpoznanie CK pokazało, że jest to grupa o dużym potencjale kulturotwórczym, z którą instytucja chciałaby mocniej współpracować. Uznano, że udział w Programie będzie dobrą okazją do wzmocnienia wzajemnych relacji. Jak czytamy we wniosku o dofinansowanie,

Jedną z grup o dużym potencjale kulturotwórczym, którą nasza instytucja chciałaby w większym stopniu zaangażować do procesu współtworzenia kultury, jest młodzież. Korzystają oni zazwyczaj z oferty warsztatowej instytucji, najczęściej indywidualnych zajęć edukacyjnych, natomiast rzadziej biorą udział w wydarzeniach i imprezach organizowanych przez CK. W ramach realizacji zadania chcielibyśmy zatem stworzyć koncepcję i podjąć współpracę ze środowiskiem szkolnym (szkoły podstawowe i średnie)¹⁴.

Za grupy priorytetowe uznano we wniosku także seniorów, zwłaszcza osoby starsze zamieszkujące tereny wiejskie, a także osoby ze szczególnymi potrzebami i mniejszość ukraińską. Zwrócono tam również uwagę na to, iż *gmina Piaseczno to miejsce młodych, napływowych, wykształconych ludzi pracujących głównie w Warszawie¹⁵, przez co często – niestety – jest postrzegana jako „sypialnia Warszawy” (dotyczy to zwłaszcza liczącego niemal 15 tys. mieszkańców sołectwa Józefostaw). Głosy i inicjatywy mieszkańców mają jednoznacznie wskazywać, że chcą oni stworzyć przestrzeń, do której nie tylko będą wracać po dniu spędzonym w Warszawie, ale w której będą również żyć, odpoczywać, uczyć się, doświadczać, tworzyć i wieść bogate życie kulturalne¹⁶.*

Zgodnie z tymi wstępnymi założeniami, a także na podstawie warsztatu diagnostycznego inicjującego diagnozę, w którym uczestniczyli pracownicy instytucji, a których wiedza pozwoliła nakreślić aktualny kontekst sytuacji, skonstruowano próbę badawczą. Zgodnie z koncepcją zawartą we wniosku o dofinansowanie, badania zostały przeprowadzone przy wykorzystaniu dwóch głównych narzędzi, którymi były warsztat diagnostyczny oraz ankieta. Łącznie

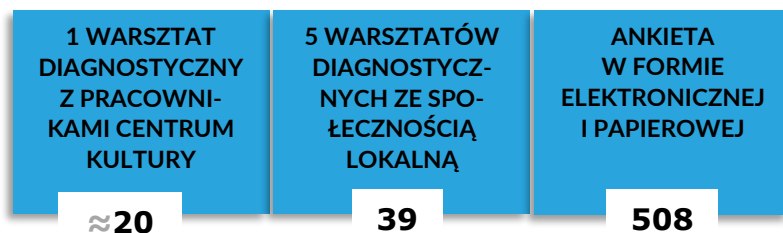
¹³ Tu warto wyjaśnić, że znane z badań społecznych pojęcie respondentów odnosi się do ludzi, którzy dostarczają informacji o sobie, umożliwiając w ten sposób badaczowi zbudowanie całościowego obrazu grupy, którą reprezentują. Z kolei informator jest członkiem grupy, który z takich czy innych powodów może się wypowiadać o grupie jako takiej. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, PWN, Warszawa 2008, s. 212-214.

¹⁴ *Wniosek o dofinansowanie projektu „Spełnij swoje kulturalne marzenia z Centrum Kultury w Piasecznie!”.*

¹⁵ *Tamże.*

¹⁶ *Tamże.*

w działaniach badawczych wzięło udział prawie 570 osób (schemat nr 2). Uzupelniajaco, przeprowadzono analize materialow zastanych (*desk research*).

Schemat 2. Próba badawcza z podziałem na poszczególne narzędzia

Źródło: Opracowanie własne.

Szczegółowo, proces badawczy przebiegał następująco:

ANALIZA MATERIAŁÓW ZASTANYCH (DESK RESEARCH)

Desk research to analiza wybranych materiałów zastanych, podejmowana w celu osadzenia danych empirycznych w zastanym kontekście.

W trakcie diagnozy analizowano zwłaszcza następujące źródła informacji:

- Dokumenty wewnętrzne Centrum Kultury w Piasecznie;
- Strony Centrum Kultury w Piasecznie (w tym Facebook);
- Strona oraz BIP Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno;
- Strona Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych);
- *Raport o stanie gminy Piaseczno 2023*;
- Lokalne strony internetowe i Facebook.

WARSZTAT DIAGNOSTYCZNY

Warsztat diagnostyczny oznacza tu rodzaj wywiadu grupowego zogniskowanego (*focus group interview* – FGI, tzw. fokus), prowadzonego w duchu *action research* (badania w działaniu); kluczowe w tym podejściu jest włączenie uczestników do procesu badawczego, a nie tylko sprowadzanie ich do roli obiektów poddawanych analizie.

W ramach diagnozy przeprowadzono łącznie 6 warsztatów diagnostycznych, w tym jeden z pracownikami i 5 z mieszkańcami:

- Warsztat diagnostyczny z pracownikami Centrum Kultury (26.03.2024);
- Warsztat diagnostyczny z młodzieżą (19.04.2024, Piaseczno);
- Warsztat diagnostyczny z mieszkańcami w Piasecznie (19.04.2024);
- Warsztat diagnostyczny z mieszkańcami w Zalesiu Górnym (22.04.2024);
- Warsztat diagnostyczny z seniorami (8.05.2024, Piaseczno);
- Warsztat diagnostyczny z mieszkańcami w Józefostawiu (9.05.2024).

Scenariusz warsztatów z mieszkańcami obejmował część informacyjną (nt. Programu), część poświęconą praktykom kulturowym społeczności lokalnej oraz część dotyczącą lokalnego potencjału kulturotwórczego.

ANKIETA

Ankieta była skierowana do wszystkich mieszkańców gminy. Miała charakter jakościowo-ilościowy, składała się z 16 pytań (w tym 6 otwartych) oraz metryczki. Pytania merytoryczne zgrupowane były w trzech częściach: (1) Centrum Kultury w Piasecznie, (2) Uczestnictwo w kulturze i czas wolny, (3) Inicjatywy kulturalne mieszkanki i mieszkańców.

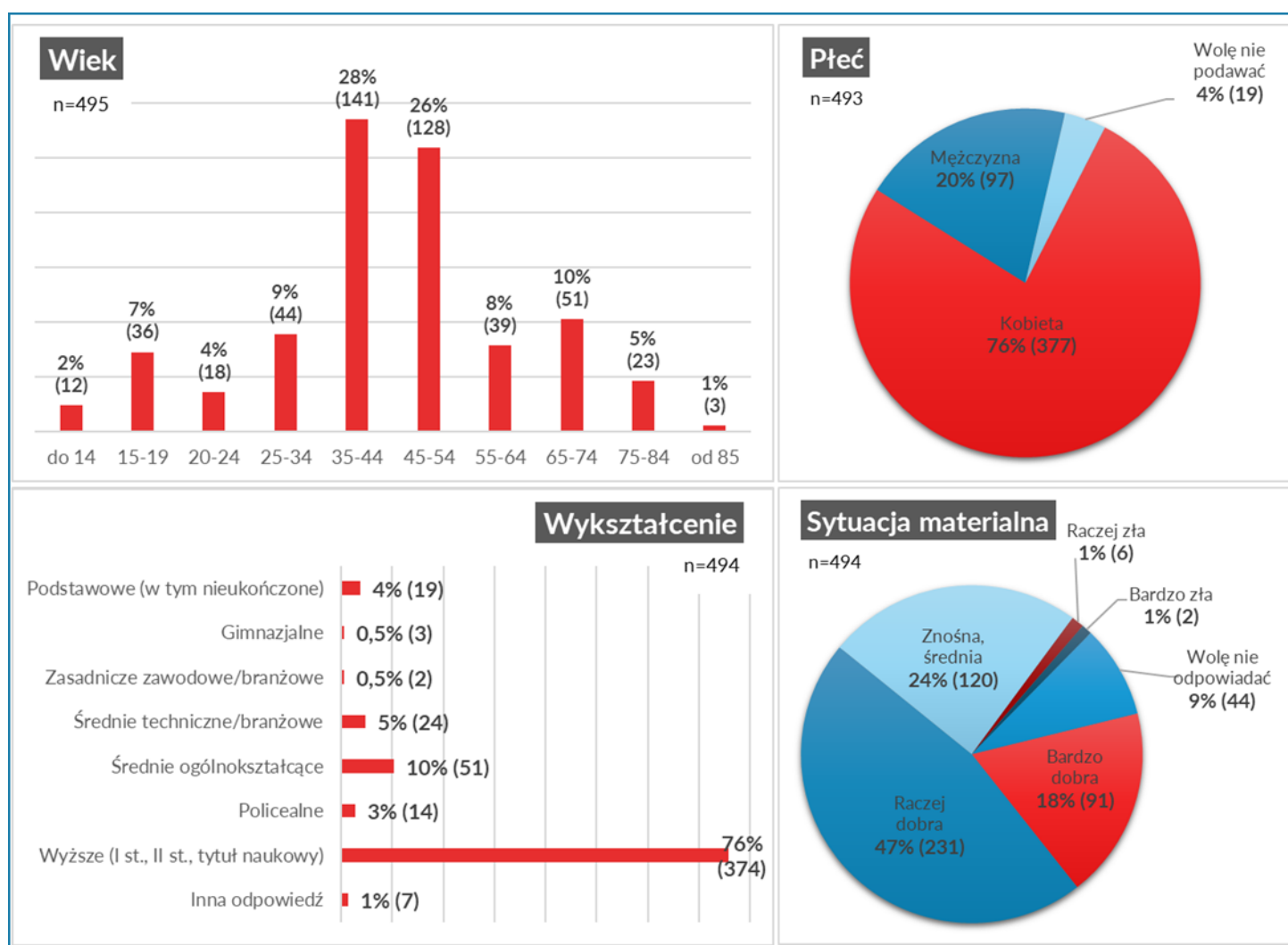
Ankieta powstała w dwóch formach: elektronicznej i papierowej, w obu przypadkach do samodzielnego wypełnienia. Link do ankiety elektronicznej był udostępniany za pośrednictwem kanałów komunikacji Centrum Kultury. Ankieta papierowa była dystrybuowana w placówkach CK, zarówno w mieście, jak i w sołectwach. Odpowiedzi zbierano w dniach 23.04-12.05.2024.

Ankiety elektroniczną wypełniło 308 osób.

Ankiety papierową wypełniło 200 osób.

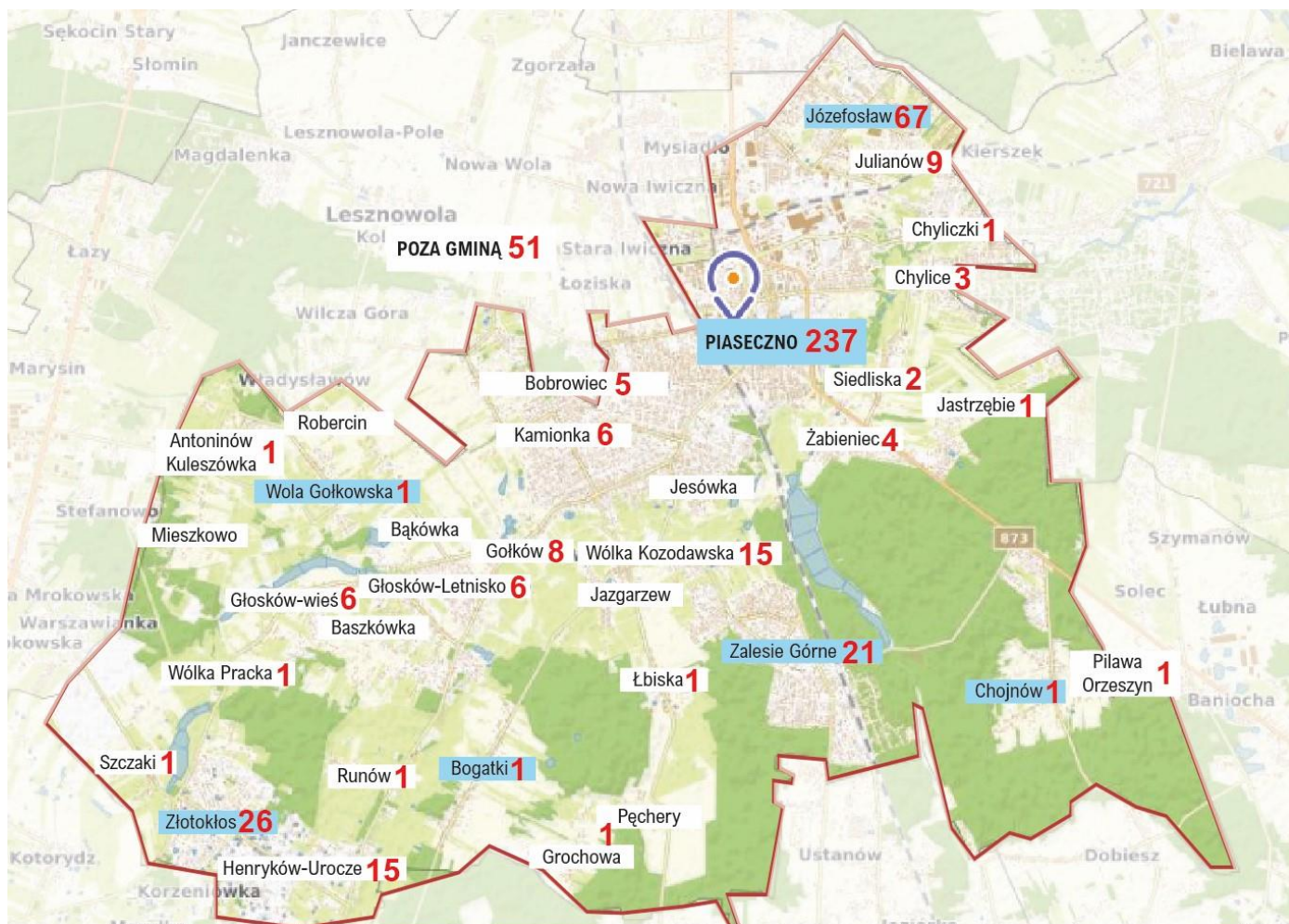
Łącznie zebrano 508 kwestionariuszy.

Szczegółowe informacje o respondentach przedstawiają tablica nr 1 i mapa nr 1. Liczby respondentów tam i dalej mogą być nieco niższe niż 508, ponieważ niektóre ankiety papierowe nie były w stu procentach wypełnione.

Tablica 1. Wiek, płeć, wykształcenie i sytuacja materialna respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Mapa 1. Miejsce zamieszkania respondentów (łącznie liczba, n=493); kolorem niebieskim oznaczono miejscowości, w których znajdują się placówki CK

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem serwisu <https://geoportal-krajowy.pl/> [data dostępu: 7.06.2024].

Rozdział 2. Potencjał lokalny

2.1. Gmina Piaseczno

2.1.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Piaseczno jest gminą miejsko-wiejską, położoną w centralnej części województwa mazowieckiego, w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy – graniczy z dzielnicą Ursynów. Miasto Piaseczno (siedziba władz gminy Piaseczno) leży w odległości około 23 km od centrum stolicy. Gmina obejmuje obszar o łącznej powierzchni 12 823 hektarów i wchodzi w skład powiatu piaseczyńskiego wraz z pięcioma innymi gminami, z którymi także graniczy. Są to Konstancin-Jeziorna, Góra Kalwaria, Prażmów, Tarczyn i Lesznowola. Wiejski obszar gminy podzielony jest na 32 sołectwa.

2.1.2. Historia

Piaseczno to jedno z najstarszych miast Mazowsza. Prawa miejskie nadał mu książę Janusz I już w 1429 roku. W przeszłości nie bez znaczenia pozostawał fakt ulokowania

miejsowości na trakcie pomiędzy Warszawą a dawną stolicą książąt mazowieckich – Czerskiem. Przez lata Piaseczno było miejscem targów i jarmarków, a swój największy rozkwit przeżyło w XVI wieku, o czym świadczy zachowany układ urbanistyczny rynku i sąsiadujących z nim ulic. W Piasecznie można znaleźć zabytki architektoniczne (w tym barokowy kościół św. Anny, ratusz z połowy XIX wieku, dworzec Piaseczyńskiej Kolei Wąskotorowej), w mieście i okolicach jest też wiele miejsc upamiętniających ważne wydarzenia historyczne. Znajdują się tu m.in. mogiły powstańców styczniowych, cmentarze z okresu I wojny światowej, miejsca pamięci z czasu II wojny światowej. Lata pięćdziesiąte XX wieku to początek uprzemysłowienia miasta. Powstały wówczas Zakłady Lamp Oscyloskopowych „Zelos” i Zakłady Lamp Nadawczych „Lamina”. W 1979 roku utworzono Zakład Kineskopów Kolorowych „Polkolor”. Od lat siedemdziesiątych miasto jest też objęte siecią komunikacji miejskiej, która łączy je z Warszawą (w latach 1983-1995 tą trasą kursowały trolejbusy)¹⁷.

2.1.3. Walory przyrodnicze, krajobrazowe i rekreacyjne

Gmina Piaseczno rozciąga się pomiędzy Lasem Kabackim a Chojnowskim Parkiem Krajobrazowym, który – wraz ze strefą ochronną – zajmuje ponad 5 tys. hektarów i pokrywa około 40 proc. powierzchni gminy. Park został utworzony w 1993 roku w celu ochrony Lasów Chojnowskich z występującymi w nim chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin, zwierząt i grzybów oraz cennymi siedliskami przyrodniczymi, zachowania doliny rzeki Jeziorki, z naturalnym meandrującym korytem oraz ciągnącym się wzdłuż niej pasmem łąk, pastwisk, zadrzewień i lasów łęgowych¹⁸. Dolina rzeki Jeziorki jest głównym walorem krajobrazu gminy Piaseczno (planowane jest utworzenie rezerwatu o tej nazwie). Warto dodać, że gmina jest włączona do Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, w obrębie którego wyróżniono obszary należące do strefy szczególnej ochrony ekologicznej (wspomniana dolina rzeki Jeziorki) i ochrony urbanistycznej (Zalesie Górne, Zalesie Dolne – dziś część Piaseczna, Złotokłós, część Henrykowa-Uroczę oraz część wsi Kuleszówka)¹⁹.

Na terenie gminy znajduje się ponadto pięć rezerwatów przyrody („Biele Chojnowskie”, „Chojnów”, „Las Pęcherski”, „Piławski Grąd” i „Uroczysko Stephana”) oraz 61 pomników przyrody – tą formą ochrony objęte są głównie drzewa oraz jeden głaz narzutowy (granitoid czerwony, jeden z największych na Mazowszu). Prawie połowa pomników przyrody znajduje się w Zalesiu Dolnym²⁰. W Zalesiu Dolnym ulokowany jest także chroniony zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Górki Szymona”. Jest to popularny wśród mieszkańców obszar rekreacyjny – prawie 10 hektarów terenu, z naturalnymi pagórkami wydmowymi i starodrzewem, położony nad stawami i rzeką Jeziorką. W trakcie rewitalizacji „Górek” w 2012 roku powstały tam m.in. ścieżki biegowe, wytyczono miejsca ogniskowe, zmodernizowano plac zabaw oraz zamontowano siłownię zewnętrzną²¹. „Górki Szymona” graniczą z terenem stawów żabienieckich, przy których znajduje się, zarządzany przez Nadleśnictwo Chojnów, obiekt rekreacyjno-wypoczynkowy „Zimne Doły” (z wiatami, miejscami na ognisko, leśnym placem zabaw, wieżą widokową

¹⁷ Strona Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Dzieje miasta*, <https://piaseczno.eu/dzieje-miasta/> [data dostępu: 7.06.2024].

¹⁸ *Raport o stanie gminy Piaseczno 2023*, s. 10, <https://bip.piaseczno.eu/artukul/450/12109/raport-o-stanie-gminy-piaseczno-w-roku-2023> [data dostępu: 7.06.2024].

¹⁹ *Tamże*.

²⁰ Strona Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Pomniki przyrody*, <https://piaseczno.eu/pomniki-przyrody/> [data dostępu: 7.06.2024].

²¹ Strona Mazovia Warsaw Film Commission, *Górki Szymona Piaseczno*, <https://mwfc.pl/lokacja/gorki-szymona-piaseczno/> [data dostępu: 7.06.2024]; Strona GDOŚ, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewzespolprzyrodniczokrajobrazowy.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.ZPK.90> [data dostępu: 7.06.2024].

i parkingiem)²². Od wielu lat Centrum Kultury w Piasecznie we współpracy z Nadleśnictwem, Gminą Piaseczno i Stowarzyszeniem Przyjaciół Zalesia Górnego, organizuje tam Festiwal Piosenki Dołującej.

Ponadto w gminie zachowało się 14 w różnym stopniu przekształconych parków historycznych (w Piasecznie, Pęcherach, Wólce Pęcherskiej, Głoskowie, Runowie, Woli Gołkowskiej, Gołkowie, Wólce Kozodawskiej, Wólce Prackiej, Złotokłosie i Żabieńcu). Większość z tych parków to małe założenia podworskie, pozostałe to założenia przyklasztorne. Trzy parki zostały wpisane w rejestr zabytków: park przyklasztorny w Pęcherach oraz parki w Piasecznie – Piaseczno-Pólko i Piaseczno-Chyliczki (Park Miejski, tj. park im. Księżąt Mazowieckich, inaczej park Chyliczkowski, jako że stanowił niegdyś część dóbr wchodzących w skład majątku Chyliczki)²³.

2.1.4. Demografia i rynek pracy

Gmina Piaseczno jest – pod względem liczby ludności – największą po Warszawie gminą w Metropolii Warszawskiej. Na koniec roku 2023 liczba mieszkańców wyniosła tu 97 293, z czego 53,4 proc. osób mieszkało w mieście, a 46,6 proc. na wsi. Tutejsza populacja od kilku lat systematycznie rośnie (o 20,6 tys. osób w ciągu 10 lat, tj. od 2013 roku, co oznacza wzrost o 26,9 proc.)²⁴. W 2023 roku największy przyrost liczby mieszkańców (w stosunku do roku poprzedniego) odnotowano w obszarze poza miastem – o 878. Najwięcej osób zostało zameldowanych w Józefostawiu (400), następnie w Bobrowcu (151) oraz w Julianowie i Głoskowie (77). W samym mieście liczba mieszkańców względem 2022 roku zmniejszyła się o 170 osób²⁵.

W 2023 roku gminę Piaseczno zamieszkiwało 58 361 osób w wieku produkcyjnym (60 proc. ogółu), przy czym odsetek osób bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł 2 proc.²⁶. W omawianym okresie do Powiatowego Urzędu Pracy wpłynęło 13 851 oświadczeń o powierzeniu prac cudzoziemcom, z czego ponad 54,7 proc. (7571) pochodziło od podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Piaseczno²⁷.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy część wyjeżdża do pracy do innych gmin (zwłaszcza do Warszawy). Dostępne dane z 2006 roku pokazują, że odsetek takich osób wyniósł 8,5, w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (ludność ogółem – 63 828 os., ludność w wieku produkcyjnym ogółem – 44 138 os., dojazdy do pracy – 3737 os.). Z kolei do pracy w gminie Piaseczno dojeżdżało w tym okresie 12 578 osób z innych gmin²⁸.

Działalność gospodarczą w gminie w 2023 roku prowadziło 18 900 osób, z czego 59 proc. stanowili mężczyźni. Najliczniejsza grupa przedsiębiorców to osoby w wieku od 38 do 53 lat.

W 2022 roku w Piasecznie działało ponad 10 tys. podmiotów gospodarczych różnej wielkości – w tym dwa duże, oferujące od 250 do 999 miejsc pracy i 54 średniej wielkości, ze stanem kadry rzędu 50-249 osób. Do ważnych pracodawców należały firmy z sektora przetwórstwa

²² Strona Nadleśnictwa Chojnów, *Zimne Doły*, <https://chojnow.warszawa.lasy.gov.pl/-zimne-doly-> [data dostępu: 7.06.2024].

²³ Strona Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Parki*, <https://piaseczno.eu/parki/> [data dostępu: 7.06.2024].

²⁴ GUS, *Bank Danych Lokalnych* [data dostępu: 7.06.2024].

²⁵ *Raport o stanie gminy...*, dz. cyt., s. 15-17.

²⁶ GUS, *Bank Danych Lokalnych*, dz. cyt.

²⁷ *Raport o stanie gminy...*, dz. cyt., s. 15-17.

²⁸ Polska w liczbach, *Gmina Piaseczno*, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Piaseczno#dojazdy-do-pracy [data dostępu: 10.06.2024]; GUS, *Bank Danych Lokalnych*, dz. cyt.

przemysłowego – między innymi z branż motoryzacyjnej, RTV, maszynowej, odzieżowej, poligraficznej, kosmetycznej, materiałów budowlanych czy papierniczej²⁹.

Z kolei liczba gospodarstw rolnych systematycznie maleje – w 2023 roku wyniosła 1239, czyli o 55 mniej niż w 2016 roku (spadek o ponad 4 proc.)³⁰.

2.1.5. Wychowanie przedszkolne i szkolnictwo

Dzieci i młodzież (0-19 lat) stanowiły w 2023 roku 24,5 proc. mieszkańców gminy Piaseczno (a osoby w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17. roku życia – 22,3 proc.)³¹.

W gminie Piaseczno funkcjonuje 11 przedszkoli publicznych będących jednostkami samorządu terytorialnego, JST (w tym 9 w Piasecznie, jedno w Głuskowie i jedno w Zalesiu Górnym) oraz 16 przedszkoli publicznych niemających statusu JST (10 w Piasecznie, 2 w Józefostawiu, po jednym w Julianowie, Kamionce, Zalesiu Górnym i Złotokłosie). Działają też 32 przedszkola niepubliczne oraz 8 niepublicznych punktów przedszkolnych³². W roku 2022 do przedszkoli uczęszczało 4830 dzieci³³.

Publicznych szkół podstawowych będących JST jest 16 (w tym 5 w Piasecznie i po jednej w Głuskowie, Józefostawiu, Chylicach, Jazgarzewie, Złotokłosie i Zalesiu Górnym). Publicznych szkół podstawowych niebędących JST jest 7 (3 w Józefostawiu, 2 w Piasecznie oraz po jednej w Bobrowcu i Zalesiu Górnym; jedno w wymienionych przedszkoli publicznych JST i jedna z wymienionych publicznych szkół podstawowych JST tworzą Zespół Szkolno-Przedszkolny w Piasecznie)³⁴. W roku 2022 do szkół podstawowych uczęszczało 10 469 uczniów³⁵.

W gminie działają też szkoły średnie: Zespół Szkół nr 1 w Piasecznie (w tym Technikum nr 1 i Branżowa Szkoła I stopnia); Zespół Szkół nr 2 im. Emilii Plater w Piasecznie-Zalesiu Dolnym (w tym II Liceum Ogólnokształcące im. Emilii Plater i Technikum nr 2 im. Emilii Plater); Zespół Szkół nr 3 im. C. Plater-Zyberkówny w Piasecznie (w tym III Liceum Ogólnokształcące i Technikum nr 3; dawniej Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego), IV Liceum Ogólnokształcące im. rtm. Witolda Pileckiego w Piasecznie; Katolickie Liceum Ogólnokształcące dla dziewcząt im. C. Plater-Zyberkówny w Piasecznie. Funkcjonują również szkoły specjalne: Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy oraz Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii „Dom Matki Dobrego Pastora” w Piasecznie, a także Zespół Szkół Specjalnych i Specjalny Ośrodek Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo w Łbiskach³⁶.

Do branżowych szkół I stopnia (bez specjalnych), techników (dla młodzieży, bez specjalnych) oraz liceów ogólnokształcących (dla młodzieży, bez specjalnych) w 2022 roku uczęszczało w gminie 3598 uczniów³⁷. Z kolei do branżowych szkół specjalnych I i II stopnia, szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz liceów ogólnokształcących specjalnych (dla młodzieży) uczęszczało 206 osób. Trzeba dodać, że w szkołach średnich położonych na terenie gminy

²⁹ Piasecznonews.pl, *Jak wygląda rynek pracy w Piasecznie?*, 13.10.2022, <https://piasecznonews.pl/jak-wyglada-rynek-pracy-w-piasecznie/> [data dostępu: 10.06.2024].

³⁰ *Raport o stanie gminy...*, dz. cyt., s. 18.

³¹ GUS, *Bank Danych Lokalnych*, dz. cyt.

³² BIP Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Wykaz przedszkoli i szkół na terenie Gminy Piaseczno*, <https://bip.piaseczno.eu/artukul/285/1442/wykaz-przedszkoli-i-szkol-podleglych-gminie> [data dostępu: 7.06.2024].

³³ Polska w liczbach, *Gmina Piaseczno*, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Piaseczno#edukacja-i-szkolnictwo [data dostępu: 10.06.2024].

³⁴ BIP Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Wykaz przedszkoli...*, dz. cyt.

³⁵ Polska w liczbach, *Gmina Piaseczno*, dz. cyt.

³⁶ BIP Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Pozostałe szkoły, przedszkola, żłobki i kluby dziecięce*, <https://bip.piaseczno.eu/artykuly/290/pozostale-szkoly-przedszkola-zlobki-i-kluby-dzieciece> [data dostępu: 7.06.2024].

³⁷ GUS, *Bank Danych Lokalnych*, dz. cyt.

Piaseczno uczy się nie tylko młodzież z samej gminy, ale uczęszczają tam także młodzi ludzie z innych gmin, głównie ościennych. Z kolei część młodych mieszkańców gminy Piaseczno uczęszcza do szkół w Warszawie (na terenie w gminy było w 2023 roku 6009 osób w wieku 15-19 lat; z kolei miejsc oferowanych przez wymienione szkoły średnie było 3804).

Warto dodać, że w gminie działa Młodzieżowa Rada Gminy Piaseczno (MRG), która jest organem doradczym i opiniotwórczym Burmistrza Miasta i Gminy Piaseczno, powołanym w 2009 roku przez Radę Miejską w Piasecznie. W skład MRG wchodzi uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z gminy. Liczba radnych z danej szkoły zależy od jej wielkości. MRG reprezentuje młodzież w strukturach lokalnych. Wskazuje innym organom potrzeby swoich rówieśników oraz stara się kształtować i zmieniać miasto zgodnie z wizją młodych ludzi. Zachęca też do czynnego udziału w życiu gminy i pracy społecznej na jej rzecz. Obok Rady działa jej Organ Doradczy, którego racją bytu jest włączenie osób spoza składu Rady do współuczestniczenia w jej działalności³⁸. Zgodnie z informacjami pozyskanymi bezpośrednio od MRG, w Radzie zasiada 26 osób, a do jej Organu Doradczego należy obecnie około 30-40 osób.

2.1.6. Wsparcie seniorów

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły w 2023 roku 17,7 proc. mieszkańców gminy Piaseczno³⁹.

Na terenie gminy funkcjonuje 8 ośrodków wsparcia w formie Klubów Seniora, w tym dwa Kluby Senior+ i Centrum Aktywności Seniora „Przystań pod Klonami”. Ogółem Kluby Seniora działające na terenie miasta i gminy Piaseczno zrzeszają ponad sześćset uczestników. Są to:

- Klub Seniora w Jastrzębiu – 60 osób;
- Klub Seniora w Gołkowie – 70 osób;
- Klub Seniora w Głoskowie – 55 osób;
- Klub Seniora w Woli Gołkowskiej – 33 osoby;
- Klub Seniora w Zalesiu Górnym – 70 osób;
- Klub Seniora w Złotokłosisie – 50 osób;
- Klub Seniora w Żabieńcu – 59 osób;
- Klub Seniora w Runowie – 35 osób;
- Klub Senior+ w Józefostawiu – 100 osób;
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej – 80 osób;
- Klub Senior+ w Piasecznie – 110 osób + 50 osób w filii w „Przystani pod Klonami”.

Każdy Klub posiada koordynatora, który bezpośrednio zajmuje się działaniami w Klubie, konsultuje z uczestnikami rodzaje zajęć czy przedsięwzięć. Koordynatorami większości Klubów są pracownicy socjalni Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (MGOPS). Każdy Klub dysponuje swoim budżetem i zgodnie z nim opracowuje harmonogram działań. Uczestnicy wszystkich Klubów Seniora spotykają się regularnie. W Klubach prowadzone są zajęcia artystyczne, kreatywne (w tym szydełkowanie, decoupage, malowanie, haftowanie, makrama,

³⁸ BIP Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Młodzieżowa Rada Gminy Piaseczno*, <https://bip.piaseczno.eu/artykul/100/312/mlodziejowa-rada-gminy-piaseczno> [data dostępu: 7.06.2024]; Strona Młodzieżowej Rady Gminy Piaseczno, <https://www.mrg.piaseczno.eu/> [data dostępu: 7.06.2024].

³⁹ GUS, *Bank Danych Lokalnych*, dz. cyt.

tworzenie ozdób ekologicznych), ceramiczne, sportowe. Udzielana jest pomoc informatyczna, oferowane są także zajęcia wzmacniające pamięć. Ponadto organizowane są spotkania z ciekawymi ludźmi, warsztaty tematyczne, zajęcia kulinarne, wyjazdy do teatrów i wycieczki. Kluby Seniora współpracują ze szkołami – uczniowie w ramach wolontariatu pomagają w kwestiach komputerowych, tworzą wspólnie ozdoby itp.⁴⁰.

W gminie od 2022 roku odbywają się Piaseczyńskie Senioralia – impreza zainicjowana przez Piaseczyńską Radę Seniorów. Celem Senioraliów jest propagowanie i upowszechnianie aktywności ruchowej wśród osób w wieku 60 plus. W trakcie pierwszej edycji wydarzenia gmina Piaseczno zapisała się w Księdze Rekordów Polski, w kategorii „Największe ćwiczenia na zdrowy kręgosłup”. Organizatorem imprezy jest MGOPS⁴¹.

2.1.7. Kultura

Oprócz Centrum Kultury, w gminie Piaseczno działają takie samorządowe instytucje kultury jak Biblioteka Publiczna, Muzeum Piaseczna (w organizacji) i Muzeum Sztuki Współczesnej Józefa Wilkonia (w organizacji). W skład Biblioteki Publicznej wchodzi: Biblioteka Główna (w Centrum Edukacyjno-Multimedialnym), jej 8 filii (3 w Piasecznie, w tym jedna w Piasecznie/Gołkowie-Letnisko, oraz po jednej w Bogatkach, Głoskowie, Józefostawiu, Zalesiu Górnym i Złotokłosie), a także 4 punkty biblioteczne (w Piasecznie/Zalesiu Dolnym, Gołkowie, Jazgarzewie i Julianowie⁴²). Biblioteka Publiczna w Piasecznie cieszy się dobrą renomą – w latach 2020 i 2021 zajmowała pierwsze miejsce w województwie mazowieckim w Rankingu Bibliotek Instytutu Książki i dziennika „Rzeczpospolita”⁴³. Zgodnie z danymi GUS, w 2023 roku Biblioteka obsługiwała 24 168 czytelników (24,8 proc. populacji gminy), którzy wypożyczyli łącznie 307 849 książek w ciągu tegoż roku (po 12,7 na czytelnika). Te i inne wskaźniki działalności bibliotecznej w gminie Piaseczno za 2023 rok prezentuje tabela nr 1.

Tabela 1. Działalność biblioteczna w gminie Piaseczno (za 2023 rok)

WSKAŹNIK	Jedn. miary	Wartość
Biblioteki i filie	obiekt	10
Pracownicy bibliotek (działalności podstawowej)	os.	40
Księgozbiór	wolumin	213 231
Czytelnicy w ciągu roku	os.	24 168
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wolumin	307 849
Punkty biblioteczne ogółem	obiekt	2
Obiekty przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (w tym wejście do budynku i udogodnienia wewnątrz)	obiekt	9
Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	obiekt	1,0
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibl.)	os.	8 108
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	wolumin	2 191,6

⁴⁰ Raport o stanie gminy..., dz. cyt., s. 76.

⁴¹ Strona Perły Mazowsza, *I Piaseczyńskie Senioralia*, <https://www.perlymazowsza.pl/i-piaseczynskie-senioralia/> [data dostępu: 7.06.2024].

⁴² Strona Biblioteki Publicznej w Piasecznie, *Placówki*, <https://biblioteka-piaseczno.pl/placowki/> [data dostępu: 7.06.2024]. Z danych zamieszczonych na stronie wynika, że w gminie funkcjonuje łącznie 9 obiektów typu „biblioteka” lub „filia” oraz 4 obiekty typu „punkt biblioteczny” – łącznie 13 obiektów. Z kolei w danych GUS za 2023 rok widnieją nieco inne liczby, odpowiednio 10 i 2, łącznie 12. Te rozbieżności można tłumaczyć z jednej strony faktem, iż jeden z punktów bibliotecznych – w Julianowie – powstał dopiero w 2024 roku, z drugiej – możliwym włączeniem jednego z faktycznych punktów bibliotecznych do kategorii „bibliotek i filii” w danych GUS.

⁴³ Strona Biblioteki Publicznej w Piasecznie, *Najlepsza Biblioteka na Mazowszu!*, <https://biblioteka-piaseczno.pl/najlepsza-biblioteka-na-mazowszu/> [data dostępu: 7.06.2024].

Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	os.	250
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	wolumin	12,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *Banku Danych Lokalnych*, kategoria „Biblioteki publiczne”, GUS 2024.

Muzeum Piaseczna (w organizacji) rozpoczyna działalność w przebudowanym i zmodernizowanym budynku starej Plebani w Piasecznie. Ponadto instytucja włączyła w swoją strukturę także dwa inne zabytkowe obiekty – dworek Poniatówka, zlokalizowany w parku im. Książąt Mazowieckich w Piasecznie, oraz letnią willę rodziny Zawadzkich, tzw. Dom „Zośki” w Zalesiu Dolnym⁴⁴.

Celem działania Muzeum Sztuki Współczesnej Józefa Wilkonია ma być *zachowanie spuścizny oraz ochrona dorobku artystycznego światowej sławy ilustratora, malarza oraz rzeźbiarza Józefa Wilkonია, ale też promocja i upowszechnianie wiedzy o sztuce współczesnej oraz inicjowanie, realizacja i wspieranie wszelkich projektów artystycznych z dziedziny malarstwa, rzeźby i ilustracji*⁴⁵.

2.2. Centrum Kultury w Piasecznie

Centrum Kultury w Piasecznie jest gminną instytucją kultury, realizującą zadania w zakresie działalności kulturalnej polegającej na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie regionalnej, narodowej i światowej kultury oraz pozyskiwaniu i przygotowaniu społeczności piaseczyńskiej do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Statutowa działalność Centrum Kultury polega na: organizacji spektakli, koncertów, wydarzeń; prowadzeniu zajęć ogólnokulturalnych i edukacyjnych; prowadzeniu ognisk artystycznych; wspieraniu i promocji twórczości; organizacji wystaw czasowych; współpracy m.in. z organizacjami pozarządowymi, organizacjami społecznymi, towarzystwami; innych czynnościach związanych z szerzeniem i promowaniem kultury oraz edukacji kulturalnej.

Misją Centrum Kultury w Piasecznie jest kształtowanie świadomości i postaw odbiorców, bez wykluczania oraz zgodnie z wyznawanymi przez instytucję wartościami i zasadami. Misję tę CK realizuje poprzez:

- dostarczenie wartościowej oferty kulturalnej;
- ciągłe zwiększanie dostępności oferty kulturalnej na obszarze miasta i gminy Piaseczno, zarówno poprzez rozwój działań własnych, jak i zachęcanie różnorodnych podmiotów i społeczności lokalnych do realizowania inicjatyw oddolnych;
- rzecznictwo na rzecz kultury;
- ciągły rozwój kadry i podnoszenie jej kompetencji;
- tworzenie przyjaznych warunków pracy⁴⁶.

CK w Piasecznie działa w 9 różnych lokalizacjach, którymi są:

⁴⁴ Strona Muzeum Piaseczna, *O Muzeum*, <https://muzeumpiaseczna.pl/o-muzeum/> [data dostępu: 7.06.2024].

⁴⁵ Strona Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *W Starej Remizie powstanie Muzeum Sztuki Współczesnej Józefa Wilkonია*, <https://piaseczno.eu/w-starej-remizie-powstanie-muzeum-sztuki-wspolczesnej-jozefa-wilkonია/> [data dostępu: 7.06.2024].

⁴⁶ Strona Centrum Kultury w Piasecznie, *O nas* [ze *Strategii Rozwoju Centrum Kultury w Piasecznie*], <https://kulturalni.pl/o-nas/> [data dostępu: 7.06.2024]

- Dom Kultury wraz salą widowiskową na ok. 150 osób (budynek dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami) oraz Galerią za Rogiem (ul. Kościuszki 49, Piaseczno);
- Przystanek Muzyki – miejsce prowadzenia indywidualnych i grupowych zajęć muzycznych (budynek dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami) + Pracownia Akuku – miejsce prowadzenia zajęć dla najmłodszych, w budynku Przystanku Muzyki (pl. Piłsudskiego 9, Piaseczno);
- Strefa Plastyki – miejsce prowadzenia zajęć plastycznych (ul. Szkolna 9, Piaseczno);
- Dworzec Kultura – miejsce prowadzenia zajęć rękodzielniczych, edukacji ekologicznej oraz rozwoju osobistego (ul. Dworcowa 9, Piaseczno);
- 5 placówek wiejskich rozmieszczonych w miejscowościach na terenie całej gminy (Klub Kultury w Bogatkach, Dom Sąsiedzki w Chojnowie, Klub Kultury w Józefostawiu, Klub Kultury w Woli Gołkowskiej, Klub Kultury w Zalesiu Górnym, Klub Kultury w Złotokłose), wyposażonych w sale warsztatowe, czasem również w sale widowiskowe⁴⁷.

Dodatkowo, w Centrum Edukacji Multimedialnej przy ul. Jana Pawła II 55 w Piasecznie funkcjonuje Sala Broadway, gdzie prowadzone są zajęcia taneczne, ruchowe, teatralne itp. W tej samej lokalizacji działa też, pod egidą CK, Uniwersytet Trzeciego Wieku. Przy ul. Świętojańskiej 5 w Piasecznie zlokalizowany jest Garaż – sala perkusyjna (przeznaczona na zajęcia perkusyjne).

Instytucja zatrudnia obecnie 55 pracowników etatowych – wykwalifikowanych pracowników działalności merytorycznej, instruktorów, animatorów kulturalnych, pracowników technicznych oraz pracowników działalności pomocniczej – administracji, księgowości. W miarę potrzeb zatrudniani są także pracownicy zlecceni, głównie do prowadzenia zajęć warsztatowych z zakresu edukacji kulturalnej. Centrum Kultury korzysta też z pomocy stażystów (studenci różnych kierunków kulturoznawczych, animacji kultury, pedagogicznych) oraz wolontariuszy (głównie uczniowie szkół podstawowych i średnich)⁴⁸.

Najważniejsze wskaźniki działalności CK za 2023 rok prezentuje tabela nr 2. Dane te pokazują, że w 2023 roku w gminie zorganizowano 758 imprez (rozumianych zarówno jako wydarzenia, jak i rodzaje zajęć), przy czym najwięcej wśród nich było warsztatów (31 proc.), koncertów (19 proc.), prelekcji, spotkań, wykładów (15 proc.) oraz pokazów teatralnych (13 proc.). Łącznie w imprezach udział wzięło ponad 52 tys. osób (liczba ta niekoniecznie oznacza unikalnych uczestników), przy czym zdecydowanie największą publiczność zgromadziły koncerty (34 proc.), a na drugim miejscu uplasowały się pokazy teatralne (14 proc.). W gminie działało 20 grup artystycznych, najwięcej – 8 – grup teatralnych, które także zrzeszały największą liczbę członków – 143 z 330, czyli 43 proc. W 2023 roku odnotowano także obecność 152 kół/klubów/ sekcji – w 46 proc. były to koła/kluby sekcje plastyczne/techniczne, w 33 proc. – muzyczne. Najwięcej członków miały także te pierwsze – 792 z 2104, czyli 38 proc., muzyczne nieco mniej – 31 proc. Na trzecim miejscu uplasował się tu Uniwersytet Trzeciego Wieku z udziałem 16 proc. (330 osób).

⁴⁷ Strona Centrum Kultury w Piasecznie, Kontakt, <https://kulturalni.pl/kontakt/> [data dostępu: 7.06.2024]; Wniosek o dofinansowanie projektu „Spełnij swoje kulturalne marzenia...”, dz. cyt.

⁴⁸ Wniosek o dofinansowanie projektu „Spełnij swoje kulturalne marzenia...”, dz. cyt.

Tabela 2. Działalność Centrum Kultury w Piasecznie w liczbach (2023 rok)

WSKAŹNIK	Jedn. miary	Wartość
IMPREZY, w tym:	szt.	758
- seanse filmowe	szt.	76
- wystawy ogółem	szt.	48
- festiwale i przeglądy artystyczne	szt.	6
- koncerty	szt.	137
- prelekcje, spotkania, wykłady	szt.	116
- imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	szt.	23
- konkursy	szt.	1
- pokazy teatralne	szt.	101
- interdyscyplinarne	szt.	8
- warsztaty	szt.	232
- inne	szt.	10
UCZESTNICZY IMPREZ, w tym:	os.	52 033
- seanse filmowe	os.	3 948
- wystawy ogółem	os.	4 930
- festiwale i przeglądy artystyczne	os.	2 000
- koncerty	os.	17 901
- prelekcje, spotkania, wykłady	os.	3 215
- imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	os.	795
- konkursy	os.	15
- pokazy teatralne	os.	7 573
- interdyscyplinarne	os.	3 850
- warsztaty	os.	4 461
- inne	os.	3 345
GRUPY ARTYSTYCZNE, w tym:	szt.	20
- teatralne	szt.	8
- muzyczne - instrumentalne	szt.	2
- wokalne i chóry	szt.	5
- folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	szt.	1
- taneczne	szt.	4
CZŁONKOWIE GRUP ARTYSTYCZNYCH, w tym:	os.	330
- teatralne	os.	143
- muzyczne - instrumentalne	os.	35
- wokalne i chóry	os.	87
- folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	os.	20
- taneczne	os.	45
KOŁA / KLUBY / SEKCJE, W TYM:	szt.	152
- plastyczne/techniczne	szt.	70
- taneczne	szt.	2
- muzyczne	szt.	50
- informatyczne	szt.	4
- teatralne	szt.	2
- turystyczne i sportowo rekreacyjne	szt.	4
- seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku	szt.	3
- inne	szt.	17
CZŁONKOWIE KÓŁ / KLUBÓW / SEKCJI, w tym:	os.	2 104
- plastyczne/techniczne	os.	792
- taneczne	os.	12
- muzyczne	os.	661
- informatyczne	os.	45

- teatralne	os.	30
- turystyczne i sportowo rekreacyjne	os.	50
- seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku	os.	330
- inne	os.	184

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *Banku Danych Lokalnych*, kategoria „Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic”, GUS 2024.

Warto dodać, że w gminie funkcjonuje program stypendiów twórczych i artystycznych Miasta i Gminy Piaseczno (tzw. Stypendia Twórcze Burmistrza Piaseczna), przyznawanych co roku w następujących dziedzinach: literatura, muzyka i taniec, sztuki plastyczne i wizualne, fotografia, film i teatr, opieka nad zabytkami, architektura, muzealnictwo, upowszechnianie kultury (twórczości ludowa i animacja kultury). Stypendia są przyznawane osobom fizycznym zamieszkałym w gminie Piaseczno, zajmującym się twórczością artystyczną, opieką nad zabytkami oraz upowszechnianiem kultury, które wykazują się osiągnięciami twórczymi i osiągają sukcesy na terenie gminy, kraju, a także poza jego granicami. Realizacją programu kieruje Centrum Kultury w Piasecznie⁴⁹.

2.3. Oddolne inicjatywy kulturotwórcze – artyści, twórcy, pasjonaci, liderzy

Powyżej, tytułem wprowadzenia, nakreślono mapę potencjału gminy Piaseczno w oparciu o źródła zastane. W analizie tej opisano obszary, które mogą mieć wpływ – bezpośredni lub pośredni – na życie kulturalne gminy i praktyki kulturowe mieszkańców. W tej części przyjrzymy się natomiast temu, w jaki sposób kulturotwórczy potencjał gminy definiowali sami mieszkańcy uczestniczący w działaniach badawczych.

Postaramy się znaleźć odpowiedź na pytania, jakie samodzielne inicjatywy kulturotwórcze funkcjonują w gminie, czy lokalni liderzy współpracują z CK (jeśli tak, to w jakim zakresie, a jeśli nie, to dlaczego) oraz jak można angażować osoby/ grupy, które do tej pory nie współpracowały z CK.

2.3.1. Lokalni artyści, twórcy, pasjonaci

Jak stwierdził w trakcie warsztatu z mieszkańcami Piaseczna p. Grzegorz Rowiński⁵⁰ (promotor młodych talentów z powiatu piaseczyńskiego oraz organizator licznych koncertów okolicznościowych, także we współpracy z CK), dziedzinami, które od lat osiemdziesiątych rozwijały się na terenie gminy najprężniej, są muzyka, plastyka i teatr, a także taniec.

Centrum Kultury w Piasecznie stara się wspierać lokalne talenty. W ofercie jest wiele stałych zajęć dla osób uzdolnionych, zwłaszcza typowo artystycznie. W dziedzinie **muzyki** oferowane są zajęcia z emisji głosu i gry na instrumentach (bębny, flet, gitara, keyboard, klarnet, mandolina, perkusja, pianino, saksofon, skrzypce, ukulele). Co jakiś czas w Centrum odbywają się koncerty uczniów. Ponadto pod egidą CK działają artystyczne grupy muzyczno-wokalno-folklorystyczne (por. tabela nr 2): chóry i zespoły (Chór „Lira”, Zalesiańskie Towarzystwo Śpiewacze i Zespół „Kłosowianki” dla dorosłych; Międzynarodowy Zespół Wokalny „Mirabilis” dla młodzieży; Chór „Domisolka” dla dzieci, w języku ukraińskim oraz Chór słowiański „Śpiewaj Razem

⁴⁹ *Regulamin przyznawania stypendiów twórczych osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami*, <https://kulturalni.bip.gov.pl/regulaminy/regulamin-stypendiow-tworczych.html> [data dostępu: 7.06.2024].

⁵⁰ Z zasady, podczas warsztatów badawczych gwarantujemy rozmówcom anonimowość. Zgodnie z wolą p. Grzegorza Rowińskiego, cytujemy jego wypowiedzi pod nazwiskiem.

z Nami” dla dorosłych, w języku ukraińskim) oraz orkiestry (Piaseczyńska Orkiestra Dęta, Dziecięca Orkiestra Kreatywna).

Poza wymienionymi, w gminie Piaseczno jest wielu innych wokalistów, muzyków i zespołów, reprezentujących różne style muzyczne i złożonych z osób w różnym wieku (np. De Ferros, Order de Sin, The Pierniks, por. też tabela nr 3). Z danych Młodzieżowej Rady Gminy wynika, że samych młodych zespołów, działających zupełnie oddolnie, jest około 15. W Centrum Kultury, w Piasecznie, regularnie odbywają się wydarzenia z cyklu „Jam Obsession” i „Scena Otwarta”. W ramach tych cykli lokalni muzycy i zespoły otrzymują do dyspozycji przestrzeń, sprzęt i nagłośnienie, a w zamian występują bezpłatnie dla mieszkańców. Ponadto, podczas imprezy Dni Józefostawia jeden dzień jest przeznaczony na występy młodych, amatorskich zespołów.

Zajęcia Centrum dla osób uzdolnionych w dziedzinie **plastyki** obejmują grafikę, malarstwo, rysunek, rękodzieło i ceramikę. Uczniowie mają okazję wystawiać swoje prace na terenie placówek CK. Ponadto Galeria za Rogiem współpracuje z lokalnymi artystami, także pochodzenia ukraińskiego. Wielu twórców ma swoje pracownie w Zalesiu Górnym (miejsce to zostało podczas warsztatów określone mianem „zagłębia artystów”). W gminie funkcjonują także oddolne środowiska młodych twórców murali. Tym, co może utrudniać ich działalność, jest niedostatek przestrzeni, w których można by legalnie tworzyć graffiti.

Centrum promuje też talenty z dziedziny **teatru i tańca**. Organizowane są warsztaty improwizacji teatralnej oraz zajęcia taneczne (balet, hip-hop, street dance). Ponadto działają grupy teatralne dla osób w różnym wieku, a także Teatr „Po Kwadransie” i Teatr „Etna”. W mieście funkcjonuje także Amatorski Teatr „Peronówka”, który powstał z inicjatywy piaseczyńskich seniorów i jest również wspierany przez CK.

Dodatkowo, trzeba też wspomnieć o działających przy CK kołach i przestrzeniach zainteresowań. Są wśród nich:

- Klub Foto, zrzeszający miłośników fotografii, którzy pragną dalej rozwijać swoje artystyczne zamiłowania i zdolności;
- „Pasjodzielenie” – cykl warsztatów prowadzonych w ramach Pracowni Rozwoju Osobistego w Dworcu Kultura, inspirowanych sąsiedzkimi działaniami i pasjami z różnych obszarów (muzyka, rękodzieło, moda, ekologia i in.);
- „Zamotane w Piasecznie” – grupa miłośniczek szydełkowania, które spotykają się na terenie CK;
- inicjatywa „Retrospekcja” – sala gier planszowych, konsoli i komputerów minionej ery, urządzona w Klubie Kultury w Zalesiu Górnym przez pasjonata, p. Bohdana Rączkowskiego;
- grupa pasjonatów gier strategicznych, którzy spotykają się na terenie Dworca Kultura (co jakiś czas Dworzec we współpracy z tą grupą organizuje cieszące się popularnością dni otwarte z planszówkami).

Poza tym można wskazać inne inicjatywy kulturotwórcze w gminie, takie jak:

- prywatne Muzeum Kaset na terenie Centrum Edukacyjno-Multimedialnego, prowadzone przez pasjonata, p. Cezarego Molskiego;

- Stowarzyszenie „Razem Lepiej” z Zalesia Górnego – grupa zawiązana z inicjatywy MGOPS, działająca na rzecz integracji i aktywizacji osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, podejmująca szereg aktywności o charakterze twórczym;
- Fundacja Musica Classica – Con Fuoco z Józefostawia, kontynuuje organizację Międzynarodowego Festiwalu Musica Classica, który odbywa się co roku na terenie gminy Piasечно; organizacja prowadzi też działalność w zakresie popularyzacji muzyki, organizuje przedsięwzięcia artystyczne takie jak happening, performance, łączenie muzyki z literaturą, teatrem, tańcem i innymi elementami sztuki⁵¹;
- Wyrwa Collective – inicjatywa artystyczna młodych osób z Józefostawia.

Kwestie potencjału lokalnego weryfikowaliśmy także za pomocą badania ankietowego. Trzeba przy tym zaznaczyć, że celem ankiety ani warsztatów nie było stworzenie kompletnej listy lokalnych talentów, ale raczej wskazanie, które osoby i podmioty są najbardziej rozpoznawalne wśród uczestników procesu badawczego.

Ankietowani wymieniali osoby zajmujące się muzyką, sztukami plastycznymi, teatrem oraz literaturą. Najczęściej wskazywano talenty z tych dwóch pierwszych obszarów. Wśród wszystkich artystów najbardziej rozpoznawalny okazał się Józef Wilkoń, którego wskazały 84 osoby. Pozostali artyści byli wymieniani rzadziej, chociaż na uwagę może zasługiwać grupa teatralna Akt VIII, którą podało 8 osób, oraz zespół muzyczny Ojciec i Syn, który został wskazany 5 razy. Wyniki, z podziałem na dziedziny twórczości, przedstawia poniższa tabela nr 3. Kilka wymienionych w niej osób i podmiotów pojawiło się już w tekście powyżej, większość to jednak nowe nazwiska i nazwy. Materiał ten przedstawiamy do dalszej analizy Centrum, które na jego podstawie będzie mogło wyłonić grupę artystów, twórców, edukatorów, z którymi nie miało do tej pory okazji kooperować, a w przypadku których widzi potencjał do współpracy (uwaga: poniższa lista prezentuje stan wiedzy respondentów na temat środowiska lokalnych artystów i twórców; nie była ona weryfikowana ze stanem faktycznym, dlatego nie można wykluczyć, że znajdują się na niej błędy, jeśli chodzi o nazwisko, nazwę czy przypisanie do dziedziny).

Tabela 3. Lokalni artyści, twórcy (n=170)

MUZYKA	
Paweł Górski	muzyka
Ereles	zespół rockowy
Ojciec i syn	zespół muzyczny
Kabanos	zespół rockowy
Wojciech Sojka	kompozytor, skrzypek
Sylwia Biernat	skrzypaczka, piosenkarka
Tula Made	zespół muzyczny
Michał Kisielewski	muzyka
Marcin Molski	muzyka
Duet AniEla	zespół muzyczny
Czarny Lud	zespół rockowy
Katarzyna Hernik	muzyka
Marta Jędrzejczyk	muzyka
Kolorofonia	muzyka

⁵¹ Strona FB Fundacji Con Fuoco, https://www.facebook.com/StowarzyszenieMilosnikowMuzykiKlasycznejConFuoco/about_details?locale=pl_PL [data dostępu: 10.06.2024].

Łysa Góra	muzyka
Konstanciński Chór Kameralny	muzyka
Weronika Borkowska	wokalistka
Kuba Sienkiewicz	muzyka
Piotr Mikołajczak	muzyka rockowa i produkcja filmów
Specjaliści	zespół muzyczny
The Suits	zespół muzyczny
Antoni Wit	dyrygent
MALARSTWO, SZTUKI WIZUALNE	
Małgosia Dulińska	malowanie intuicyjne
Michał Dębski	malarstwo, rzeźbiarstwo
Jolanta W. Sobolewska	malarstwo
Zofia Sawecka-Gulczewska	malarstwo
Józef Wilkoń	malarstwo, rzeźbiarstwo, grafika
Ośrodek Sztuki Lescer	malarstwo
Galeria Rokokoko	malarstwo, rzeźba, ceramika
Wiesława Nastaly-Płaskocińska	malarstwo
Danuta Szymczak	malarstwo
Leszek Z.	malowanie ikon
Leszek Nowak	fotografika
M. Dąbska	tkanina, grafika
Paweł Ber	malarstwo
Zofia Czekirda	malarstwo
Jadwiga Wolska	malarstwo
Leokadia Nastaly	malarstwo
Wiesława Nastaly	malarstwo
Beata Rajewska	malarstwo
Maciej Zadrąg	artysta, plastyk
Grupa plastyczna Piaseczno	malarstwo, sztuki plastyczne
TEATR	
Akt VIII	grupa teatralna
Grzegorz Emanuel	aktor
Fuga	grupa teatralna
Zimowit Kłujso	nauczyciel aktorstwa
Anna Kolanowska i Ewa Kłujso	prowadzą teatry dla dzieci i młodzieży
Teatr „Peronówka”	grupa teatralna
Magda Femme	aktorka
Patataj	grupa teatralna
Jacek Sut	aktor, działania improwizacyjne
Magda Dolny	aktorka, lalkarstwo
RZEŹBIARSTWO, SZTUKA UŻYTKOWA	
Monika Banasiak	handmade, biżuteria, zegary, meble
B. Zamorska-Ostafijczuk	ceramika
Renata Czapska	tkanina artystyczna
Kolonia artystyczna	galeria sztuki nowoczesnej
Ewelina Małkińska	biżuteria
A. Myjak	rzeźba
Wojak	rzeźba
Katarzyna Jato	ceramika
LITERATURA	
Anna Jagodzińska	autorka książek

Klub Poszukiwaczy Słowa	literatura
Salon Literacki Elik Eme	literatura
INNE	
Klub Poszukiwaczy Historii	historia lokalna
NattAlone	cosplayerka
Ewa Biały	joga
Moderatorzy Mozaiki klimatycznej	warsztaty pozwalające zrozumieć, co się dzieje z klimatem i światem
Michał Książek	organizator spacerów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

2.3.2. Lokalni liderzy

W Strategii Rozwoju Centrum Kultury w Piasecznie stwierdzono, że

z racji swojego potencjału (merytorycznego i materialnego) CK w sposób naturalny i oczywisty staje się partnerem dla mniejszych podmiotów działających w obszarze kultury. Niemniej, współpraca ta zbyt często przebiega w sposób mało partnerski, a CK jest traktowane głównie jako dostarciciel przestrzeni i darmowego wsparcia. Może to doprowadzić do tego, że instytucja skupi większość aktywności zewnętrznych, zasysając w ten sposób wiele działań oddolnych i hamując ich indywidualny rozwój⁵².

Dlatego jednym z celów Strategii jest Stymulowanie współpracy z innymi podmiotami oraz inspirowanie niezależnej aktywności w obszarze kultury w mieście i gminie Piaseczno. Na użytek Strategii przeprowadzono też badanie ankietowe, w którym pytano m.in. o to, czy respondenci zgadzają się, że Centrum Kultury w Piasecznie nie ma konkurencji w gminie. Wówczas z tym stwierdzeniem zgodziło się 75,8 proc. ankietowanych, tym razem – 56,4 proc. (bardziej szczegółowe porównanie wyników ankiet zawarto w podrozdziale Wizerunek CK). Może to oznaczać, że CK nie jest już postrzegane jako podmiot mający monopol na kulturę w mieście i gminie, co byłoby pożądanym rezultatem.

W poprzednim podrozdziale scharakteryzowaliśmy pokrótce środowisko lokalnych artystów, twórców i pasjonatów. Wydaje się, że jest ono duże i różnorodne, a jednocześnie w dużej mierze powiązane z Centrum Kultury, co mogłoby świadczyć o nadal dominującej pozycji CK w gminie. Z drugiej strony, w wielu przypadkach instytucja odgrywa tylko rolę wspierającą wobec tych osób i grup (np. poprzez użyczenie przestrzeni). Jednocześnie można wskazać inicjatywy całkowicie oddolne, zwłaszcza podejmowane przez młodych mieszkańców gminy.

W tej części wspomnimy o osobach i podmiotach, które nie pochodzą z obszaru *stricte* kultury (w węższym rozumieniu), a jednak mają potencjał kulturotwórczy. Określamy je tu wspólnym mianem lokalnych liderów (tj. osób i podmiotów, które poprzez swoją aktywność, czasem pozazawodową czy niekomercyjną, wywierają mniejszy lub większy wpływ na społeczności lokalne).

Niewątpliwie ważnymi „graczami” są tu sołectwa. W gminie można wskazać sołtyski i sołtysów, którzy są szczególnie aktywni, na czym korzystają lokalni mieszkańcy i mieszkanki, także w zakresie realizacji swojego potencjału twórczego (są sołectwa, które mocno współpracują z CK). Osoby biorące udział w badaniach wskazywały także na kulturotwórczą rolę Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i jego placówek (w rozmowach często przywoływano Centrum Aktywności Seniora „Przystań pod Klonami”; CK organizuje tam zajęcia kulturalne).

⁵² Strategia Rozwoju Kultury w Piasecznie na lata 2020-2030, 2020, s. 76.

Ponadto wymieniano:

- Młodzieżową Radę Gminy (CK stara się rozwinąć z nią współpracę) i wolontariat młodzieżowy;
- organizacje kombatanckie (wspólnie z CK organizują uroczystości patriotyczne; są wspierane przez CK przy organizacji koncertów);
- Nadleśnictwo Chojnów i Chojnowski Park Krajobrazowy (współpracują z CK m.in. w zakresie organizacji Festiwalu Piosenki Dołującej);
- Eko-Babki (nieformalna grupa wolontariuszek wywodząca się z UTW, mająca za cel działania proekologiczne i pomoc innym);
- Fundację Dom „Zośki” (działa na rzecz zabytkowego domu rodziny Zawadzkich, gdzie ukryto wspomnienia Tadeusza Zawadzkiego „Zośki” z akcji pod Arsenalem);
- organizacje harcerskie (ZHP, ZHR).

Jak można wywnioskować z warsztatów z mieszkańcami, w gminie Piaseczno jest wielu aktywnych ludzi ze wszystkich grup wiekowych. W gminie działają różnego rodzaju stowarzyszenia, fundacje, grupy lokalne związane z różnymi dziedzinami (nie sposób wymienić ich wszystkich w krótkim raporcie). Jak stwierdził cytowany wcześniej p. Grzegorz Rowiński, ta aktywność wynika też z tego, że do nich wychodzą władze miasta i gminy, uwzględniając postulaty, sugestie różnych tych środowisk, że jest potrzebne to, to i to.

Z drugiej strony, w kontekście działań liderów, zwłaszcza tych, których aktywność ma pozazawodowy charakter, warto przytoczyć słowa jednej z osób uczestniczących w warsztatach:

Ja mam jedną generalną uwagę jako osoba, która już składała kilka tego rodzaju projektów, która potem ma jakoś uczestniczyć w ich realizowaniu. Przyznam szczerze, że ja mam jeden dyskomfort. Ja jestem osobą niezwykle kreatywną, wymyślam różne rzeczy i lubię je nawet organizować. Przyznam szczerze, że mój dyskomfort polega na tym, że ja z tytułu i wymyślenia, i współorganizacji tego, nie mam absolutnie żadnej... Oprócz satysfakcji nie mam nic więcej (...). Ja się czuję jak darmowo pracujący KO-wiec (...) Koniec końców to jest naprawdę frustrujące. (...) To ja wiem, ile mi czasu zajmuje zorganizowanie tego [przykładowego] spotkania. I to jest taka niepoliczalna rzecz, którą ja bym chciała, żebyście państwo... (...) Ta energia społeczna na organizowanie różnych rzeczy się wypala i kończy (...) Nawet organizacje pozarządowe, które działają w gminie, się zamykają. Po prostu widać, jak one nikną. (...) I potem, jak jest sytuacja, że ja, robiąc cokolwiek, mam komuś zapłacić tysiąc złotych – przyjedzie na godzinę, na dwie, na trzy, coś zrobi czy coś – a ja mam się urobić przez dwa tygodnie, to tak jak pani powiedziała – siadam i czekam, czy mi przez przypadek nie przejdzie zapał do pracy. Czy mi się będzie chciało chcieć.

Cytat ten dobitnie pokazuje, że praca społeczników powinna zacząć być godziwie wynagradzana, jeśli nadal chcemy – jako społeczeństwo – korzystać z jej owoców. Dotyczy to także konstrukcji budżetów projektów realizowanych w ramach takich programów jak Dom Kultury+.

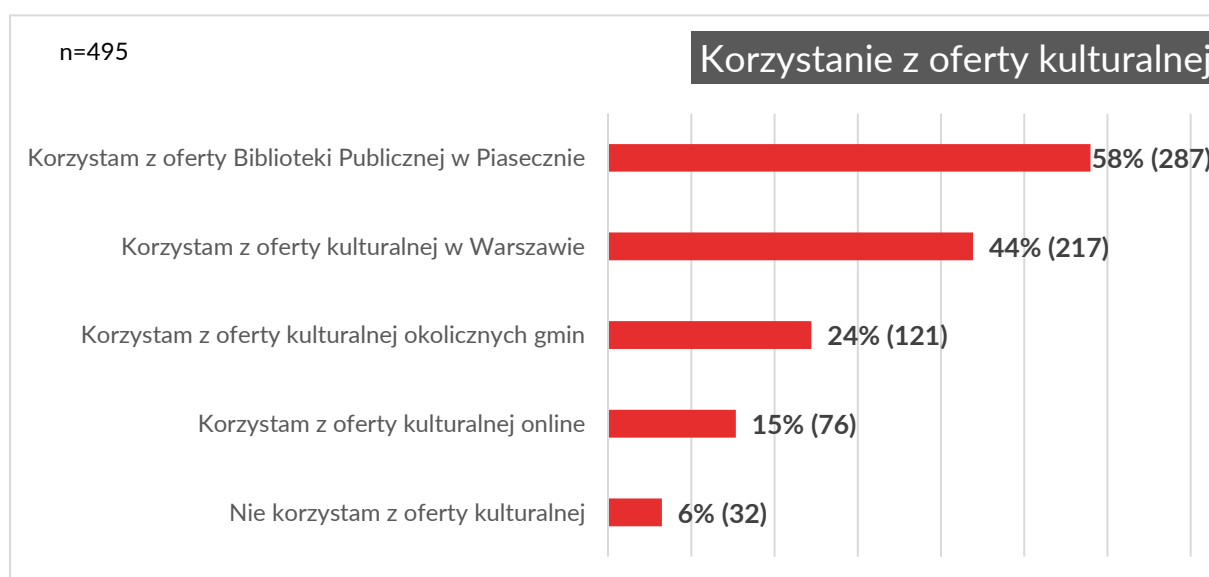
Rozdział 3. Praktyki kulturowe mieszkańców

Celem tego rozdziału będzie analiza uczestnictwa mieszkańców w kulturze instytucjonalnej (poza CK), jak również wskazanie innych, preferowanych przez nich aktywności – zarówno jeśli chodzi o formy, jak i o miejsca, ze wskazaniem, czego brakuje w ofercie spędzania wolnego

czasu w gminie Piaseczno. Postaramy się także określić, co skłania mieszkańców do podejmowania określonych aktywności w czasie wolnym.

3.1. Kultura instytucjonalna

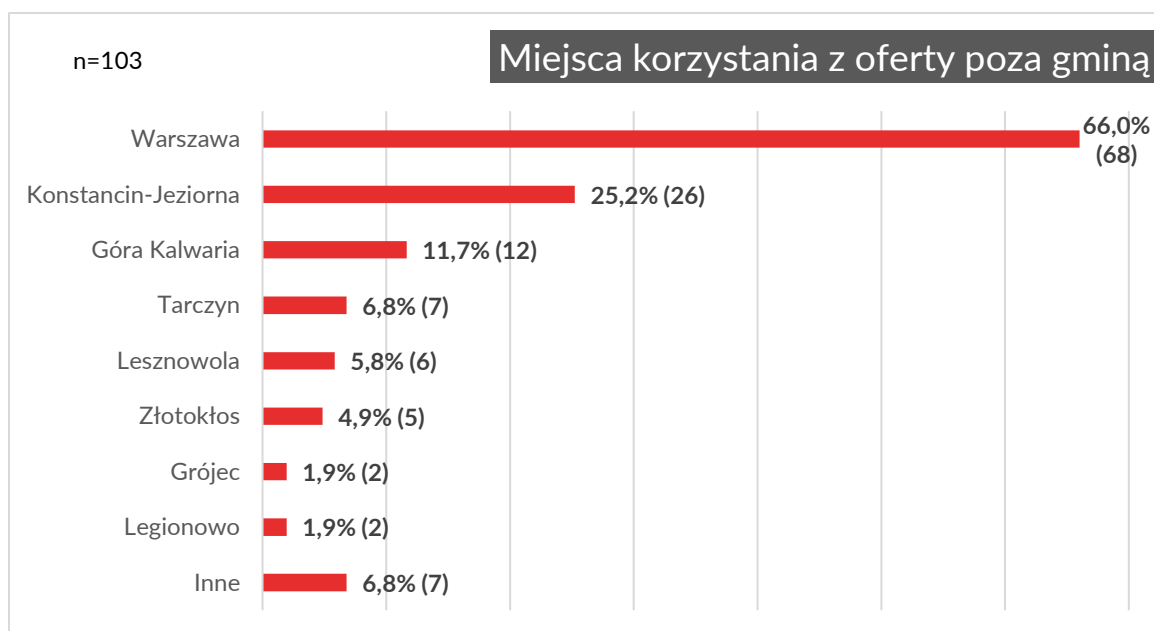
W ankiecie pytaliśmy mieszkańców Piaseczna i okolic o korzystanie z różnego rodzaju ofert kulturalnych. Jeżeli chodzi o zainteresowanie propozycjami innych podmiotów niż Centrum Kultury, to można stwierdzić, że ankietowani najczęściej wybierają ofertę innej gminnej instytucji – Biblioteki Publicznej w Piasecznie (58 proc.). Mniej respondentów poszukuje wydarzeń kulturalnych w Warszawie (44 proc.) lub w okolicznych gminach (24 proc.). Tylko 6 proc. ankietowanych zadeklarowało, że w ogóle nie korzysta z oferty kulturalnej (wykres nr 1).

Wykres 1. Korzystanie z oferty kulturalnej w wolnym czasie poza ofertą CK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Ankietowani, którzy zadeklarowali, że korzystają z oferty instytucji kultury w gminie Piaseczno innych niż OKej, oferty okolicznych gmin lub oferty w Warszawie, mogli w otwartym pytaniu podać, gdzie najchętniej uczęszczają, w czym najczęściej biorą udział. Analiza wyników potwierdza mocną pozycję Warszawy w tym obszarze – spośród respondentów, którzy korzystają z oferty kulturalnej poza gminą Piaseczno, większość wybiera właśnie stolicę (68 proc.). NA podium uplasowały się jeszcze Konstancin-Jeziorna i Góra Kalwaria, ale już z dużo niższym odsetkiem wskazań – odpowiednio 25 i 12 proc. (wykres nr 2). Ankietowani najczęściej uczestniczą oni w wydarzeniach teatralnych (32 wskazania), kinowych (19 wskazań) oraz koncertowych (15 wskazań). Te trzy formy uczestnictwa w kulturze cieszą się największą popularnością wśród wszystkich respondentów. Dokładne dane dotyczące korzystania z oferty kulturalnej przedstawia tabela nr 4.

Wykres 2. Miejsca korzystania z oferty kulturalnej poza gminą Piaseczno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety (inne: Ustanów, Warka, Mysiadło, Pruszków, Powsin, Skierniewice, Pniewy).

Tabela 4. Formy korzystania z oferty kulturalnej poza gminą Piaseczno (n=149)

Formy korzystania z oferty	Liczba	%
Teatr	93	62,4
Koncert	54	36,2
Kino	53	35,6
Wystawa	19	12,8
Muzeum	15	10,1
Biblioteka	11	7,4
Filharmonia	8	5,4
Spotkanie autorskie	7	4,7
Zajęcia dla dzieci	5	3,4
Warsztat	5	3,4
Galeria sztuki	4	2,7
Opera	4	2,7
Zajęcia plastyczne	4	2,7
Wykład	4	2,7
Rękodzieło	3	2,0
Śpiew	3	2,0
Spacer z przewodnikiem	3	2,0
Stand up	3	2,0
Pokazy podróżnicze	3	2,0
Piknik	2	1,3
Gra na instrumencie	2	1,3
Taniec	2	1,3
Kabaret	1	0,7
Szachy	1	0,7
Joga	1	0,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

3.2. Preferowane aktywności

3.2.1. Formy i miejsca

Formy

W ankiecie znalazło się także pytanie otwarte, w którym respondenci mogli samodzielnie opisać ulubione formy spędzania czasu wolnego od obowiązków zawodowych/szkolnych/rodzinnych. Proszono przy tym o podawania różnorodnych aktywności, nie tylko tych związanych z uczestnictwem w kulturze. Zgromadzony materiał okazał się bardzo bogaty, na pytanie odpowiedziały bowiem 473 osoby. Aby go uporządkować, postanowiliśmy posłużyć się klasyfikacją J. Pięty, wedle której możemy wyróżnić 11 form spędzania czasu wolnego. Są nimi:

- **turystyka**, rozumiana jako forma czynnego wypoczynku poza miejscem stałego zamieszkania związana z celami poznawczymi i elementami sportu⁵³;
- **sport**, który rozumiemy tu szeroko, jako różnego rodzaju **aktywność fizyczną** (od spacerów, przez gimnastykę, rekreację rowerową itp., po sporty zespołowe i wyczynowe);
- **środki masowego przekazu**, rozumiane jako urządzenia i instytucje tworzące podstawę systemu komunikowania w kulturze masowej, do których autor klasyfikacji zaliczył prasę, książki, kino, radio, telewizję, fonografię i wideokasety⁵⁴ (a co możemy rozszerzyć na nowe media, w tym media społecznościowe; kategorię tę można w jakimś stopniu identyfikować z kulturą popularną);
- **teatry i filharmonie, wystawy i muzea** (co można utożsamiać z dziedziną kultury instytucjonalnej i tzw. wysokiej);
- **samokształcenie**, które autor klasyfikacji definiuje jako *dobrowolnie i samodzielnie podjęty proces kształcenia się w najróżnorodniejszych dziedzinach nauki, techniki, gospodarki, sztuki i kultury, zwykle nie związanych z własną pracą zawodową*⁵⁵; kategorię tę będziemy traktować dwójako – z jednej strony jako dziedzinę **zainteresowań poznawczych**, z drugiej – dziedzinę szeroko rozumianego **samorozwoju** (który obejmuje także różnego rodzaju praktyki cielesne i duchowe); należy też zauważyć, że w powyższej definicji mowa jest również o dobrowolnym kształceniu się w dziedzinach sztuki; w niniejszym raporcie tego rodzaju aktywność włączamy do kolejnej kategorii, która, oprócz samokształcenia, obejmuje też amatorskie uprawianie sztuki/ twórczość amatorską;
- **amatorstwo artystyczne**, rozumiane jako forma spędzania czasu wolnego polegająca na *samodzielnym zdobywaniu i rozwijaniu umiejętności przeciwstawnych zawodowym w różnych dziedzinach sztuki. Może być uprawiane indywidualnie, np. plastyka, tkactwo, fotografowanie, filmowanie, jak i zespołowo, np. chóry, orkiestry, teatry*⁵⁶; amatorstwo artystyczne różni się od działalności profesjonalnych artystów sposobem zdobywania wiedzy i umiejętności w danej dziedzinie – są one szlifowane poza systemem szkolnictwa artystycznego (bez uzyskania formalnego dyplomu, certyfikatu itp.);
- **majsterkowanie i amatorstwo techniczne**;

⁵³ J. Pięta, *Pedagogika czasu wolnego*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej, 2004, s. 82.

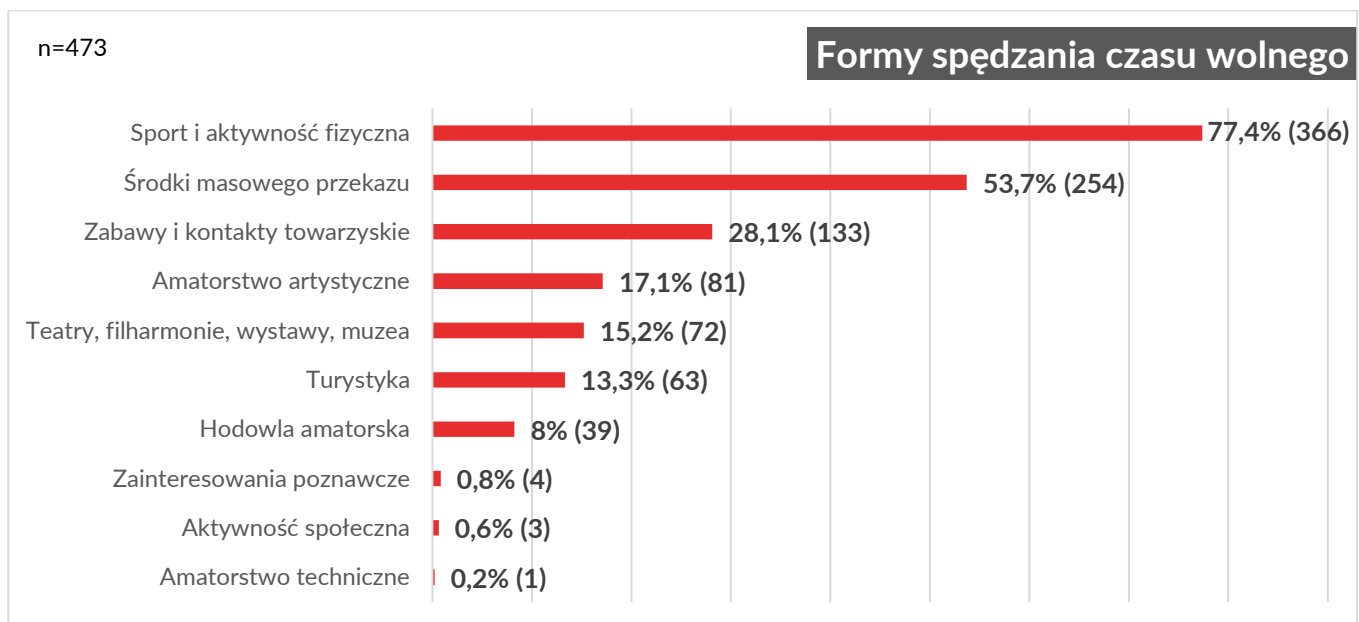
⁵⁴ *Tamże*, s. 92.

⁵⁵ *Tamże*, s. 113.

⁵⁶ *Tamże*, s. 115.

- **hodowla amatorska**, rozumiana jako *samodzielne hodowanie różnych gatunków zwierząt [towarzyszących] lub uprawa różnych odmian roślin w domach lub na działkach pracowniczych (rekreacyjnych)*⁵⁷;
- **kolekcjonerstwo**, rozumiane jako gromadzenie różnego rodzaju artefaktów, od przedmiotów użytku codziennego aż po dzieła sztuki;
- **zabawy i kontakty towarzyskie**;
- **aktywność społeczna**, która *polega na dobrowolnym i zwykle bezinteresownym wykonywaniu różnorodnych prac na rzecz społeczeństwa poza obowiązkami zawodowymi i rodzinnymi*⁵⁸, np. w różnorodnych organizacjach czy grupach nieformalnych.

Na podstawie swobodnych wypowiedzi ankietowanych można by stwierdzić, że w gminie Piaseczno dominują przede wszystkim aktywności z kategorii sport i aktywność fizyczna (77,4 proc.), aktywności związane ze środkami masowego przekazu (53,7 proc.) oraz aktywności zawierające elementy zabawy i kontaktów towarzyskich (28,1 proc.). Warto również odnotować zainteresowanie amatorstwem artystycznym (17,1 proc.), wyjściami do teatrów, filharmonii, na wystawy i do muzeów (15,2 proc.) oraz turystyką (13,3 proc.; wykres nr 3).

Wykres 3. Formy spędzania czasu wolnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Aktywność fizyczna przejawia się głównie poprzez spacer (30 proc.) i jazdę na rowerze (18,4 proc.). Sport, bez wskazania konkretnej dyscypliny, wybiera 17,8 proc. ankietowanych. Pozostałe aktywności sportowe i fizyczne przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Poszczególne formy spędzania wolnego czasu w kategorii sport i aktywność fizyczna (n=473)

SPORT I AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA	Liczba	%
Spacer	142	30
Jazda na rowerze	87	18,4
Sport (bez sprecyzowania)	84	17,8

⁵⁷ J. Pięta, dz. cyt., s. 119.

⁵⁸ Tamże, s. 125.

Joga	17	3,6
Pływanie	12	2,5
Gimnastyka	12	2,5
Bieganie	3	0,6
Wędkowanie	3	0,6
Pilates	2	0,4
Jazda konna	1	0,2
Sztuki walki	1	0,2
Żeglarstwo	1	0,2
Wspinaczka	1	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Jeżeli chodzi o kategorię środków masowego przekazu, to ankietowani najczęściej sięgali po zaliczone do niej książki (24,5 proc.). Mniej popularne były pójście do kina (10,6 proc.), oglądanie materiałów wideo (8,9 proc.) czy słuchanie muzyki (7 proc.). Inne aktywności pokazuje poniższa tabela nr 6.

Tabela 6. Poszczególne formy spędzania wolnego czasu w kategorii środki masowego przekazu (n=473)

ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU	Liczba	%
Czytanie książek	116	24,5
Kino	50	10,6
Oglądanie filmów, seriali, TV	42	8,9
Słuchanie muzyki	33	7
Gry komputerowe	9	1,9
Przeglądanie Internetu	2	0,4
Krzyżówki	2	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

W kontekście zabawy połączonej ze spotkaniami towarzyskimi, ankietowani najczęściej uczestniczyli w koncertach (11 proc.). Inne formy kontaktów towarzyskich obejmują spotkania ze znajomymi (7,8 proc.) oraz rodziną (3,6 proc.), a także wspólne wyjścia do restauracji czy kawiarni (3,4 proc.; tabela nr 7). Trzeba w tym miejscu przypomnieć, że podane liczby odnoszą się do aktywności, które ankietowani deklarowali sami z siebie. Najprawdopodobniej, gdybyśmy wprost spytali, kto spotyka się z rodziną, chodzi do kawiarni itp., to omawiane wskaźniki byłyby wyższe. Jednakże analizowane pytanie miało charakter otwarty i niczego respondentom nie sugerowało, a dotyczyło ulubionych form spędzania wolnego czasu.

Tabela 7. Poszczególne formy spędzania wolnego czasu w kategorii zabawy i kontakty towarzyskie (n=473)

ZABAWY I KONTAKTY TOWARZYSKIE	Liczba	%
Koncert	52	11
Spotkania ze znajomymi	37	7,8
Spotkania z rodziną	17	3,6
Wyjście do lokalu gastronomicznego	16	3,4
Gry planszowe	7	1,5
Gra w kręgle	2	0,4
Stand up	2	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Na pytanie o projekty, jakie respondenci chcieliby zrealizować, odpowiedziało 213 osób. Propozycje składane przez mieszkańców odzwierciedlają ich niespełnione potrzeby kulturowe, które częściowo korespondują z ich obecnymi praktykami spędzania czasu wolnego, dlatego do analizy materiału także w tym przypadku użyliśmy przywołanej wyżej klasyfikacji (wykres nr 4). Najwięcej propozycji projektów dotyczyło zabaw i kontaktów towarzyskich (27,2 proc.) oraz amatorstwa artystycznego (23,9 proc.). Ankietowani chcieliby spędzać czas przede wszystkim na różnych koncertach oraz potańcówkach. Często pojawiały się również propozycje integracji dla mieszkańców w formie pikników czy spotkań plenerowych. Dodatkowo, podczas warsztatów wspomniano, że w gminie brakuje imprez typu karaoke, które łączą ze sobą kategorie amatorstwa artystycznego oraz zabaw i kontaktów towarzyskich.

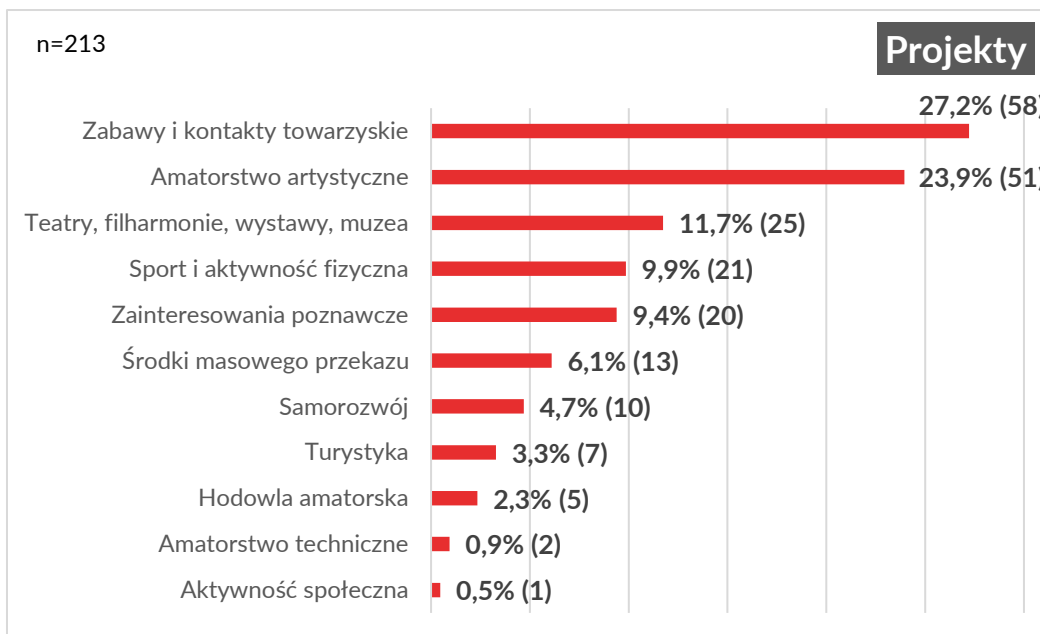
Z projektów artystycznych mieszkańcy najczęściej proponowali zajęcia z rękodzieła (*scrapbooking*, szydełkowanie, ceramika, tworzenie biżuterii), kursy fotografii na różnych poziomach zaawansowania, rozmaite formy działalności malarskiej, w tym tworzenie murali oraz street art.

Ankietowani wskazywali także na projekty związane z teatrem i wystawami (11,7 proc.). Proponowano organizację przedstawień teatralnych dla różnych grup wiekowych oraz wystawy sztuki nowoczesnej.

Wyróżnia się także kategoria zainteresowań poznawczych (9,4 proc), która rzadko pojawiała się w odpowiedziach na pytanie o obecne praktyki (0,8 proc.). Respondentów interesowały takie tematy jak historia lokalna, poznawanie innych kultur oraz warsztaty z nauk ścisłych dla dzieci. Dwoma przykładowymi pomysłami w tej kategorii było zarchiwizowanie materiałów historycznych, takich jak zdjęcia, dokumenty, nagrania pokazujących życie w gminie, oraz zagospodarowanie przestrzeni niedziałającego obserwatorium astronomicznego przy IV LO w Piasecznie (oba pomysły zgłosiły po dwie osoby).

W kontekście zainteresowania historią lokalną warto dodać, że w trakcie warsztatów wskazano na brak takiej imprezy jak Dni Piaseczna, które kiedyś były organizowane. Zdaniem cytowanego wcześniej p. Grzegorza Rowińskiego, można by pomyśleć o powrocie do tej dawnej tradycji, jako że Piaseczno może się poszczycić bogatą historią – *Naprawdę tu jest potencjał, tu jest mnóstwo historii, mnóstwo terenów zielonych (...). Mamy kilka takich rzeczy, z których my, mieszkańcy, tacy rodowici jak ja, jesteśmy dumni (...). Skoro mieliśmy w przeszłości te Dni Piaseczna, może byśmy pomyśleli, żeby to przywrócić. Sześćsetlecie Piaseczna jest za pięć lat.*

Z aktywności fizycznych respondenci proponowali zajęcia sportowe na powietrzu, jogę oraz gimnastykę. Wśród projektów z kategorii „środków masowego przekazu” zdecydowanie dominowało kino plenerowe. W kategorii samorozwoju można było znaleźć naukę relaksu, lepszej komunikacji, coachingu czy *mindfulness*.

Wykres 4. Rodzaje projektów proponowanych przez respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Uwaga: wszystkie pomysły mieszkańców (oraz inne dane z ankiety, które tu omawiamy w skróconej formie) zostały w pełnej wersji przekazane Centrum Kultury do dalszego wykorzystania.

Miejsca

W ankiecie mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie 2-3 miejsc, gdzie lubią spędzać czas wolny. Pytanie to również miało charakter otwarty, bez sugerowania opcji, a odpowiedzi to swobodne deklaracje respondentów (odpowiedziało 449 osób). Najwięcej wskazanych miejsc znajduje się w Piasecznie (51 proc.), niewiele mniej w sołectwach gminy (46 proc.). Lokalizacje poza gminą zdobyły 28 proc. Miejsca częściowo na terenie Piaseczna, takie jak Chojnowski Park Krajobrazowy oraz okolice rzeki Jeziorka, stanowiły 21 proc. odpowiedzi (wykres nr 5).

Wykres 5. Miejsca spędzania czasu wolnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Ankietowani najbardziej lubią tereny zielone (543⁵⁹ wskazania) oraz podmioty kultury (83 wskazania). W pierwszej kategorii można wyróżnić parki (wskazywało na nie 65,7 proc. ankietowanych), lasy (35,2 proc.), zbiorniki i ciekі wodne (5,8 proc.) oraz inne miejsca w plenerze (0,4 proc.). Najpopularniejsze okazały się „Górki Szymona”, które w analizie zaliczyliśmy do kategorii „parki” (25,8 proc.), oraz Chojnowski Park Krajobrazowy w kategorii „lasy” (16,9 proc.) wraz z obiektami na jego terenie, takimi jak „Zimne Doły” (4,9 proc.) oraz „Spalona” (1,3 proc.). Część osób zadeklarowało także korzystanie z Parku im. Książąt Mazowieckich (8,9 proc.), Lasu Kabackiego (7,8 proc.) i Parku Zdrojowego w Konstancinie-Jeziornie (6,7 proc.; tabela nr 8).

Tabela 8. Miejsca spędzania wolnego czasu – tereny zielone (n=449)

TERENY ZIELONE	Liczba	%
PARKI	295	65,7
Górki Szymona	116	25,8
Park (bez precyzowania)	82	18,3
Park im. Książąt Mazowieckich	40	8,9
Park Zdrojowy w Konstancinie-Jeziorna	30	6,7
Park Nivea w Józefosławiu	13	2,9
Park w Powsinie	3	0,7
Park w Złotokłosie	3	0,7
Ogród Botaniczny w Powsinie	3	0,7
Park Uroczy w Henrykowie-Uroczem	2	0,4
Park Zachodni	2	0,4
Park w Młochowie	1	0,2
LASY	158	35,2
Chojnowski Park Krajobrazowy	76	16,9
Las Park (bez precyzowania)	43	9,6
Las Kabacki	35	7,8
Las w Zalesiu	2	0,4
Las Runowski	1	0,2
Las w Magdalence	1	0,2
ZBIORNIKI I CIEKI WODNE	26	5,8
Rzeka Jeziorka	18	4
Rzeka tarczyńska	1	0,2
Stawy w Zalesiu Górnym	4	0,9
Stawy w Piasecznie	1	0,2
Stawy w Złotokłosie	1	0,2
Jezioro Zgorzała	1	0,2
INNE	2	0,4
Super Mario XC Zalesie Górne	1	0,2
Pola w Mysiadle	1	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

⁵⁹ Liczba przekracza łączną liczbę respondentów, ponieważ odnosi się do wskazań konkretnych lub ogólnych miejsc; w odpowiedzi jednej osoby mogło się pojawić więcej niż jedno miejsce.

Drugim najczęściej wybieranym rodzajem miejsc były podmioty kultury. Najwięcej wskazań otrzymały Centrum Kultury w Piasecznie wraz z placówkami (9,3 proc.), Biblioteka Publiczna w Piasecznie (4,2 proc.) oraz Centrum Edukacyjno-Multimedialne (3,6 proc.; tabela nr 9).

Wyniki obiektów podlegających CK prezentują się następująco:

- CK (bez sprecyzowania) – 19 wskazań;
- Dworzec Kultura – 4 wskazania;
- Klub Kultury w Józefostawiu – 3 wskazania;
- Klub Kultury w Złotokłosie – 3 wskazania;
- Galeria za Rogiem – 3 wskazania;
- Przystanek Muzyki – 3 wskazania;
- Klub Kultury w Zalesiu Górnym - 2 wskazania;
- Dom Kultury (ul. Kościuszki 49) – 1 wskazanie;
- Uniwersytet Trzeciego Wieku – 1 wskazanie.

Tabela 9. Miejsca spędzania wolnego czasu – podmioty kultury (n=449)

PODMIOTY KULTURY	Liczba	%
Centrum Kultury w Piasecznie	42	9,3
Biblioteka Publiczna w Piasecznie	19	4,2
Centrum Edukacyjno-Multimedialne	16	3,6
Biblioteka w Józefostawiu	3	0,7
Konstanciński Dom Kultury	1	0,2
Muzeum Kaset	1	0,2
Villa La Felur w Konstancinie	1	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Analizę pozostałych odpowiedzi prezentuje tabela nr 10. Ujęto w niej miejsca rozumiane różnorodnie – jako konkretne miejscowości, lokalizacje lub typy lokalizacji w miejscowościach (np. plac, bazarek, fontanny, boisko, plac zabaw, różnego rodzaju placówki, lokale gastronomiczne), a nawet rodzaje aktywności.

Tabela 10. Pozostałe miejsca spędzania wolnego czasu (n=449)

POZOSTAŁE MIEJSCA SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU	Liczba	%
Rynek	24	5,3
Zalesie Górne	18	4,0
Zalesie Dolne	14	3,1
Powsin	13	2,9
Konstancin-Jeziorna	12	2,7
Kawiarnia Fryderyk	10	2,2
Plac zabaw	9	2,0
Skwer Kisiela	9	2,0
Warszawa	9	2,0
Złotokłos	8	1,8
Basen	6	1,3
Józefostaw	7	1,6

La Casa Bistro	7	1,6
Fontanny	6	1,3
Przystań pod Klonami	5	1,1
Boisko	4	0,9
Centrum miasta	4	0,9
Przystanek Jogi	4	0,9
Czersk	3	0,7
Fitness for Ladies	3	0,7
GOSiR	3	0,7
Góra Kalwaria	3	0,7
Henryków-Uroczce	3	0,7
Plac Piłsudskiego	3	0,7
Zalesie	3	0,7
Bazarek	2	0,4
Boisko w Piasecznie	2	0,4
Boisko w Żabieńcu	2	0,4
Stacja Kolejki Wąskotorowej	2	0,4
Stadnina Chojnów	2	0,4
Inne (pojedyncze wskazania)		
Boisko w Złotokłosie, Cafe Rosso, Centrum Aktywności Seniora na Szkolnej, Centrum Handlowe Janki, Designer Outlet, Gołków, Kawiarnia w Złotokłosie, Kino w Jankach, Korty tenisowe Piaseczno, Koszykówka w Wólce Kozodawskiej, KS Hubertus w Zalesiu Górnym, KS Laura Chylice, Lipowa Sport&Health, Lodowisko, Lody Igga, Lodziarnia Lodówka, McDonalds, Dojo, Orlik przy GOSiR, OSP Złotokłos, Ośrodek Wiśła, Park linowy, Plac zabaw w Wólce Kozodawskiej, Plac zabaw Wola Gołkowska, Scrapbooking Shop, Skwer Kościuszki, Skwer Młynarska, Stadion miejski w Piasecznie, Targowisko miejskie, Teren kolejki piaseczyńskiej w Runowie, Restauracja Wilanowska 25, Żabieniec, Boisko w Bobrowcu, Farma Koguta, Jelonki, Kebab Meninx, Klub seniora Jastrzębie, Magdalena		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

3.2.2. Braki w ofercie spędzania wolnego czasu

Na wstępie trzeba wspomnieć o jednej z głównych bolączek gminy, jeśli chodzi o ofertę spędzania wolnego czasu. Jak wykazały działania badawcze, wiele sołectw boryka się z brakiem, względnie niewystarczającą dostępnością infrastruktury, która mogłaby służyć różnego rodzaju aktywnościom grupowym (kulturalnym, sportowym i in.), a przy okazji (lub przede wszystkim) integracji mieszkańców. W lepszej sytuacji są sołectwa, w których funkcjonuje Klub Kultury, OSP, dom sołeczki, ewentualnie park sołeczki. Są jednak przypadki miejsc, gdzie brakuje fizycznej przestrzeni, aby zorganizować jakiegokolwiek typu imprezę dla mieszkańców. Jedna z osób uczestniczących w warsztatach podsumowała tę kwestię tak: *To definiuję jako jeden z większych problemów, że mimo iż jest to miejsce, to ono jest niewystarczające. Ono nie wystarcza na wiele aktywności.*

W wielu sołectwach brak jest przestrzeni wspólnej, która by konstituowała i organizowała wspólnotę. Powstawaniu miejsc spotkań nie sprzyjają też tendencje urbanistyczne obserwowane w wielu rozrastających się miejscowościach – w ich planie brakuje miejsc centralnych, które mogłyby służyć gromadzeniu się mieszkańców (choćby na świeżym powietrzu). A tych stale przybywa, wraz z rozbudowywaniem się poszczególnych wsi.

Niedostatek miejsc spotkań jest odczuwany przez różne grupy społeczne.

Dorośli. Z punktu widzenia osób dorosłych (ogółem) brakuje miejsc i okazji do poznawania sąsiadów (podczas jednego z warsztatów określono to jako *problem domków z ogródkami, które mają furtkę*, właściwy zwłaszcza terenom podmiejskim). Brak przestrzeni wspólnej i okazji do nawiązywania kontaktów może być szczególnie mocno odczuwalny dla nowych mieszkańców, ale także dla mieszkańców aktywnych, którzy chcieliby działać na rzecz społeczności.

Rodzice z małymi dziećmi (zwłaszcza matki), rodzice ze starszymi dziećmi. Pierwsza z wymienionych grup chyba najsilniej odczuwa brak bliskich miejsc spotkań. Oczywiście, dostępna jest oferta zajęć w różnych placówkach, ale, jak stwierdziła jedna z uczestniczek warsztatów, *ja bym wolała mieć taką sytuację, że ja mogę się spotkać bliżej, w sensie, że wsadzam dziecko w wózek, jest jakieś zajęcie dla tych smyków, jakiegokolwiek, przy okazji spotykam mateczki i tak dalej*. Opisany problem dotyczy różnego typu sołectw, nie tylko tych o charakterze wiejskim, ale i podmiejskim, jak Józefostaw, gdzie wciąż brakuje miejsc wspólnego spędzania czasu, z placami zabaw dla dzieci. Nowe miejsca w Józefostawiu powstają, ale zmiany w przestrzeni następują powoli. Niedostatki infrastruktury to także mniejsza aktywność mieszkańców, którzy z pewnością spędzaliby więcej czasu w przestrzeni publicznej, gdyby było więcej miejsc spotkań, zwłaszcza przystosowanych do potrzeb rodzin z dziećmi (*dzieci są też takim impulsem do wyjścia z domu, żeby z nimi pójść i coś zrobić, ale jak nie ma dokąd, to w zasadzie się siedzi w domu*).

Młodzież. W przypadku tej grupy brak miejsc spotkań stanowi kluczowy problem. Do tego wątku wrócimy w podsumowaniu rozdziału 4.

Seniorzy. W niektórych sołectwach seniorom brakuje miejsc, w których mogliby się spotykać i realizować swoje pasje w dogodnych dla siebie godzinach i w odpowiednich warunkach. Do tego wątku wrócimy w podsumowaniu rozdziału 4.

Inną ważną w omawianym kontekście kwestią jest brak w gminie dużej sali widowiskowej (ta w Domu Kultury liczy 150 miejsc). Jest to problem znany od lat, a tak opisano go w *Strategii Rozwoju Centrum Kultury w Piasecznie*:

W Piasecznie brakuje dużej, wielofunkcyjnej sali widowiskowej (w powiecie piaseczyńskim tylko dwie gminy nie mają takiej sali; jedną z nich jest Piaseczno). Od początku istnienia CK boryka się z tym problemem. W chwili obecnej dysponuje jedynie małą salą widowiskową w Domu Kultury. O ile sala ta sprawdza się w przypadku kameralnych spotkań czy koncertów, to już przy bardziej znanych artystach jest wypełniona po brzegi, co odbiera komfort odbioru. Nie wspominając o osobach, którym nie udało się kupić biletów⁶⁰.

Sytuacja ta w końcu ma się zmienić, w maju 2024 roku rozstrzygnięty został bowiem konkurs na koncepcję sali widowiskowej i nowej siedziby Urzędu Miasta i gminy Piaseczno. Projekt obejmuje m.in. salę teatralno-kinową na 500 osób⁶¹.

O braki w ofercie spędzania wolnego czasu pytaliśmy też w ankiecie. Głosy respondentów w tej kwestii można podzielić na trzy kategorie: wydarzenia, zajęcia/warsztaty oraz infrastruktura (wykres nr 6).

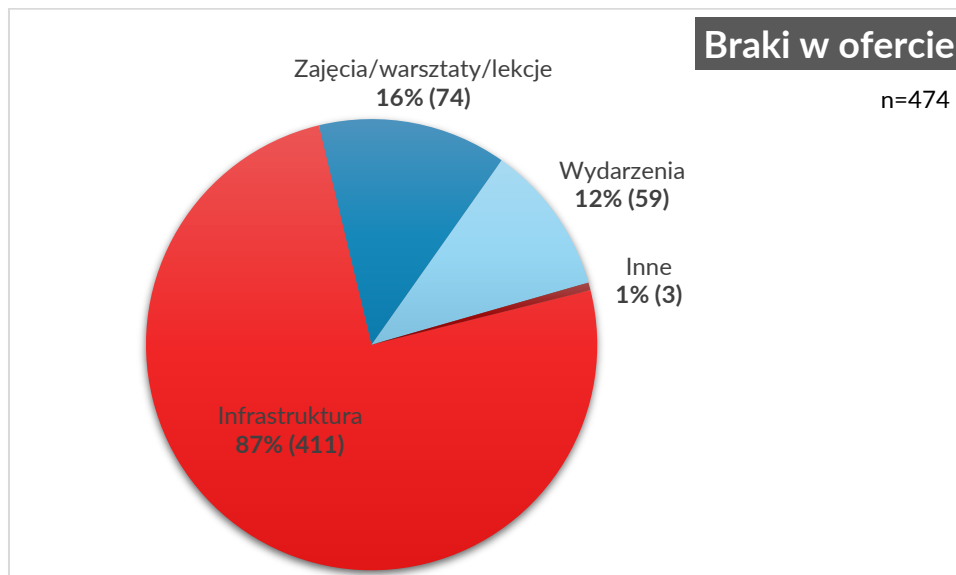
Największa liczba ankietowanych wskazywała na braki w infrastrukturze miasta lub sołectw (87 proc.). Dotyczyły one głównie niewystarczającej liczby lub złego zagospodarowania parków, ścieżek rowerowych, innych terenów zielonych, placów zabaw oraz boisk. W tej

⁶⁰ *Strategia Rozwoju...*, dz. cyt., s. 35.

⁶¹ Strona Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno, *Znamy wyniki konkursu na koncepcję sali widowiskowej i nowej siedziby urzędu w Piasecznie*, <https://piaseczno.eu/znamy-wyniki-konkursu-na-koncepcje-sali-widowiskowej-i-nowej-siedziby-urzedu/> [data dostępu: 14.05.2024].

kategorii mieszkańcy najczęściej wskazywali na potrzebę posiadania kina oraz sali widowiskowej (por. wyżej).

Respondenci proponowali również cykliczne zajęcia i warsztaty (16 proc.) oraz rzadsze bądź jednorazowe wydarzenia (12 proc.). W pierwszej kategorii najwięcej wskazań otrzymały zajęcia dla młodzieży, a w drugiej koncerty.

Wykres 6. Braki w ofercie spędzania wolnego czasu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

3.2.3. Motywacje

Ankietowani byli także pytani o ich wizję pełni uczestnictwa w kulturze. Celem tego było ustalenie, jakie pozakulturalne potrzeby są ważne dla respondentów (co, na głębszym poziomie, motywuje ich do uczestnictwa w działaniach kulturalnych, zgodnie z założeniem, że człowiek ma nie tyle potrzebę korzystania z określonego typu oferty, ile korzysta z określonego typu oferty, by zaspokoić jakąś głębszą potrzebę).

Inspiracją dla tego pytania był raport z badania segmentacyjnego uczestników kultury z 2016 roku⁶², przeprowadzonego na próbie ogólnopolskiej $n=1051$ i warszawskiej $n=226$, na zlecenie Muzeum Historii Polski, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina. Wypracowana na podstawie tego badania segmentacja opiera się na dwunastu wyodrębnionych przez autorów typach potrzeb, tj. oczekiwań wobec czasu wolnego, jakie żywią odbiorcy oferty kulturalnej (są to reset; rodzina; socjalność; doświadczenie/przeżycie; wiedza, poznanie, inspiracja; lekka rozrywka; emocje/tożsamość; użyteczność; zapełnienie wolnego czasu; konformizm; zakupy; elitarność). Oprócz potrzeb autorzy badania uwzględnili osiem wyodrębnionych typów zachowań, tj. sposobów korzystania przez badanych z instytucji kultury i kultury domowej. Analiza powyższych czynników pozwoliła wyłonić *dziewięć segmentów, różniących się pod względem potrzeb oraz zachowań związanych z kulturą i czasem wolnym*⁶³. Segmenty te opisują grupy osób, które są – pod względem analizowanych zachowań i potrzeb – podobne do siebie i różne od osób należących do innych wyróżnionych segmentów⁶⁴.

⁶² Smartscope, *Badanie segmentacyjne uczestników kultury*, Muzeum Historii Polski, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Warszawa 2016.

⁶³ *Tamże*, s. 6.

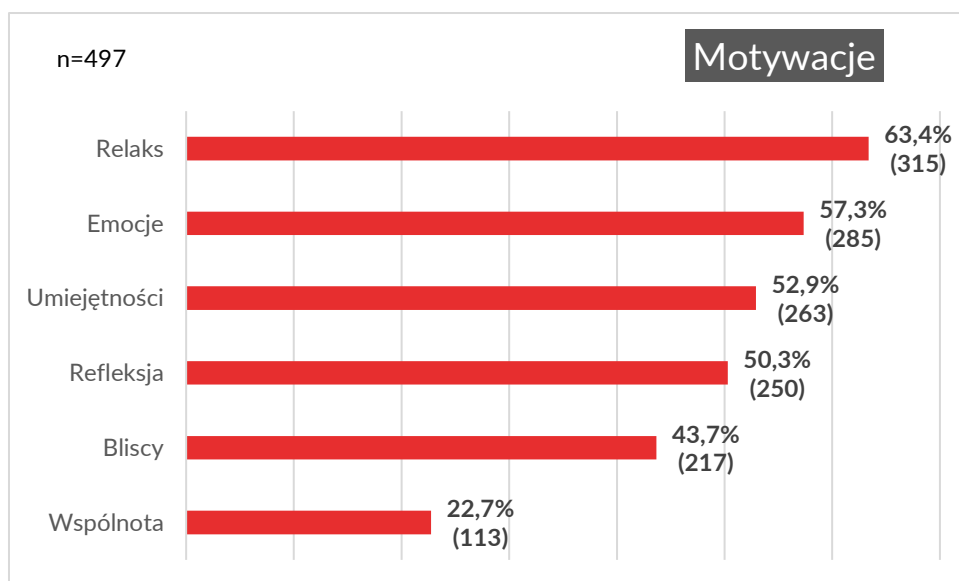
⁶⁴ *Tamże*.

Od przeprowadzenia wspomnianego badania upłynęło już kilka lat, co więcej, w tym czasie doświadczyliśmy pandemii, która mogła wywrzeć bardziej trwały wpływ na praktyki kulturowe Polek i Polaków (potwierdzenie tej tezy wymagałoby szeroko zakrojonych badań). Niemniej wydaje się, że zmiany – jeśli już – to dotyczyłyby raczej sposobów zaspakajania potrzeb niżli samych potrzeb, mówimy tu bowiem o ich dość bazowym poziomie. Przytoczone wyżej typy nieco zmodyfikowaliśmy, tak aby lepiej dostosować je do celów prowadzonego badania, uogólniając je do potrzeby relaksu i zabawy, potrzeb socjalnych (spędzanie czasu z rodziną/znajomymi), potrzeby doświadczania określonego typu emocji (takich jak wzruszenie, przeżycie estetyczne), potrzeby wiedzy i refleksji, potrzeby przynależności do jakiejś grupy, potrzeby zdobywania nowych umiejętności twórczych. Ten katalog oczywiście nie wyczerpuje wszystkich możliwych potrzeb, jakie mogą kierować człowiekiem przy wyborze aktywności w czasie wolnym, wpisuje się on jednak w jakimś stopniu w to, co instytucja kultury może zaoferować, zgodnie ze swoimi celami statutowymi. Inną zaletą takiego podejścia jest możliwość zaprezentowania uzyskanych wyników w świetle wspomnianej segmentacji.

Najczęściej wskazywaną potrzebą była potrzeba odprężenia – dla 63,4 proc. ankietowanych ważne jest, aby oferta kulturalna dawała przede wszystkim możliwość **relaksu** i dobrej zabawy. Zważywszy na dominujące obecnie style życia, w których praca bądź nauka zajmują poczesne miejsce, taki wynik nie dziwi. Ludzie w czasie wolnym od obowiązków chcą przede wszystkim odpocząć. Trzeba dodać, że w przywołanym badaniu uzyskano podobne rezultaty (segmenty definiowano poprzez hierarchię potrzeb – dla każdego segmentu była ona nieco inna, ale w ośmiu na dziewięć przypadków reset był na pierwszym miejscu). Wysoko w rankingu znalazła się również potrzeba doświadczania czegoś wyjątkowego, działającego na **emocje**, poruszającego – taką odpowiedź wskazało 57,3 proc. ankietowanych. Ponad połowa respondentów zadeklarowała także, że ważne jest dla nich zdobycie nowych **umiejętności** (np. z zakresu sztuk plastycznych, muzyki, tańca, gry aktorskiej itp.; 52,9 proc.) oraz przeżycie czegoś wartościowego, co skłoni do **refleksji** na ważne dla nich tematy (50,3 proc.). Co ciekawe, potrzeba spędzenia czasu z **bliskimi** (rodziną/znajomymi) znalazła się bliżej końca rankingu, choć i tak z wysokim wynikiem – 43,7 proc. Należy jednak pamiętać, że pytanie nie dotyczyło *stricte* czasu wolnego, ale oferty kulturalnej. Wygląda więc na to, że tak jak od tego rodzaju aktywności oczekuje się jednak pewnych walorów rozrywkowych (wysoka pozycja relaksu i dobrej zabawy), tak obecność najbliższych, choć też ważna, stanowi aspekt dodatkowy. Najmniej wskazań otrzymała potrzeba doświadczania czegoś, co wzmocni poczucie przynależności do **wspólnoty** (lokalnej, narodowej, religijnej itp. – 22,7 proc.; wykres nr 7).

Połowa ankietowanych wybrała po trzy z sześciu podanych opcji, 78 proc. zaznaczyło nie więcej niż trzy opcje. W grupie respondentów, którzy wskazywali na trzy potrzeby, można wyróżnić 20 mikrosegmentów, w zależności od zaznaczonej kombinacji – największy liczył 38 os., najmniejszy dwie. Najczęściej wybierano zestawienia:

- „**emocje – refleksja – relaks**” (38 os., spośród których ponad dwie trzecie to osoby w wieku powyżej 44 lat, ogółem było to 50 proc.);
- „**emocje – umiejętności – relaks**” (34 os., z których ponad połowa to osoby w wieku 35-54 lata, podobnie jak ogółem);
- „**umiejętności – bliscy – relaks**” (28 os., z których ponad połowa to osoby w wieku 30-44 lata, ogółem było to 34 proc.).

Wykres 7. Motywacje do korzystania z oferty kulturalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Na dwie potrzeby wskazało prawie 20 proc. respondentów. Kombinacji do wyboru było 15, niektóre nie wystąpiły wcale, najliczniej reprezentowane były zestawienia „**umiejętności – relaks**” i „**bliscy – relaks**” (po 19 os.). Co ciekawe, ankietowani wybierający mniejszą liczbę opcji (jedną lub dwie) wyraźnie rzadziej wskazywali na potrzebę przeżywania emocji, częściej natomiast na potrzebę kształcenia umiejętności (w przypadku grupy, która wybierała po dwie potrzeby, kwestia umiejętności znalazła się na drugim miejscu rankingu, a wśród ankietowanych wybierających po jednej – nawet na miejscu pierwszym).

Warto dodać, że wśród ankietowanych wskazujących na potrzebę bycia z bliskimi (niezależnie od liczby wybranych potrzeb) więcej było osób w wieku 30-44 lata niż w ogólnej puli – 42 proc. vs 34 proc.).

Wyniki te potwierdzają istnienie co najmniej kilku segmentów odbiorców oferty Centrum Kultury w Piasecznie. Można sądzić, że istnieje wśród nich pewna grupa osób silnie zorientowanych na rozwój kompetencji twórczych. Dla zdecydowanej większości pozostałych ważny jest aspekt odprężenia i stanowi to wspólną cechę większości grup, które poza tym różnią się sposobami aktywności. Posiłkując się cytowanym badaniem segmentacyjnym (które traktujemy tylko jako pewnego rodzaju przybliżenie, mogące pomóc w nakreśleniu pożądanych kierunków działania), można by powiedzieć, że z jednej strony wśród ankietowanych są osoby, które autory tegoż badania opisywali w następujący sposób:

To trzon uczestnictwa w kulturze. Najczęściej ze wszystkich segmentów chodzą do opery, galerii sztuki, filharmonii, teatru, na balet. Ale to nie tylko kultura wysoka – to także kino, koncerty, muzea. Segment aktywny mimo nieco starszego wieku; to osoby znacznie lepiej wykształcone, mieszkańcy średnich i dużych miast. Nie mają specyficznych potrzeb związanych z czasem wolnym, ale to co wyróżnia ten segment to sposób ich zaspokajania: oni wybierają kulturę⁶⁵.

Z drugiej, widoczne są osoby, które

wybijają aktywności, które umożliwiają zdobywanie wiedzy i doświadczanie przeżyć (...). Częściej młodszy, lepiej wykształceni, mieszkańcy miast. Częściej też mają dzieci, z którymi

⁶⁵ Smartscope, *Badanie segmentacyjne...*, dz. cyt., s. 35.

uczestniczą w kulturze. Nastawieni na wiedzę i zdobywanie nowych wrażeń; pragmatyczni, traktujący kulturę użytecznie⁶⁶.

Oraz osoby, które

wybierają aktywności zaspokajające różnorodne potrzeby rodziny. Chodzą do kina, zwiedzają zabytki, biorą udział w festynach, imprezach plenerowych, odwiedzają zoo – w sumie tych aktywności jest dużo (dotyczy to również kultury domowej). Częściej młodszy (...), rodziny z dziećmi. Tym samym mają różnorodne motywacje: zdobywanie wiedzy, spędzanie czasu razem, przeżywanie, ale także zabawa, wypoczynek⁶⁷.

Trzy wyżej zacytowane opisy odnoszą się do segmentów nazwanych „Konsumentami kultury instytucjonalnej”, „Zdobywcami wiedzy” i „Aspirującym mainstreamem”. Zgodnie z szacunkami autorów raportu, te trzy grupy mogłyby stanowić około 40 proc. społeczeństwa.

Najliczniejszy segment, „Ludowi tradycjoniści” (który miałby obejmować około jedną czwartą Polek i Polaków), to grupa, która prawdopodobnie nie jest szczególnie mocno reprezentowana wśród odbiorców Centrum Kultury (a w każdym razie nie objawiła się w ankiecie). Osoby z tego segmentu wybierają niewymagające formy kultury: festyn, piknik, koncert na świeżym powietrzu. (...) Częściej starsi, (...) mieszkańcy wsi. Potrzeby dotyczące czasu wolnego to odpoczynek i bycie z innymi⁶⁸.

Centrum Kultury, formułując wniosek o dofinansowanie w ramach Programu Dom Kultury+, zadeklarowało, że widzi potencjał i potrzebę angażowania grupy, która jest coraz bardziej niewidoczna społecznie i wykluczona, ma ograniczony dostęp do życia kulturalnego, a którą są osoby starsze zamieszkujące tereny wiejskie⁶⁹. Wśród tych osób można by zapewne znaleźć zarówno „Ludowych tradycjonalistów”, ale także „Przymusowych domatorów”. To osoby, które

deklarują wiele potrzeb związanych z kulturą, ale i tak siedzą w domu. Angażują się głównie w aktywności domowe: programy kulturalne, czytają książki i prasę. Rzadko wychodzą – jeśli już to do biblioteki lub na festyn. Równocześnie to, co ich wyróżnia, to zdecydowane otwarcie na uczestnictwo w różnych aktywnościach, także w kulturze niemasowej (balet, wykład, musical). Osoby w średnim wieku, nieco częściej ze wsi. Z jednej strony chcą odpocząć, spędzić czas z rodziną i znajomymi, ale z drugiej oczekują wybicia z codziennego rytmu, nowych przeżyć, wzruszeń⁷⁰.

„Ludowi tradycjoniści” są potencjalnie zainteresowani dużymi bezpłatnymi imprezami typu piknik, najlepiej niedaleko ich miejsca zamieszkania. Główny przekaz powinien koncentrować się na tradycji i rodzinie. Najlepsze kanały komunikacji to tradycyjne media, a zwłaszcza lokalne źródła informacji (plakaty, prasa lokalna)⁷¹. Z kolei do „Przymusowych domatorów” trafi przekaz, który pokaże, jak zerwać z rutyną – ale w bezpieczny sposób. Komunikacja powinna podkreślać wyjątkowość, ekskluzywność tematyki (...), ale nie w sposób dystansujący („elitarność dla każdego”)⁷². Rekomendowany kanał komunikacji to Internet. Są to wskazówki, które warto wziąć pod uwagę, planując sposoby dotarcia do grupy osób opisanych we wniosku o dofinansowanie. Do tego wątku wrócimy jeszcze pod koniec następnego rozdziału.

⁶⁶ Smartscope, *Badanie segmentacyjne...*, dz. cyt., s. 20.

⁶⁷ Tamże, s. 25.

⁶⁸ Tamże, s. 15.

⁶⁹ Wniosek o dofinansowanie projektu „Spełnij swoje kulturalne marzenia...”, dz. cyt.

⁷⁰ Smartscope, *Badanie segmentacyjne...*, dz. cyt., s. 50.

⁷¹ Tamże, s. 15.

⁷² Tamże, s. 50.

3.2.4. Studia przypadków

Młodzież

Ponieważ młodzież jest grupą słabo obecną w działaniach CK, a jednocześnie Centrum widzi w niej potencjał, w ramach badań odbył się warsztat z udziałem tej właśnie grupy. W spotkaniu uczestniczyło siedem osób, głównie przedstawicielek i przedstawicieli Młodzieżowej Rady Gminy i jej Organu Doradczego. Były to też w większości osoby uczęszczające do piaseczyńskich liceów.

Uczestnicy warsztatu byli pytani o to, gdzie młodzież najchętniej czy też najczęściej spędza czas wolny od zajęć. Udzielone odpowiedzi pokazują, że generalnie młodzi ludzie wybierają tereny zielone, ponieważ tego typu miejsca są *dostępne cały czas i bez limitu osób* (w Piasecznie można wymienić Park Miejski i Park Zachodni przy al. Róż). Zaletą takich miejsc jest to, że *nie trzeba się kontaktować z nikim, żeby móc tam wejść*. Dla porównania, CK jest czynne w określonych godzinach, ponadto brak tam otwartej, ogólnodostępnej przestrzeni, *żebyśmy mogli tam sobie przyjść i porozmawiać*.

Część młodzieży wyjeżdża do Warszawy, np. do kina, którego w gminie brak (Piaseczno jest dobrze skomunikowane ze stolicą, ceny biletów autobusowych są przystępne). Zdaniem uczestników warsztatu, wieczorem w Piasecznie nie ma co robić (nie ma zbyt wielu kawiarni ani takich rozrywek jak bilard, kręgle czy ścianka wspinaczkowa).

Trzeba też zauważyć, że duża część młodzieży uczy się w Warszawie, w związku z czym tam ma znajomych i tam z reguły spędza wolny czas: *Jeżeli my chodzimy do szkoły w Piasecznie, to nasze życie toczy się stricte w Piasecznie, ale jeżelilibyśmy wyjeżdżali do Warszawy, to byśmy tam spędzali większość czasu [wtedy Piaseczno byłoby tylko sypialnią]*. Można nawet powiedzieć, że pod względem praktyk kulturowych w gminie są dwie grupy młodzieży w wieku 15+: do pierwszej należą osoby uczące się w Piasecznie, do drugiej – osoby uczące się w Warszawie. Podział uzewnętrznia się w relacjach towarzyskich: *Jedyny kontakt, jaki mamy z osobami, które chodzą do Warszawy, to z podstawówek. Jak się uczy w Warszawie, to się całe życie prowadzi w Warszawie, jak w Piasecznie – to w Piasecznie. I to rzeczywiście jest taki podział*.

Zdaniem uczestników, młodzi preferują takie aktywności jak:

- **spacerowanie** po wspomnianych terenach zielonych; wbrew stereotypom, młodzież wychodzi z domu – *spacer po parku to świetna rzecz, nawet na godzinę, jeśli ktoś ma blisko*;
- **sport** – w gminie jest szeroka oferta aktywności, dużo boisk, można też jeździć na rowerze; boisko w Parku Miejskim jest bardzo oblegane i generalnie infrastruktura sportowa jest oblegana – nie dlatego, że jest jej mało, tylko są takie trendy społeczne (sport wypełnia braki w ofercie spędzania wolnego czasu);
- **wizyty w galeriach handlowych** – wiele młodych osób woli jeździć do Warszawy, bo *w galerii mają wszystko*; zdaniem niektórych *lepsze to niż zostać w Piasecznie i pójść do parku*;
- **czytelnictwo** – dużo młodych osób korzysta z Biblioteki (najlepsza na Mazowszu); przy Bibliotece działa Młodzieżowy Klub Dyskusyjny; eventy Biblioteki bywają niesztampowe, np. nakierowane na czytelników mang;
- **Piaseczyńskie Kino Plenerowe** – działa od kilku lat, powstało z inicjatywy MRG, jest organizowane przez CK; od tego roku MRG w imieniu młodzieży wybiera jeden z ośmiu filmów, które będą wyświetlane (siedem filmów wybierają mieszkańcy w ankiecie);

- aktywności służące **samorozwojowi** – dla młodych ma być ważny samorozwój, rozumiany zarówno jako szukanie harmonii wewnętrznej, jak i nabywanie nowych umiejętności: *Według badań naszą generację „Z” charakteryzuje chęć samorozwoju – rozwój psychiczny, fizyczny.*

Podsumowując, w kontekście aktywności młodych ludzi trzeba pamiętać, że współczesna młodzież jest mocno przeciążona nauką w szkole i na zajęciach pozalekcyjnych. Wielu młodych ma bardzo ograniczone zasoby wolnego czasu i odczuwa permanentne zmęczenie. Z tego względu jedną z głównych potrzeb tej grupy wiekowej staje się wypoczynek, w tym relaks w gronie znajomych.

Seniorzy

W gminie działa wiele placówek przeznaczonych dla seniorów (por. podrozdział *Wsparcie seniorów*), ofertę dla tej grupy ma też Centrum Kultury. W przeciwieństwie do młodzieży, seniorzy, a zwłaszcza seniorki intensywnie korzystają z oferty CK. Przykładowo, w Przystanku Kultura jest stała grupa plastyczna seniorów, którzy spotykają się tam już od lat. Pod egidą Centrum działa Uniwersytet Trzeciego Wieku (organizuje m.in. popularne wycieczki). W budynku Klubu Kultury w Józefostawiu gości liczący około 100 osób Klub Seniora – przykładem jego prężnej działalności może być tworzenie artefaktów ceramicznych, które bywają sprzedawane podczas sołectkiego kiermaszu bożonarodzeniowego. Ponadto Klub organizuje m.in. zajęcia ruchowe (tańce, joga), popularnością cieszą się gry planszowe i brydż. CK wspiera też wspomniany seniorski Teatr „Peronówka”.

Ofertę odpowiednią dla seniorów ma też Biblioteka. Jako przykład można podać filię w Zalesiu Górnym. Prowadzi ona m.in. popularny wśród seniorów Klub Książki Kryminalnej, dający im nie tylko możliwość obcowania z lubianym gatunkiem literatury, ale też stwarzający szansę spotykania się, w dogodnych godzinach, z osobami o podobnych upodobaniach. Jak przyznawały osoby uczestniczące w warsztacie w Zalesiu Górnym, takie spotkania stają się załączkiem powstawania grup, które łączą wspólne zainteresowania – *to są właśnie te grupy takie nieformalne, skrzyknęłyśmy się na zasadzie znajomości, robienia czegoś ciekawego.*

Aktywni seniorzy wybierają także ruch – popularne są *thai chi, nordic walking*, gimnastyka. Zajęcia tego typu oferuje m.in. GOSiR w Piasecznie.

Z przeprowadzonego rozpoznania wynika, że w gminie jest także grupa pasjonatów szachów.

Wymienione aktywności – wycieczki, zajęcia artystyczne, teatr, czytelnictwo, aktywność ruchowa, gry planszowe, brydż, szachy (i zapewne wiele innych) – to domena zwłaszcza aktywnych seniorów. Nie do końca rozpoznane pozostają natomiast praktyki kulturowe starszych mieszkańców gminy, którzy nie korzystają z oferty Centrum Kultury czy innych wymienionych placówek. Dotyczy to zwłaszcza osób zamieszkujących tereny wiejskie, o których wspomniano wyżej. Do tej kwestii jeszcze wrócimy.

Józefostaw

W raporcie z diagnozy lokalnej, przeprowadzonej w ramach Programu Dom Kultury+ w 2016 roku, społeczność Józefostawia została scharakteryzowana jako bardzo prężna i świadoma własnej tożsamości grupa. Na ówczesnym etapie rozwoju miejscowości stwierdzono, że wśród mieszkańców przeważają osoby w wieku produkcyjnym, wywodzące się z Warszawy i tam pracujące, skąd *naturalne ciążenie w kierunku stolicy i poczucie odrębności względem*

Piaseczna⁷³. Uczestnicy przeprowadzonego wówczas warsztatu wielokrotnie podkreślali własną odrębność oraz wskazywali na brak przestrzeni wspólnej jako najbardziej palący problem lokalny⁷⁴. Zdaniem pracowników CK, to poczucie odrębności jest wciąż obecne (mieszkańcy Piaseczna jeżdżą do Józefostawia, odwrotna tendencja raczej nie jest obserwowana, gdyż mieszkańcy Józefostawia chcą mieć wszystko u siebie). Nadal również można mówić o niedoborach przestrzeni wspólnych w sołectwie, jest to jednak już dużo mniejszy problem. Terenów i infrastruktury publicznej powoli, ale sukcesywnie przybywa: Klub Kultury, który osiem lat wcześniej działał w wynajętym pomieszczeniu, teraz ma swój budynek; rozwijają się tereny zieleni, powstają m.in. parki kieszonkowe (w 2018 roku uchwalono Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzeni Józefostawia i dopiero w tymże planie niektóre tereny przeznaczono na rekreację i zielen publiczną); ma powstać Miejsce Aktywności Lokalnej.

Zapotrzebowanie na przestrzeń wspólną będzie rosło, bo zmieniają się style życia. Miejscowość nie może być już postrzegana jako w przeważającej mierze „sypialnia” – aczkolwiek wielu mieszkańców wciąż pracuje w Warszawie, wielu też wykonuje pracę zdalną. Praca na miejscu oraz sukcesywny rozwój usług, w tym oferty spędzania wolnego czasu, sprzyjają „zapuszczaniu korzeni” w Józefostawiu. Jak opisywano to podczas warsztatu:

Wiele osób jest tu tak zadomowionych, szczególnie teraz, jak już są kawiarnie, coraz więcej tych kawiarni się zaczęło pojawiać, kiedyś tego nie było. Budki z goframi... (...) tu jakieś sushi, tu coś tam (...). Ludzie coraz chętniej wychodzą do tych miejsc, spędzają w nich czas. Tak jak ta moja koleżanka [pracująca zdalnie] mówi – ona nie musi jeździć do Warszawy po nic w zasadzie, bo ona ma tu wszystkie sklepy, kosmetyczkę, fryzjera, restaurację, jak chce z mężem wyjść (...) Ja bym powiedziała, że to była sypialnia kiedyś, a teraz to się stało takim małym miasteczkiem, które w zasadzie by mogło być samowystarczalne, gdyby część ludzi nie musiała jechać tam do tych biur. Ale po covidzie bardzo dużo ludzi przeszło na pracę online, zdalną.

Mniejsze wydaje się też zapotrzebowanie na wzmożoną aktywność społeczną – osoby, które przez ostatnie dziesięć lat były mocno zaangażowane w rozwój miejscowości, teraz przyznają, że praktycznie większość z ich założeń została zrealizowana.

Aktualne aktywności mieszkańców to w pierwszej kolejności odpoczynek we własnym domu czy ogródku (ze względu na przemęczenie czy przebudźcowanie). Popularne są także spacerki po lesie, aktywności sportowe (typu rower, biegi), a także akcje sportowe, np. Bieg Józefostawia i Julianowa. Lubianą imprezą są Dni Józefostawia. Klub Kultury ma głównie ofertę zajęć dla dzieci i młodzieży, współpracuje też z okolicznymi szkołami, wpiera młodych artystów (np. zespół muzyczny założony przez licealistów). Seniorzy mogą realizować swoje pasje w Klubie Seniora (por. wyżej).

Rozdział 4. Relacje Centrum Kultury w Piasecznie (CK) ze społecznością lokalną

W tym rozdziale postaramy się wskazać, kto uczestniczy, a kto nie uczestniczy w działaniach Centrum Kultury w Piasecznie oraz jakie mogą być przyczyny niekorzystania z oferty instytucji – zarówno te związane, jak i niezwiązane z CK. Spróbujemy także odpowiedzieć na

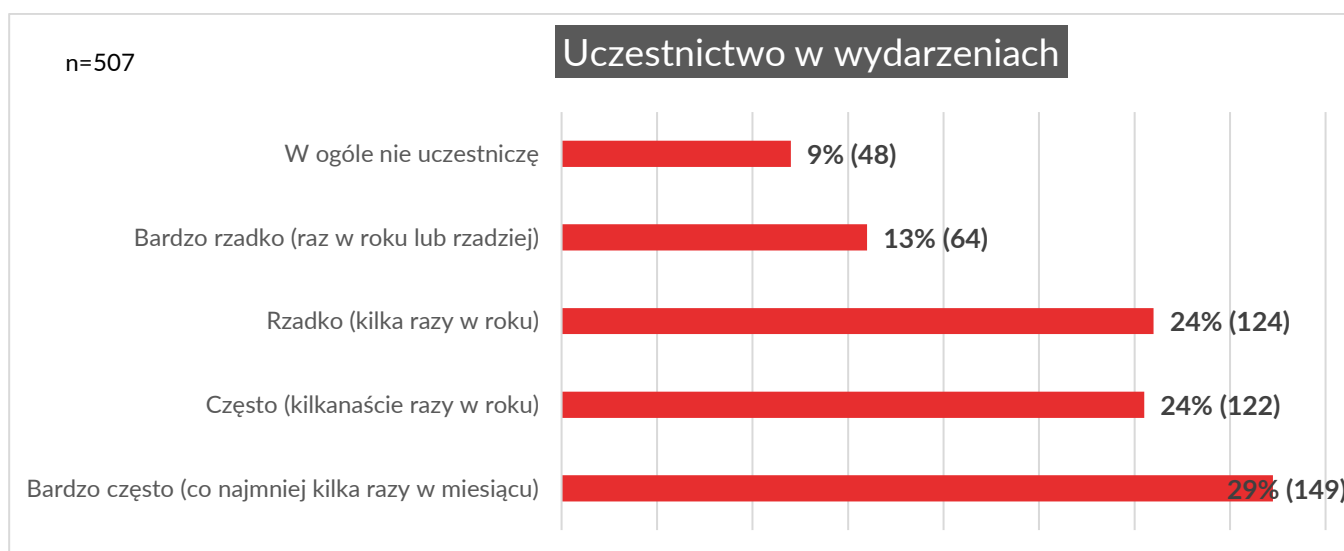
⁷³ *Diagnoza lokalna potrzeb i zasobów kulturalnych Gminy Piaseczno, 2016, s. 42.*

⁷⁴ *Tamże.*

pytania, jak społeczność lokalna ocenia ofertę i działania komunikacyjno-promocyjne CK oraz samo Centrum Kultury. Zastanowimy się także nad tym, w jaki sposób można wzmacniać zaangażowanie społeczności lokalnej w działalność instytucji.

4.1. Uczestnictwo w ofercie CK

Większość ankietowanych (53 proc.) uczestniczy w wydarzeniach oraz zajęciach CK przynajmniej kilkanaście razy w roku. Osoby, które w ogóle nie korzystają z oferty CK, stanowiły 9 proc. respondentów (wykres nr 8).

Wykres 8. Uczestnictwo w wydarzeniach lub zajęciach organizowanych przez CK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Jak można było zaobserwować na tablicy nr 1, zaprezentowanej w rozdziale 1, na ankietę odpowiedzi w przeważającej mierze kobiety (76 proc., znacznie powyżej udziału w populacji), mężczyzn było w tej puli 20 proc. Ta dysproporcja zmniejsza się, jeśli spojrzymy na profil demograficzny osób, które zaznaczyły, że nie korzystają z oferty Centrum Kultury w Piasecznie – było wśród nich 67 proc. kobiet i 29 proc. mężczyzn, co może potwierdzać tezę o niższym, niż by to wynikało z rozkładu płci w populacji, uczestnictwie tych drugich. I to nie tylko w działaniach CK, ale i w ofercie kulturalnej w ogóle. O tym ostatnim mogą świadczyć odpowiedzi na ogólne pytanie o korzystanie z oferty kulturalnej, poza ofertą CK, omówione w poprzednim rozdziale. Wśród respondentów, którzy w ogóle nie korzystają z takiej oferty, było jeszcze więcej mężczyzn – 33 proc.; kobiet – 62 proc.

Wśród respondentów najwięcej było osób w wieku 35-54 lata (54 proc.), a najmniej młodzieży (15-19 lat) i młodych dorosłych (20-24 lata) – łącznie 13 proc. (odpowiednio 7 i 4 proc.). Inaczej przedstawia się struktura wieku ankietowanych nieuczestniczących w działaniach CK – było wśród nich aż 25 proc. osób w wieku 15-19 oraz 8 proc. w wieku 20-24 lata – łącznie 33 proc. Dla porównania, respondentów w wieku 35-54 lata było tu wyraźnie mniej niż w ogólnej puli, bo 42 proc. Wyniki te mogą świadczyć o mniejszym zaangażowaniu młodszych mieszkańców gminy w działania Centrum Kultury, co potwierdzają również obserwacje pracowników instytucji. Powyższą tezę wzmacniają odpowiedzi na pytanie o korzystanie z oferty kulturalnej poza ofertą CK – wśród ankietowanych deklarujących, że w ogóle nie korzystają z takiej oferty, było aż 37 proc. osób w wieku 15-24 lata (choć trzeba dodać, że w liczbach bezwzględnych było tych osób 9, co nieco umniejsza wagę uzyskanego wyniku). Ponadto, wspomniane pytanie

nie było opatrzone definicją „oferty kulturalnej”, przez co niektórzy respondenci mogli je interpretować jako uczestnictwo w tzw. kulturze wysokiej.

Ankietowani to w ponad trzech czwartych osoby z wyższym wykształceniem (studia I lub II stopnia, lub tytuł naukowy, dodatkowo ewentualnie studia podyplomowe). Na drugim miejscu – ale z udziałem już tylko 10 proc. – uplasowały się osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, przy czym 59 proc. z nich to młodzi mieszkańcy – w wieku 15-19 lat lub 20-24 lata (odpowiednio 47 i 12 proc.). Z kolei wśród ankietowanych nieuczestniczących w ofercie CK dominowały osoby właśnie z tym typem wykształcenia, co nie dziwi, z uwagi na wysoki odsetek młodzieży i młodych dorosłych wśród „nie-uczestników”.

Sytuacja materialna prawie połowy respondentów jest raczej dobra (47 proc.), nieco mniej niż jedna czwarta zadeklarowała, że sytuacja ta jest „znośna, średnia”, tj. przeciętna (24 proc.). Udział osób bardzo dobrze sytuowanych wyniósł 18 proc. Co ciekawe, wśród „nie-uczestników” było wyraźnie więcej ankietowanych właśnie z tej grupy, a mniej z dwóch pozostałych wyżej wymienionych (60 vs 71 proc.). Może to prowadzić do wniosku, że osoby bardziej majątkowe częściej korzystają z oferty kulturalnej poza gminą.

Najwięcej respondentów to mieszkańcy Piaseczna (48 proc., a nie licząc osób spoza gminy – 54 proc.). Drugą w kolejności grupą były osoby zamieszkałe w Józefosławiu (odpowiednio 14 lub 15 proc.). Zauważalny był także udział ankietowanych ze Złotokłosu (5 lub 6 proc.), Zalesia Górnego (4 lub 5 proc.), Henrykowa-Uroczna i Wólki Kozodawskiej (po 3 lub 4 proc.). Dziwić może bardzo mały udział mieszkańców trzech miejscowości, w których CK ma swoje placówki – Bogatek, Chojnowa i Woli Gołkowskiej (po jednej ankiecie). W badaniu nie odnotowano głosów mieszkańców Baszkówki, Bąkówki, Jazgarzewa, Jesówki ani Robercina. Ankietę wypełniały natomiast także osoby zamieszkałe poza gminą – często w gminach ościennych (łącznie 10 proc. ogółu).

Podsumowując, grupami mniej zaangażowanymi w działania Centrum Kultury w Piasecznie wydają się być mężczyźni, młodzież i młodzi dorośli oraz osoby w bardzo dobrej sytuacji materialnej. Grupami, na które warto by było zwrócić szczególną uwagę, są także mieszkańcy Baszkówki, Bąkówki, Jazgarzewa, Jesówki i Robercina, ale być może także Bogatek, Chojnowa i Woli Gołkowskiej.

Uszczegóławiając nakreślony obraz – w ankiecie można było wskazać, z oferty których placówek CK się korzysta. Z tej opcji skorzystało 333 z 459 (72 proc.) ankietowanych, którzy taki udział zadeklarowali. Średnio wskazywano po 1,3 lokalizacji, przy czym najczęściej wskazań uzyskał Dom Kultury z salą widowiskową (57 proc.). Oddzielnie pytano o zlokalizowaną w tym samym budynku Galerię za Rogiem – odwiedza ją 9,9 proc. respondentów. Jeśli chodzi o miejsca prowadzenia zajęć dla różnych grup wiekowych (w Piasecznie), to najczęściej wskazywano na Przystanek Muzyki (20,4 proc.), Dworzec Kultura (19,8 proc.) i Uniwersytet Trzeciego Wieku (18,9 proc.). W kategorii Klubów Kultury najmocniej reprezentowana była placówka z Józefosławia (19,8 proc.), a dalej Kluby w Zalesiu Górnym (14,4 proc.) i Złotokłosie (10,8 proc.). Co ciekawe, po kilka osób ankietowanych uczęszcza do Klubów we wspomnianych wyżej miejscowościach: Woli Gołkowskiej, Bogatkach i Chojnowie, jednak nie są to mieszkańcy tych miejscowości (Wola Gołkowska – 8 os., w tym 3 z Głoskowa i po jednej z Głoskowa-Letnisko, Antonionowa-Kuleszówki, Gołkowa, Kamionki i Piaseczna; Bogatki – 4 os., w tym po jednej z Gołkowa, Kamionki, Piaseczna i Józefosławia; Chojnów – 2 os., w tym jedna z Piaseczna, jedna nie podała miejsca zamieszkania). Udział poszczególnych odpowiedzi przedstawia poniższa tabela nr 11.

Tabela 11. Korzystanie z placówek Centrum Kultury (n=333)

DOM KULTURY Z SALĄ WIDOWISKOWĄ I GALERIA ZA ROGIEM	liczba	%
Dom Kultury	190	57,1
Galeria za Rogiem	33	9,9

ZAJĘCIA	liczba	%
Przystanek Muzyki	68	20,4
Dworzec Kultura	66	19,8
Uniwersytet Trzeciego Wieku	63	18,9
Strefa Plastyki	32	9,6
Sala Broadway	20	6,0
Pracownia Akuku	18	5,4
Garaż – sala perkusyjna	13	3,9

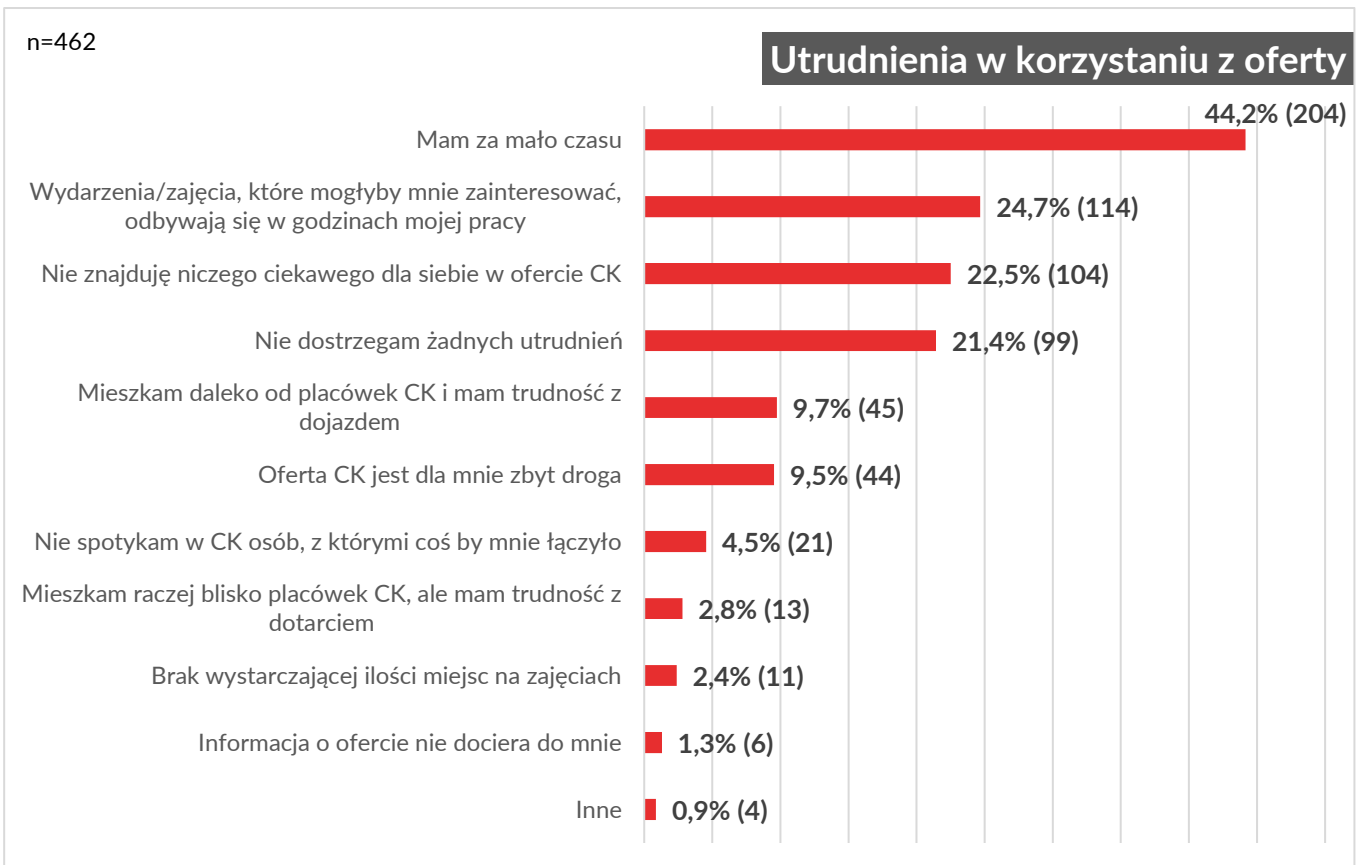
KLUBY KULTURY	liczba	%
Klub Kultury w Józefosławiu	66	19,8
Klub Kultury w Zalesiu Górnym	48	14,4
Klub Kultury w Złotokłosie	36	10,8
Klub Kultury w Woli Gołkowskiej	8	2,4
Klub Kultury w Bogatkach	4	1,2
Dom Sąsiedzki w Chojnowie	2	0,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Wszyscy ankietowani byli pytani o to, co ewentualnie utrudnia im korzystanie z oferty CK. Respondenci najczęściej wskazywali na brak czasu (43 proc.). Wśród innych utrudnień znalazły się zwłaszcza nieadekwatna pora, tj. organizacja zajęć w godzinach pracy respondentów (23 proc.) oraz brak oferty atrakcyjnej dla danej osoby ankietowanej (20 proc.). Analiza odpowiedzi respondentów, którzy wskazali przynajmniej jeden z tych problemów, pokazała, że istotnie, dominowały wśród nich osoby, które korzystają z oferty CK rzadko, bardzo rzadko lub w ogóle. Widać tu jednak pewne różnice, tak bowiem, jak w przypadku dwóch pierwszych utrudnień odsetek takich osób wyniósł 56 proc., tak w przypadku ostatnim było to aż 77,8 proc. Wynik ten może wskazywać, że brak zadawalającej oferty stanowi szczególnie istotną przeszkodę.

Do kafeterii zostały dodane dwie odpowiedzi, które powtarzały się u respondentów korzystających z opcji własnej odpowiedzi na to pytanie. Utrudnieniami dla tych osób były niewystarczająca liczba miejsc na zajęciach (2,4 proc.) oraz brak informacji o ofercie (1,3 proc.).

Trzeba dodać, że zazwyczaj respondenci wskazywali na więcej niż jedną z podanych opcji – najczęściej były to 2 problemy (średnio 1,8). Jednocześnie 21 proc. osób, które wypełniły ankietę, nie dostrzega żadnych utrudnień w korzystaniu z oferty Centrum Kultury (wykres nr 9).

Wykres 9. Utrudnienia w korzystaniu z oferty CK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

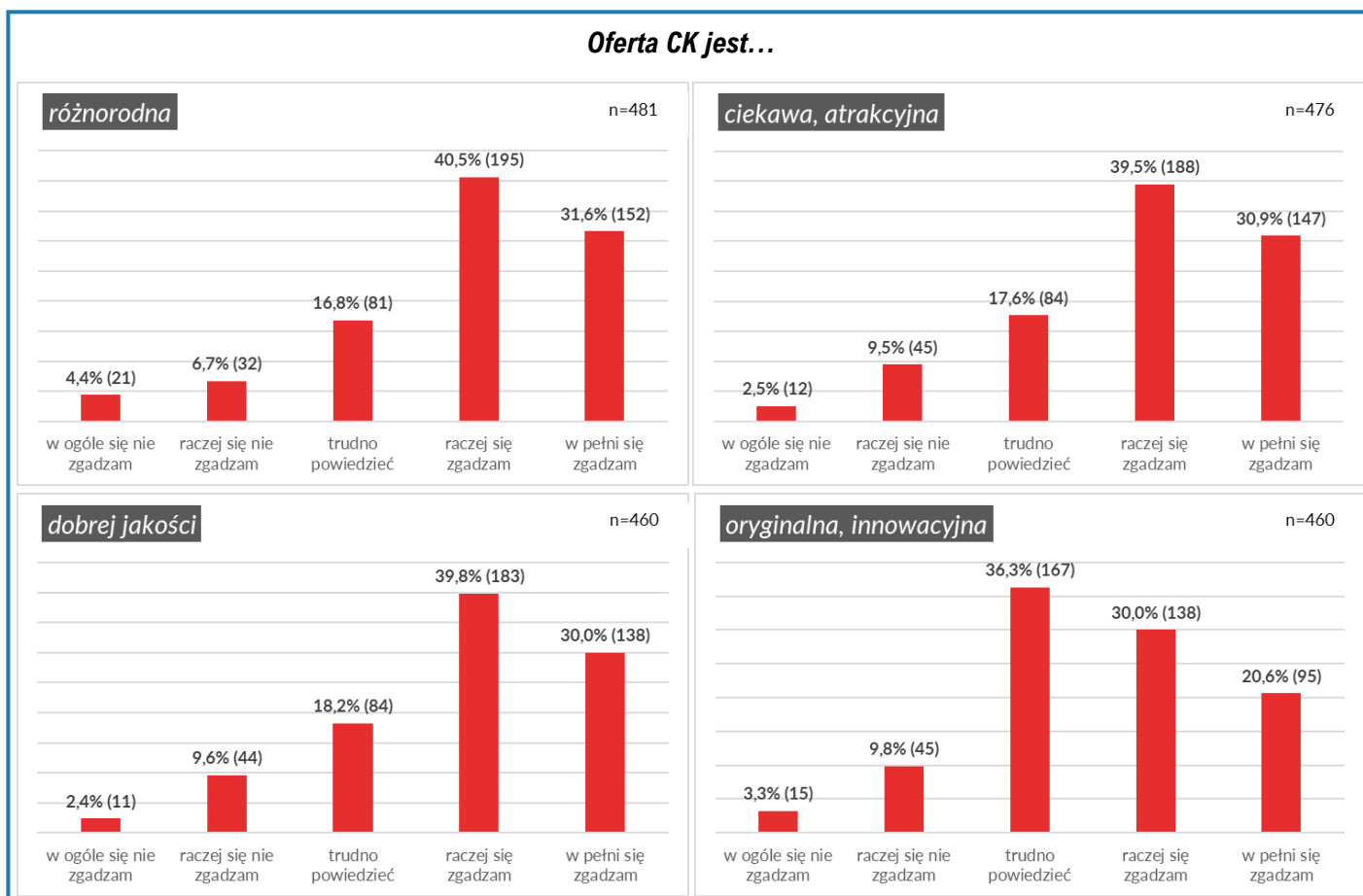
4.2. Oferta, działania komunikacyjno-promocyjne i wizerunek CK

4.2.1. Ocena oferty i działań komunikacyjno-promocyjnych CK

Ankietowani mogli ocenić, do jakiego stopnia zgadzają się z tym, że oferta CK jest różnorodna, ciekawa i atrakcyjna, dobrej jakości, oryginalna i innowacyjna (tablica nr 2). Wyniki kształtowały się następująco, w porównaniu do analogicznych wyników ankiety przeprowadzonej w 2020 roku, na użytek *Strategii Rozwoju Centrum Kultury w Piasecznie* (na próbie 91 osób):

- **ponad 72 proc.** respondentów uważa, że oferta CK jest **różnorodna** (2020: 85,7 proc.); przeciwnego zdania było ponad 11 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;
- **ponad 70 proc.** respondentów uważa, że oferta CK jest **ciekawa i atrakcyjna** (2020: 80,2 proc.); przeciwnego zdania było 12 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;
- **prawie 70 proc.** respondentów uważa, że oferta CK jest **dobrej jakości** (84,6 proc.); przeciwnego zdania było 12 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;
- **ponad 50 proc.** respondentów uważa, że oferta CK jest **oryginalna i innowacyjna** (74,7 proc.); przeciwnego zdania było ponad 13 proc.; **ponad 36 proc.** ankietowanych nie miało w tej sprawie opinii.

Porównanie wyników z 2024 i 2020 roku pokazuje pewien spadek oceny oferty Centrum Kultury w przywołanych czterech wymiarach. Trzeba dodać, że w obu ankietach był podobny udział grup zróżnicowanych ze względu na stopień korzystania z oferty CK (respondenci uczestniczący co najmniej kilkanaście razy w roku stanowili teraz 54 proc., a wtedy 51 proc.). Z drugiej strony, w 2024 roku był jednak nieco większy udział osób niekorzystających z oferty Centrum w ogóle (9 vs 4 proc.). Większość osób, które nie zgodziły się z powyższymi stwierdzeniami, to osoby uczestniczące w działaniach CK rzadko, bardzo rzadko lub w ogóle – w przypadku oceny różnorodności i oryginalności – ponad dwie trzecie wskazań, w przypadku atrakcyjności i jakości – trzy czwarte (ogółem takich osób było 46 proc.). Powyższe wyniki korespondują z wnioskiem, iż oferta niewpisująca się w gusta może jest ważną przyczyną niekorzystania z niej.

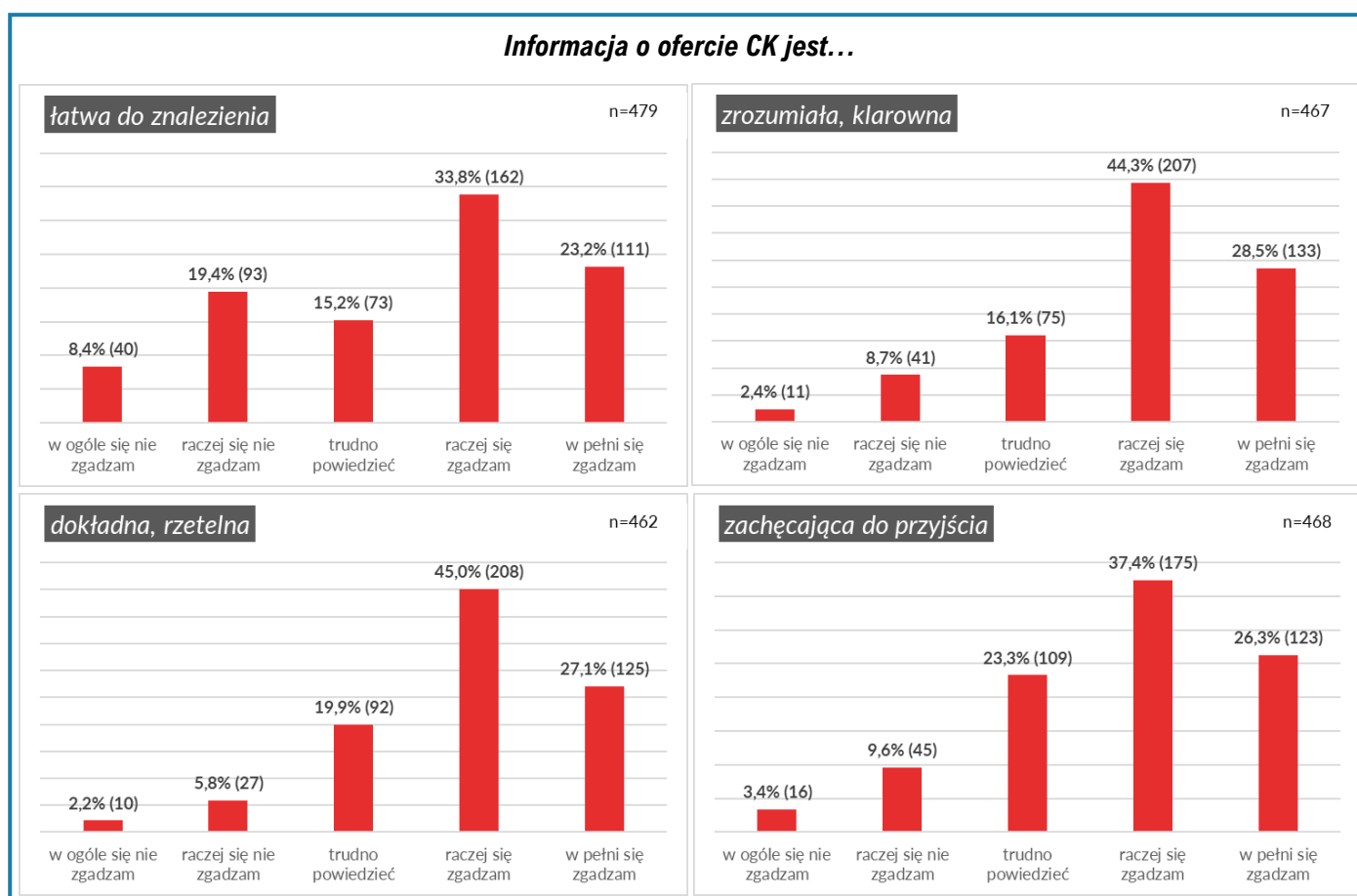
Tablica 2. Ocena oferty CK pod względem różnorodności, atrakcyjności, jakości, oryginalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Ankietowani mogli także ocenić, do jakiego stopnia zgadzają się z tym, że informacja o ofercie Centrum jest łatwa do znalezienia, zrozumiała i klarowna, dokładna i rzetelna, przedstawiona w sposób zachęcający do przyścia. Wyniki pokazują (tablica nr 3), iż:

- **57 proc.** respondentów uważa, że informacja o ofercie jest **łatwa do znalezienia** (w 2020 roku nie pytano o to, czy oferta jest łatwa do znalezienia, ale czy jest dostępna; z takim stwierdzeniem zgodziło się 76,9 proc.); przeciwnego zdania było **prawie 28 proc.**; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;

- **prawie 73 proc.** respondentów uważa, że informacja o ofercie jest **zrozumiała i klarowna** (w 2020 roku nie pytano o to, czy oferta jest zrozumiała i klarowna, ale czy jest przejrzysta; z takim stwierdzeniem zgodziło się 76,9 proc.); przeciwnego zdania było ponad 11 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;
- **ponad 72 proc.** respondentów uważa, że informacja o ofercie jest **dokładna i rzetelna** (w 2020 roku nie pytano o to, czy oferta jest dokładna i rzetelna, ale czy jest precyzyjna; z takim stwierdzeniem zgodziło się 79,1 proc.); przeciwnego zdania było 8 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;
- **prawie 64 proc.** respondentów uważa, że informacja o ofercie jest **przedstawiona w sposób zachęcający do przyjęcia** (2020: 81,3 proc.); przeciwnego zdania było 13 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii.

Tablica 3. Ocena informacji o ofercie CK pod względem dostępności, klarowności, dokładności i siły perswazji

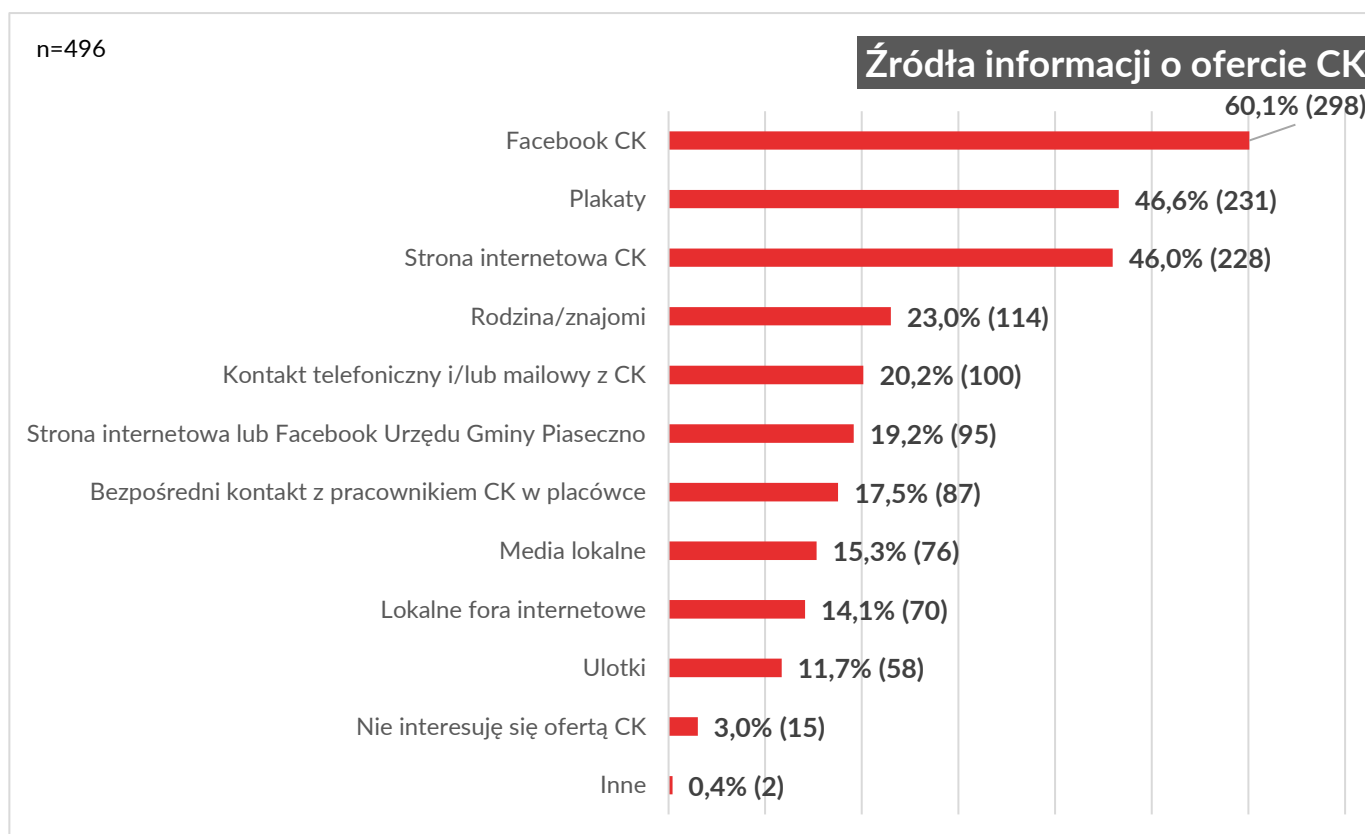
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Obserwowane zmiany dotyczą przede wszystkim oceny dostępności informacji o ofercie CK, jak również jej perswazyjnego charakteru. Jak pisaliśmy wyżej, wątek działań informacyjno-promocyjnych był przywoływany przez ankietowanych spontanicznie, w odpowiedzi na pytania o utrudnienia w korzystaniu z oferty CK oraz przyczyny niskiego uczestnictwa. W tym miejscu warto dodać, że wśród respondentów, którzy nie zgadzają się, że informacja o ofercie jest łatwa do znalezienia, było zdecydowanie więcej osób uczestniczących rzadko, bardzo rzadko lub w ogóle niż w grupie wszystkich ankietowanych (63,9 proc. vs 46 proc.). Także wśród

respondentów, którzy nie zgadzają się, że informacja o ofercie zachęca do przyjscia, było więcej takich osób – 67,2 proc.

Wynik ten mógłby potwierdzać tezę, że brak informacji lub jej niewłaściwa forma stanowią ważną przyczynę braku uczestnictwa. Z drugiej strony, jak pokazuje nasze doświadczenie badawcze, niedostępność informacji bywa przywoływana także jako wymówka, co łatwo zweryfikować w sytuacjach, gdy informacja jest w sposób oczywisty dostępna (przykładowo, w postaci plakatów wywieszonych na osiedlu, w widocznych miejscach). Dlatego w tym miejscu nie możemy z całkowitą pewnością przesądzić o istnieniu poważniejszych problemów w obszarze komunikacji i promocji CK. Z drugiej strony, spadek ocen powinien stanowić sygnał ostrzegawczy i skłonić instytucję do przyjrzenia się tej kwestii.

Respondenci najczęściej dowiadują się o ofercie CK poprzez Facebooka instytucji (60,1 proc.), plakaty (46,6 proc.) oraz stronę internetową (46 proc.). Ważnym źródłem wiedzy pozostają także rodzina i znajomi (23 proc.). Najmniej skutecznie w przekazywaniu informacji okazują się ulotki (11,7 proc.).

Wykres 9. Źródła informacji o ofercie CK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

4.2.2. Wizerunek CK

Respondenci oceniali też, do jakiego stopnia zgadzają się z tym, że CK jest otwarte na potrzeby mieszkańców, jest miejscem spotkań i integracji mieszkańców, włącza mieszkańców w swoje działania, szanuje lokalne tradycje, jest nowoczesne i nie ma konkurencji w gminie. Wyniki pokazują (tablica nr 4), iż:

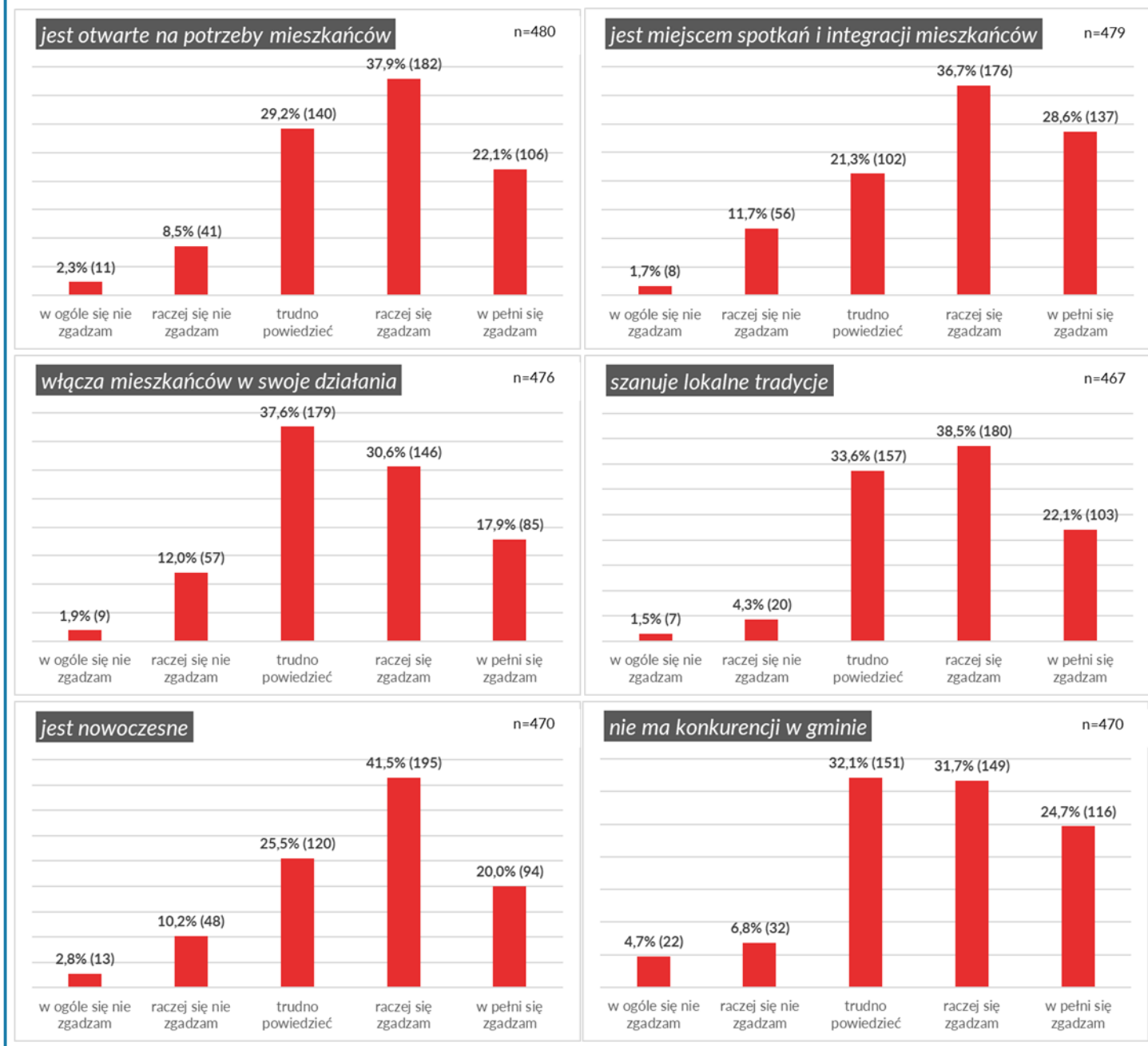
- **60 proc.** respondentów uważa, że CK **jest otwarte na potrzeby mieszkańców** (2020: 81,3 proc.); przeciwnego zdania było prawie 11 proc.; **ponad 29 proc.** nie miało w tej sprawie opinii;
- **ponad 65 proc.** respondentów uważa, że CK **jest miejscem spotkań i integracji mieszkańców**; przeciwnego zdania było ponad 13 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii; w 2020 roku nie było takiego pytania;
- **ponad 48 proc.** respondentów uważa, że CK **włącza mieszkańców w swoje działania** (2020: 76,9 proc.); przeciwnego zdania było prawie 14 proc.; **niemal 38 proc.** nie miało w tej sprawie opinii;
- **ponad 60 proc.** respondentów uważa, że CK **szanuje lokalne tradycje** (2020: 84,6 proc.); przeciwnego zdania było prawie 6 proc.; **ponad 33 proc.** nie miało w tej sprawie opinii;
- **ponad 61 proc.** respondentów uważa, że CK **jest nowoczesne** (2020: 58,2 proc.); przeciwnego zdania było 13 proc.; pozostali nie mieli w tej sprawie opinii;
- **ponad 56 proc.** respondentów uważa, że CK **nie ma konkurencji w gminie** (2020: 75,8 proc.); przeciwnego zdania było ponad 11 proc.; **ponad 32 proc.** nie miało w tej sprawie opinii.

Ponieważ celem strategicznym Programu Dom Kultury+ jest wzmocnienie zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, komentując powyższe wyniki, warto przyjrzeć się zwłaszcza pierwszemu i trzeciemu wymiarowi funkcjonowania CK. Można by odnieść wrażenie, że Centrum Kultury jest obecnie postrzegane jako mniej otwarte i włączające niż cztery lata temu. Trzeba jednak zauważyć, że w badaniu z 2024 roku uczestniczyło mniej osób z miasta Piaseczna, a więcej z sołectw, w porównaniu do badania z 2020 roku (2024: Piaseczno – 48 proc., sołectwa – 42 proc.; 2020: Piaseczno – 62 proc., sołectwa – 25 proc.). Z kolei wśród osób niezgadających się, że CK włącza mieszkańców w swoje działania, było nieco więcej mieszkańców właśnie sołectw, w porównaniu z ogółem ankietowanych (47,7 proc. vs 42 proc.; 2024). Być może więc obserwowana zmiana ocen jest pozorna i mamy tak naprawdę do czynienia z ich urealnieniem, dzięki mocniejszemu udziałowi osób spoza miasta.

Wnioski te potwierdzają słuszność obserwacji Centrum Kultury, dostrzegającego potencjał i potrzebę angażowania grupy osób zamieszkujących tereny wiejskie, o których wspominaliśmy już w poprzednim rozdziale. W kolejnym przyjrzymy się m.in. działaniom, które instytucja już podejmuje w tym zakresie.

Trzeba na koniec dodać, że w tegorocznych badaniach wzięło udział ponad pięć razy więcej osób niż w 2020 roku. Być może zatem wszystkie odnotowane zmiany (zarówno w obszarze wizerunku, jak i oferty oraz działań komunikacyjno-promocyjnych) należy traktować jako pewne urealnienie wyników.

CK...

Tablica 4. Ocena CK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

4.3. Możliwości wzmacniania zaangażowania CK w życie lokalnej społeczności

W tej części przyjrzymy się działaniom, jakie CK może podjąć – zarówno w ramach Programu, jak i poza nim – aby zwiększyć swoje zaangażowanie w życie społeczności lokalnej, poprzez wzmocnienie relacji z określonymi grupami mieszkańców.

4.3.1. Młodzież

Młodzi ludzie, którzy wzięli udział w warsztacie, byli pytani o to, dlaczego młodzież nie uczestniczy w działaniach CK. Uzyskane odpowiedzi układają się w kilka grup przyczyn, którymi są:

- **brak czasu** – w odpowiedzi na to pytanie młodzi porównali swoją sytuację do znaczenie bardziej aktywnych w badanym obszarze seniorów; ci ostatni, tj. osoby w wieku emerytalnym, mają potencjalnie więcej czasu na aktywności kulturalne; tymczasem młodzież ma dużo codziennych obowiązków – *nas absorbuje szkoła*, może zajmować się, a może zajmować dziesięć godzin dziennie, to jest zmienne; z uwagi na przeciążenie i nieregularny grafik zajęć młodzi nie mogą deklarować udziału w tych czy innych aktywnościach;
- **brak chęci** – *wiadomo, nasza generacja jest dość egoistyczna, tak wynika z badań*;
- **brak wiedzy o ofercie** – zdaniem rozmówców, wiele młodych osób w ogóle nie wie, że taki podmiot jak Centrum Kultury istnieje, że organizuje jakieś wydarzenia (kwestia kanałów dotarcia);
- **brak (określonego typu) oferty** –
 - konkurencja Warszawy – CK zazwyczaj nie ma atrakcyjnej oferty dla młodzieży, zwłaszcza że młodzi mogą pojechać do Warszawy i zrobić *to samo w lepszym miejscu* (dojazd na Ursynów zajmuje 20 min., *tam są gigantyczne ilości młodzieży*);
 - oferta CK jest kierowana do szczególnie uzdolnionej młodzieży, która stanowi nieduży odsetek ogółu: *Aktualna oferta [CK] nakierowana jest na osoby, które mają pasje indywidualne [talenty], typu śpiewanie, granie na skrzypcach, co stanowi niewielki procent z tej ogólnej liczby ośmiu tysięcy nastolatków 15+ u nas w gminie [6009 osób w wieku 15-19 lat w 2023 roku, por. podrozdział Wychowanie przedszkolne i szkolnictwo]*;
 - zajęcia indywidualne są oblegane – nawet gdyby ktoś chciał skorzystać, to jest dużo chętnych, trzeba się zapisywać z wyprzedzeniem;
 - część młodych osób wolałaby zajęcia, które rozwijałyby zainteresowania, ale jednocześnie miały charakter grupowy, nie indywidualny (przez zajęcia indywidualne należy rozumieć zajęcia typu nauka śpiewu czy gry na instrumencie) – *brakuje mi głównie warsztatów grupowych*;
- **brak przestrzeni w mieście dla większych grup osób** – zdaniem rozmówców jest to kluczowy problem; to także z tego powodu oferta ma taki, a nie inny charakter: *Centrum Kultury, mimo swoich starań, przy braku też nauczycieli, nie jest w stanie zapewnić zajęć dla większej ilości osób. A my jesteśmy jedną z większych gmin, bo jesteśmy największą gminą miejsko-wiejską w Polsce, mieszka tu ponad 100 tys. ludzi*;
- **konkurencja innych podmiotów** – jak przyznawali rozmówcy, wiele podmiotów w gminie chciałoby zdobyć ich zainteresowanie: *Wiele instytucji chce z nami [młodymi i aktywnymi osobami] współpracować. Mamy Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Bibliotekę, mamy GOSiR. Nas jest ograniczona ilość osób (...) a jednak instytucji, które oferują jakieś zajęcia, trochę jest w Piasecznie.*

Młodzi ludzie, którzy wzięli udział w warsztacie, byli pytani o to, co CK mogłoby zaoferować im i ich rówieśnikom. Propozycje można przedstawić w kilku punktach:

- **zajęcia warsztatowe** – młodzi podkreślali, że oferta CK jest nakierowana przede wszystkim na wzmocnianie indywidualnych talentów, brakuje natomiast zajęć o charakterze warsztatowym, które miałyby jednocześnie walor integracyjny (por. wyżej); uczestnicy zostali skonfrontowani z informacją, że w ramach Dworca Kultura od niedawna działa Inspiratorium, które ma ofertę dla młodzieży, w tym warsztaty, jednak zainteresowanie nimi jest niewielkie; zapytani o możliwe przyczyny takiego stanu rzeczy, młodzi ludzie stwierdzili, że najprawdopodobniej chodzi o problem z komunikacją – *Nie wiedzą [o tej ofercie]. Ja jestem nastolatkiem bardzo dobrze zorientowanym w tym, co się dzieje w gminie, i ja nie wiem.... Niewiedza i brak czasu, ale to raczej kwestia komunikacji;*
- **warsztaty techniczne, manualne** – uczestnicy podali przykład oferty rękodzielniczej dla seniorów, którzy np. *robili sobie z okazji Wielkanocy jakieś ptaszki z drewna*; ich zdaniem także dla młodzieży można by zorganizować jakiegoś rodzaju warsztaty techniczno-manualne – *Nawet nie chodzi o takie ściąganie ekspertów, tylko po prostu stworzenie takiej przestrzeni, gdzie sami moglibyśmy coś zrobić. My jesteśmy pokoleniem manualnym, lubimy klikać, lubimy coś robić. Nawet tak manualnie po prostu;*
- **warsztaty kulinarne** – zdaniem uczestników dobrym pomysłem są warsztaty kulinarne; w tym kontekście młodzi przywołali przykład zajęć zorganizowanych przez Muzeum Piaseczna (podczas których korzystano z książki *Przepisy chyliczkowskie* z 1918 roku), zaznaczając jednak, że oni mają na myśli „zwyčajne” gotowanie (niekoniecznie powiązane z jakimiś treściami historyczno-kulturowymi); ich zdaniem tego rodzaju warsztaty są organizowane za rzadko, zazwyczaj z okazji świąt; uczestnicy dodali też, że międzypokoleniowe zajęcia tego typu się nie sprawdzają (są organizowane, ale jest słaba frekwencja) – wyzwaniem jest dobranie godziny odpowiedniej i dla młodzieży, i seniorów; w tym kontekście podano przykład warsztatów zorganizowanych o godz. 14, podczas których frekwencja młodzieży była niska; ta grupa wiekowa preferuje bowiem porę popołudniową i wieczorną, od godz. 17-18 wzwwyż (nieodpowiednim terminem są też piątki i weekend; w tygodniu optymalne mają być poniedziałki i czwartki, ze wskazaniem na ten drugi);
- **warsztaty ekologiczne, warsztaty związane z roślinami** – uczestnicy wspominali, że w przeszłości w Piasecznie gościła „Ekolandia” i organizowano wówczas warsztaty typu zero waste, DIY itp.; były to bardzo popularne zajęcia, do których warto wrócić; młodzi stwierdzili, że w Piasecznie jest zauważalny ekologiczny trend, ale wydarzeń o tej tematyce raczej nie ma (choć powstaje np. ogród społeczny); zdaniem uczestników ofertę warto by wzbogacić także o warsztaty związane z roślinami – *roślinki, „roślinkowe” rzeczy, [typu „las w stoju”] (...) tego nie ma, a to fajne jest;*
- **darmowe lub tanie koncerty** – młodzież lubi koncerty, zwłaszcza jeśli przyjeżdżają gwiazdy – *były Strachy na Lachy w zeszłym roku, wszyscy moi znajomi poszli;* lubiane są także koncerty „lokalsów”; jako dobre przykłady podano darmowe koncerty uczniów nauczycieli z CK (zdaniem rozmówców, mało osób wie o tych wydarzeniach) oraz koncerty mniejszych zespołów (odpłatne, ale koszt biletu jest niewielki);
- **miejsce spotkań pod dachem** – w CK była odpowiednia przestrzeń, ale została zlikwidowana (chodzi o pomieszczenie z kanapami na terenie Przystanku Kultura w centrum Piaseczna); rozmówcy tego żałują, ponieważ korzystali – *przychodzili, rozmawiali; to było fajne, bo jeśli ktoś wracał wcześniej z Warszawy [ze szkoły], a miał potem jakieś zajęcia w CK, to mógł sobie tam poczekać; to była jedyna przestrzeń w Piasecznie, gdzie było po prostu w zimę ciepło, gdzie można sobie było za darmo posiedzieć i poczekać na autobus czy*

cokolwiek; uczestnicy warsztatu nie zauważyli problemów w funkcjonowaniu tego miejsca, jednak z relacji pracowników CK wynika, że sytuacje problematyczne były (bardzo szybko zrobiło się tam bardzo niemiło; miejsce przyciągnęło trochę młodzieży, która na za dużo tam sobie pozwalała, tj. na niegrzeczne zachowanie wobec pań sprzątających, śmiecenie, picie alkoholu, palenie itp.).

Komentując powyższy materiał, warto zwrócić uwagę zwłaszcza na kwestię miejsca spotkań młodzieży. Brak miejsc pod dachem, gdzie młodzi mogliby się swobodnie spotykać (bez szczególnego nadzoru ani konieczności zamawiania napojów czy jedzenia), wydaje się ogólnopolską bolączką, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach (w większych miastach taką rolę spełniają galerie handlowe). Nie inaczej jest w gminie Piaseczno. Ten problem zauważali też dorośli uczestnicy warsztatów:

Oni tu nie mają takiego miejsca, oni idą na tak zwane pole, do lasu czy gdzieś. Tam sobie siadają, zapalają fajkę, daj Boże, że tylko fajkę, i tam spędzają czas. Nie ma takiego miejsca, w którym oni by mogli, nie wiem, toczyć jakąś dysputę, cokolwiek zrobić. I gdzie jeszcze się mogą czuć jak u siebie. Taki klub w sensie....

Jest to problem, ale i szansa dla takich instytucji jak Centrum Kultury w Piasecznie, na budowanie relacji z tą grupą wiekową – miejsce jest bowiem tym, czego młodzież naprawdę potrzebuje. Oczywiście, powody, dla których przestrzeń w Przystanku Kultura przestała być udostępniana, są zrozumiałe. Warto jednak zastanowić się, czy da się wrócić do tego pomysłu – np. stworzyć miejsce wspólnie z młodzieżą, które będzie funkcjonowało na wypracowanych przez nią warunkach, i to sami młodzi ludzie będą dbali o to, aby pewne zasady były tam przestrzegane. Warto w tym celu zaprosić do współpracy Młodzieżową Radę Gminy.

Ważna jest także kwestia komunikacji z młodzieżą. Dostosowanie oferty (np. poszerzenie jej o sugerowane warsztaty manualne czy ekologiczne) powinno iść w parze z rewizją kanałów komunikacyjno-promocyjnych. Zadanie to może być wyzwaniem, co potwierdzały osoby z MRG. Komunikacja za pośrednictwem mediów społecznościowych CK może być mało efektywna, ponieważ młodzi niekoniecznie są odbiorcami tych kanałów. Dobrym sposobem wydawałoby się docieranie do młodych przez szkoły, wadą tego rozwiązania jest z kolei to, że otwartość na współpracę placówek oświatowych w tym zakresie jest różna. Pomimo tych barier, warto szukać rozwiązań, najlepiej we współpracy z samymi zainteresowanymi.

4.3.2. Seniorzy

Jak wspominaliśmy w poprzednim rozdziale, wśród seniorów jest wiele aktywnych osób, które intensywnie korzystają z różnego rodzaju oferty. Problemem może być raczej to, że czasem nie starcza miejsc dla wszystkich chętnych na zajęcia. Dotyczy to nie tylko oferty CK, ale i innych instytucji. Przykładowo, Klub Seniora w Józefostawiu jest oblegany, ponieważ zrzesza też mieszkańców Julianowa, który jest miejscowością o dużym odsetku osób w wieku 60+ (utworzenie Klubu w Julianowie jest postulowane i więcej niż wskazane). Także niektóre zajęcia GOSiR nie są w stanie pomieścić wszystkich chętnych (np. *thai chi*).

Jeżeli chodzi o samą ofertę, to można by ją dodatkowo poszerzyć np. o pokazy filmowe z dyskusją z zaproszonymi gośćmi (typu DKF). W trakcie warsztatów wspomniano także o potrzebie działań integracyjnych w Parku Miejskim, zgłaszano też pomysł organizacji turniejów szachowych na świeżym powietrzu (np. w Parku Miejskim), może o charakterze rozgrywek międzypokoleniowych. W Zalesiu Górnym chętnie powitano by spektakle teatralne. Na pewno wskazane byłoby uspołnienie informacji o ofercie różnych podmiotów dla seniorów (informacje o różnych wydarzeniach w jednym miejscu).

Osoby z Klubu Seniora w Zalesiu Górnym zgłosiły też poważny problem z brakiem przestrzeni, która byłaby dostępna w odpowiednich godzinach, oraz brakiem zajęć organizowanych o dogodnej dla tej grupy wiekowej porze.

Należy wspomnieć, że od pewnego czasu członkowie Klubu Seniora spotykają się w Domu Sołeckim „Stara Biblioteka”, wcześniej jednak, przez około dwa lata, spotkania były organizowane w Klubie Kultury w Zalesiu Górnym. W tym czasie w placówce zamontowano windę, która – jak wynika z relacji uczestniczek warsztatu – była zakładana właśnie z myślą o seniorach. Niestety, poprzednie kierownictwo Klubu Kultury nie widziało w nim miejsca dla Klubu Seniora:

Winda była dla Klubu Seniora, który tu istniał piętro niżej, byliśmy bardzo zadowolone, bośmy wyszły z takich bardzo ciężkich warunków, pod przychodnią, zawilgoconych. Miałyśmy tutaj prawie dwa lata takiego luksusu, wtedy można było więcej osób zaprosić [w Klubie było wówczas 60 osób]. Windę wybudowano za jakiś milion czy coś albo i nawet dwa (...) A potem Centrum Kultury z Piaseczna wyrzuciło Klub Seniora. I myśmy w tej chwili trafiły do tzw. budynku sołeckiego, to jest w dawnej bibliotece, w budynku, który wymaga w tej chwili kolosalnego remontu, rozbudowy (...).

Aczkolwiek dawny konflikt został już zażegnany (w międzyczasie nastąpiła zmiana kierownictwa placówki CK), przedstawicielki Klubu Seniora są zdania, że Klub Kultury powinien się bardziej otworzyć na mieszkańców. Pomieszczenia mają w godzinach porannych stać puste, a jest to właśnie idealny czas na zajęcia dla seniorów:

Problem, że przed południem Klub jest zamknięty i propozycja mieszkańców jest taka, żeby był otwarty dla mieszkańców, nie tylko po południu na zajęcia (których jest dużo), ale żeby na przykład seniorzy mogli się tu spotykać (...) winda jest, ale są ograniczenia czasowe, można powiedzieć, że my nie mamy tutaj przed południem możliwości właśnie takich zajęć. (...) wydaje mi się, że po to jest ten Klub Kultury, żeby on był otwarty dla wszystkich. Niech nam pani uwierzy, oprócz Biblioteki, która jest tam w jakichś godzinach porannych otwarta, tu jest pusto. Tu nie ma do godziny drugiej czy trzeciej nikogo.

Udostępnienie przestrzeni, ale także rozszerzenie oferty zajęć w godzinach przedpołudniowych to postulat seniorów z Zalesia Górnego i okolic: *My po to się właśnie żeśmy spotkały, żeby zasugerować, że my tu chcemy mieć coś przed południem (...) Ten Klub żyje po południu genialnie. Jest tyle różnych zajęć i przedstawię, i spotkań. Klub Podróżnika, jakieś koncerty...*

Podczas warsztatu przywołano przykłady interesujących zajęć, które jednak odbywały się w godzinach całkowicie nieodpowiednich dla seniorów:

to było szalenie ciekawe [spotkania ze sztuką], ale to się odbywało o godzinie szóstej, siódmej wieczorem. (...) żadna starsza osoba z Klubu Seniora na takie spotkanie o tej porze nie przyjdzie – bo szybko się robi ciemno zimą, jesienią, bo jest w sumie daleko (...). Te osoby na pewno by chętnie przyszły na coś takiego. Czy pokazy filmowe, czy jakieś rozmowy – żeby to się odbywało na tyle wcześnie, że jeszcze jest jasno (...) To są panie, które nie korzystają z samochodu, jeżeli już, to z roweru, i po nocy jeździć nie będą.

Powyższe postulaty są warte przemyślenia. Jednocześnie trzeba dodać, że z rozmowy z przedstawicielką Klubu Kultury w Zalesiu Górnym wynika, że placówka jest otwarta na współpracę z seniorami, a wstępne rozmowy w sprawie udostępnienia przestrzeni były już prowadzone.

4.3.3. Sołectwa

W kontekście badania potencjału lokalnego trzeba zwrócić uwagę, że gmina Piaseczno prężnie się rozwija (zwłaszcza niektóre jej sołectwa) – powstają nowe osiedla, wzrasta liczba

mieszkańców. Nowi mieszkańcy mogą reprezentować nierozpoznany dotąd przez CK potencjał artystyczny i twórczy. Wydobyć tego potencjału może być utrudnione ze względu na opisany brak przestrzeni wspólnych. Ten deficyt sprawia, że z jednej strony nowi mieszkańcy jako ogół nie mają gdzie się ze sobą poznawać, z drugiej – utrudnia on osobom aktywnym, które chciałyby działać na rzecz społeczności, spotkanie się i łączenie sił we wspólnym działaniu. Jak stwierdziła jedna z osób uczestniczących w warsztatach (reprezentująca rozrastającą się miejscowość), *trochę brakuje takiego miejsca, gdzie by się oni wszyscy [aktywni mieszkańcy] mogli razem spotkać, żeby to jakoś zainicjować, żeby do nich dotrzeć*. Cytowana osoba widzi tu sieciującą rolę CK: *Trzeba by było, może za sprawą Centrum Kultury, coś takiego zorganizować, dotrzeć, żeby aktywne osoby jakoś włączyć*.

Oprócz sołectw rozrastających się, gdzie sprowadzają się osoby względnie młode, w wieku produkcyjnym, mobilne, są miejsca zamieszkałe przez grupy, które we wniosku o dofinansowanie określono jako coraz bardziej niewidoczne społecznie i wykluczone, o ograniczonym dostępie do życia kulturalnego (chodzi tu zwłaszcza o osoby starsze, zamieszkujące tereny wiejskie). Centrum Kultury planuje działania w sołectwach, w których nie ma placówek instytucji, ale jest przynajmniej bazowa infrastruktura. Kiedy rozmawialiśmy z pracownikami CK, byli oni na etapie wyboru odpowiednich lokalizacji. Gdy plan wejdzie w fazę realizacji, warto pamiętać o naszkicowanej w podrozdziale *Motywacje segmentacji* oraz wskazówkach dotyczących komunikacji – mogą okazać się użyteczne.

Podsumowanie i rekomendacje

W trakcie procesu badawczego zidentyfikowano wiele osób, podmiotów, miejsc czy zjawisk, które stanowią potencjał kulturotwórczy gminy Piaseczno. Wskazano także na szereg wyzwań, które mogą stać na drodze do rozwoju tegoż potencjału.

Potencjał gminy stanowią przede wszystkim:

- lokalni artyści, twórcy, pasjonaci, liderzy;
- aktywna młodzież;
- aktywni seniorzy;
- nowi mieszkańcy;
- lokalne zasoby przyrodnicze;
- lokalna historia.

Wyzwania stanowią zwłaszcza:

- brak, względnie niewystarczająca dostępność infrastruktury, która mogłaby służyć różnego rodzaju aktywnościom grupowym (kulturalnym, sportowym i in.), a przy okazji (lub przede wszystkim) integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych;
- brak określonego typu oferty dla młodzieży (przede wszystkim zadaszonych miejsc spotkań);
- utrudniony dostęp do oferty kulturalnej niektórych sołectw.

Na podstawie przeprowadzonej analizy oraz zidentyfikowanych potencjałów i wyzwań sformułowano rekomendacje do regulaminu naboru inicjatyw mieszkańców. Rekomendujemy, aby wesprzeć zwłaszcza inicjatywy charakteryzujące się poniższymi cechami.

1. Inicjatywy wykorzystujące lokalny potencjał twórczy

Gmina Piaseczno bogata jest w lokalnych twórców, artystów, rzemieślników, edukatorów i pasjonatów. Warto, aby autorzy inicjatyw sięgali w pierwszej kolejności po ten potencjał, o ile ich projekty zakładają tego rodzaju współpracę.

2. Inicjatywy zgłoszone i realizowane przez młodzież i/lub młodych dorosłych (do 25. r.ż.)

Centrum Kultury w Piasecznie wskazało na młodzież jako na grupę, którą chciałoby szczególnie mocno włączyć w tworzenie projektów w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne. Z jednej strony, jest to grupa stosunkowo mało obecna w działaniach instytucji (co nie jest specyfiką gminy Piaseczno, ale ma charakter ogólnopolski). Z drugiej, lokalne środowisko młodych ludzi wydaje się prężne i na pewno ma potencjał tworzenia i realizowania własnych projektów kulturalnych. Działają tu Młodzieżowa Rada Gminy i jej Organ Doradczy, zrzeszając aktywne młode osoby z Piaseczna i okolic. Można również wskazać inicjatywy kulturotwórcze i artystyczne (także całkowicie oddolne), w które zaangażowana jest młodzież lub młodzi dorośli. Jest to potencjał zdecydowanie wart wykorzystania.

3. Inicjatywy skierowane do młodzieży i/lub młodych dorosłych (do 25. r.ż.), a jednocześnie realizowane we współpracy (w partnerstwie) z młodzieżą i/lub młodymi dorosłymi

Oferta kulturalna (czy szerzej: oferta spędzania wolnego czasu) kierowana do młodzieży, nie jest w gminie dostatecznie rozbudowana. Brakuje miejsc spotkań i propozycji, które wpisywałyby się w potrzeby szerszego grona młodych odbiorców (nie tylko tych najbardziej uzdolnionych, którzy mają szansę rozwijać swoje talenty m.in. w Centrum Kultury). Sami młodzi, którzy wzięli udział w procesie badawczym, wskazywali z jednej strony na potrzebę aktywności manualnych, praktycznych, dających możliwość ekspresji twórczej, ale także uczestnictwa w wydarzeniach artystycznych (zwłaszcza muzycznych i filmowych); z drugiej – zgłaszali chęć aktywności grupowych, umożliwiających przebywanie z rówieśnikami w swobodnej, niezobowiązującej atmosferze (trzeba pamiętać, że współczesna młodzież jest mocno przeciążona nauką w szkole i na zajęciach pozalekcyjnych; wielu młodych ma bardzo ograniczone zasoby wolnego czasu i odczuwa permanentne zmęczenie; w tym kontekście jedną z głównych potrzeb tej grupy wiekowej staje się wypoczynek, w tym relaks w gronie znajomych). Z powyższych względów warto wesprzeć przemyślane inicjatywy skierowane do młodzieży. Co kluczowe, młodzi ludzie nie powinni być tylko biernymi odbiorcami tych projektów, ale powinni w nich występować jako (współ)twórcy, względnie doradcy (tak aby inicjatywy adresowane do tej grupy nie miały charakteru oferty konstruowanej odgórnie, z pominięciem głosu samych zainteresowanych).

4. Inicjatywy umożliwiające spotkanie, interakcje i współdziałanie mieszkanek i mieszkańców gminy

Zgodnie z danymi GUS, Piaseczno jest największą, pod względem populacji, gminą miejsko-wiejską w Polsce. Można zatem powiedzieć, że największy potencjał gminy stanowią ludzie – jej mieszkanki i mieszkańcy. Tymczasem wiele sołectw gminy boryka się z brakiem, względnie niewystarczającą dostępnością infrastruktury, która mogłaby służyć różnego rodzaju aktywnościom grupowym (kulturalnym, sportowym i in.), a przy okazji (lub przede wszystkim) integracji mieszkańców. Spotkaniom nie sprzyjają też tendencje urbanistyczne obserwowane w wielu rozrastających się miejscowościach – w ich planie brakuje miejsc centralnych, które mogłyby służyć gromadzeniu się mieszkańców, a tych stale przybywa, wraz z rozbudowywaniem się poszczególnych wsi (brak jest często przestrzeni wspólnej, która by konstytuowała i organizowała wspólnotę). Niedostatek miejsc spotkań jest odczuwany przez różne grupy społeczne – w tym młodzież, rodziców (najczęściej matki) dzieci do lat trzech, rodziny z dziećmi starszymi, seniorów, którzy chcieliby realizować swoje pasje w dogodnych dla nich godzinach, nowych mieszkańców, którzy mają chęć poznać sąsiadów, ale trudno im znaleźć ku temu okazję itd. Osoby, które wzięły udział w badaniach, wskazywały na zasadność powstania takich miejsc (z uwzględnieniem potrzeb różnego typu). Postulat ten przekracza ramy niniejszego Programu, wpisują się weń natomiast postulaty pokrewne, dotyczące wydarzeń o charakterze integracyjnym. Warto wesprzeć tego rodzaju inicjatywy, przy czym mogą to być zarówno projekty skierowane do przedstawicieli różnych grup społecznych, jak i do reprezentantów jednej, określonej grupy (np. młodzieży). Tym, co powinno cechować te inicjatywy, jest dawanie pola do mniej lub bardziej intensywnych interakcji osób z wybranej grupy docelowej – od swobodnych kontaktów, bycia ze sobą, rozmowy, po współdziałanie w określonym celu (działanie wspólne, nie indywidualne).

5. Inicjatywy wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze

Istotnym zasobem kulturowym gminy Piaseczno są tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej: parki, lasy, stawy oraz dolina rzeki Jeziorki. Mieszkańcy i mieszkanki chętnie przebywają

w pobliżu natury, spędzając czas na spacerach, ale także spotykając się ze znajomymi i rodziną. „Górki Szymona”, Chojnowski Park Krajobrazowy oraz parki w Piasecznie i Józefostawiu są jednymi z najbardziej uczęszczanymi miejscami w gminie. Z powyższych względów szansę powodzenia mają inicjatywy plenerowe, zakładające przebywanie wśród natury, a także projekty związane z ekologią, ochroną przyrody czy zielarstwem (tego typu inicjatywy były proponowane przez samych mieszkańców).

6. Inicjatywy wykorzystujące w sposób twórczy lokalny potencjał kulturowo-historyczny

Piaseczno może poszczycić się długą historią i tradycją, które stanowią wartość nie tylko dla profesjonalnych badaczy dziejów, ale także dla samych mieszkanki i mieszkańców. Przeszłość oraz zainteresowanie nią to potencjał godzien wykorzystania. Warto wesprzeć inicjatywy nawiązujące do lokalnej historii (także społeczno-kulturowej i najnowszej, której świadkowie jeszcze żyją), a jednocześnie oparte na zasadzie twórczej reinterpretacji – łączenia tradycji z tym, co współczesne i bliskie doświadczeniu dzisiejszego odbiorcy, z wykorzystaniem takich dziedzin jak muzyka, sztuki plastyczne (malarstwo, w tym mural, rękodzieło i in.), teatr, taniec, film czy fotografia.

7. Inicjatywy realizowane w mieście i w sołectwach

W skład gminy Piaseczno wchodzi miasto oraz 32 sołectwa. Zajmowany przez nie obszar jest rozległy i wewnętrznie zróżnicowany – nie tylko pod względem fizycznym, ale i społeczno-kulturowym. Jedną z różnic jest też dostępność oferty kulturalnej – nie w każdym sołectwie jednakowa. Z powyższych względów przy planowaniu inicjatywy warto świadomie wybrać jej lokalizację, pamiętając, że może ona, ale nie musi być realizowana w mieście.

O Raporcie

Opracowanie: Anna Szczeblewska, Aleksandra Tomasiak

Zespół badawczy: Anna Szczeblewska, Aleksandra Tomasiak, Karol Wittels

Koncepcja badawcza: Fundacja Obserwatorium, <https://grupaobserwatorium.pl/>

Warszawa 2024